

Республикалық оқу-әдістемелік журнал
Республиканский учебно-методический журнал

Редакцияның мекен-жайы:
Астана қаласы, Кенесары к-сі, 40,
«7 континент» БО, 15-қабат.
Тел.: 8 (7172) 65-75-87

Журнал ҚР Мәдениет және спорт
министрлігінің есебіне қойылған. 2009 жылғы 20 ақпандағы
№ 9909-Жеке есепке қою туралы куәлік.
Жазылу индексі – 75289.

Қосымша білім және тәрбие

№ 6 шығарлым 2023 жыл

e-mail: kosymsha20@bk.ru

8(7172) 64-75-87

E-mail: kosymsha20@bk.ru

Қосымша білім берудегі педагогтің қызметін жетілдіру арқылы әлеуметтік жобаларды жүзеге асыру Ерханова А.К.	2
Исследование урока LessonStudy, как способ совершенствования методики преподавания Вайс Л.В, Шагабутдинова Н.С.	5
Бастауыш сыныптағы математика және жаратылыстану пәндерінен оқушылардың білім сапасын арттыру Дүйсебекова Г.С.	9
Жаңа идеяларды табысты жүзеге асыруда қосымша білім берудің ролі Шакимова Г.Ж.	15
Кинусайға құрақ панносы Джанбаева М.Н.	17
Жайралардың биологиялық ерекшеліктері Чохыева Г. Т., Даулетхан Д.	19
Проблемы нравственно-эстетического воспитания школьников средствами народно-прикладного искусства Баймагулов Ф.С.	23
Роль педагога в современном образовании Паламарчук И.Е.	26
Ел тірегі – патриот жастар Жалимбетов Е.Т.	29
Этносольфеджионың жаһандану жағдайында қазақтардың ән мұрасын сақтау мен дамытудағы ролі Файзулина Ж.А.	32
Влияние объективных факторов на процесс разработки электронных мультимедийных ресурсов для современного музыкального образования Станевич Н.	36
Внутриколледжная малая научно-творческая конференция Сейлхан Л.С.	39
Методические рекомендации к подбору репертуара в классе эстрадного вокала для педагогов ДМШ Козырева О.Р.	49
Творческие проекты в воспитательной работе ДШИ им. Ш. Калдаякова как фактор развития творческих способностей и лидерских качеств у детей Лапшакова Е.В.	55
Практическое использование декламационного метода на уроках фортепиано Яковлева Е.П.	59
Воспитание эмоциональной культуры младших школьников в процессе музыкально-исполнительской деятельности при игре на флейте Смирнова О.В.	66

Меншік иесі – Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің «Республикалық қосымша білім беру оқу-әдістемелік орталығы» РМҚК (Астана қаласы)

Редакциялық кеңес:

Шер Р.П., редакциялық кеңестің төрағасы, ҚР ОАМ РҚББОӘО директоры

Гончаров А.С., «Қалалық техникалық шығармашылық орталығы» ММ қосымша білім беру педагогі, «Радио және робот техникасы» үйірмесінің жетекшісі.

Мажитов М.К., Қарағанды қаласы ЮНЕСКО Клубы №2 Өнер мектебінің директоры.

Ерубаета А.Ж., Павлодар қаласы, М.М. Катаев атындағы Оқушылар сарайының директоры.

Оразова Т.Б., ЮНЕСКО клубы Балалар көркемсурет мектебінің директоры, Шымкент қаласы.

Сенгалиев О.Т., Ақтөбе қаласы Жас натуралистер станциясының директоры.

Шығарумен жұмыс жасағандар:

Бас редактор – Атажанова Л.А.

Жауапты редактор – Досжанова Г.Ж.

Дизайн – Хұрмет К.Х.

Редакцияның мекен-жайы: Астана қаласы, Кенесары к-сі, 40, «7 континент» БО, 15-қабат.
Тел.: 8 (7172) 64-75-87, e-mail: kosymsha20@bk.ru

Журнал ҚР Мәдениет және спорт министрлігінің есебіне қойылған.

2009 жылғы 20 ақпандағы № 9909-Ж есепке қою туралы куәлік.

Жазылу индексі – 75289.

Редакция материалдардағы ақпарат үшін жауап бермейді. Редакцияның пікірі автордың пікірімен әрдайым сәйкес келмейді. Қолжазбалар рецензияланбайды және қайтарылмайды.

Редакция мақалаларды, әдістемелік әзірлемелерді қысқартуға, редакциялауға және қажет болса, әдеби түзетулер жасауға құқылы. Респонденттердің материалдары қайтарылмайды және рецензияланбайды. Редакция хат алмаспайды.

«ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУДЕГІ ПЕДАГОГТИҢ ҚЫЗМЕТІН ЖЕТІЛДІРУ АРҚЫЛЫ ӘЛЕУМЕТТІК ЖОБАЛАРДЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУ»

«Жамбыл облысы әкімдігінің білім басқармасы Байзақ ауданының
білім бөлімінің көркем-сурет балалар мектебі»
Тәрбие ісі-жөніндегі орынбасары, қосымша білім беру педагогі
Ерханова Айна Кездикбаевна

«Сапалы білім – жетістікке жетудің
жолы әрі экономиканы
дамытудың басты құралы»
ҚР Президенті
Қасым–Жомарт Тоқаев

ҚР «Білім туралы» Заңында оқушылардың білімге деген қажеттіліктерін жан-жақты қанағаттандыру мақсатын орындау, тәрбиелеу мен оқытудың жүйесі ретінде қосымша білім беруді қарастырады. Қосымша білім беру оқушының тұлғалылық өсуі үшін жағдай жасайды, баланың бейімділігі мен өз қабілеттерін жүзеге асыруға көмектеседі, әр түрлі білім беру қызметінің нысандары мен оқушылардың бос уақытының үйлесімін қамтамасыз етеді. Қосымша білім беру жүйесінде мектептің оқу-тәрбие жұмысының негізгі мақсаты – «оқушылардың қабілеттерін ашу, дамыту және жүзеге асыруға» қол жеткізу үшін оңтайлы жағдай жасау. Өсіп келе жатқан жеткіншектердің жан-жақты дамуы мен өзін-өзі танытуы, кәсіпте және өмірде өзін-өзі айқындауы үшін оның бойында құндылықтар мен құзыреттер қалыптастыру қосымша білім беру бағдарламаларын іске асыру арқылы жүзеге асырылады. Үздіксіз білім беру жүйесінде балаларға қосымша білім беру балалардың шығармашылық қабілетін қалыптастыруға және дамытуға, олардың интеллектуалдық, адамгершілік, дене бітімін жетілдіруге, сондай-ақ олардың бос уақытын ұйымдастыруға байланысты жеке қажеттіліктерін қанағаттандыруға бағытталған. Балаларға қосымша білім берудің басты мүмкіншілігі кез келген бағытта бала өзінің тілегі мен қажеттілігіне, жеке дамуына сәйкес өзі таңдайды. Осылайша, балаларға қосымша білім беру мектептің тәрбиелік мүмкіндіктерін кеңейтеді, балалардың бос уақытын ұйымдастыру проблемаларын шешу арқылы девианттық мінез-құлықтың кеңістігін қысқартады.

Қай мемлекеттің де негізгі тірегі - асқақтаған күмбездер де, ғимараттарда, экономикалық жағдай да емес, білімді де білікті, іскер де, белсенді адамдар. «Біздің балаларымыз білімі жоғары жұмысшылар мен фермерлер, инженерлер, банкирлер және өнер қайраткерлері, мұғалімдер мен дәрігерлер, зауыттар мен биржалардың иелері болады» (Қазақстан-2030 бағдарламасы). Әрине, «келешектің иесі – жастар». «Жастар өзінің ата-анасынан гөрі заманына көбірек үксас келеді» (И.С.Кони). Сондықтан қоғам талабына сай, сол қоғамды көркейтетін, дамытатын жастар тәрбиелеу ең маңызды мәселе екені даусыз. Қоғамның дамуына қарай ғылым мен техниканың деңгейі де, оны басқару жүйесі де өзгеріп отыратыны белгілі. Осыған орай маман қызметінің мазмұны жаңарып, жаңа мақсат, жаңа көзқарас, жаңа шешімдер мен жаңа мүмкіншіліктерді қажет етеді. Ондай мүмкіншілік тек білім арқылы келеді.

Білім - қоғамды әлеуметтік, мәдени-ғылыми прогреспен қамтамасыз ететін ғажайып құбылыс, адам үшін де, қоғам үшін де ең жоғары құндылық. Оның ең негізгі қызметі - адамның менталитетін, адамгершілігін, шығармашылық қабілетін қалыптастыру, дамыту. Осыған орай егеменді еліміз өзінің дамуының ең басты алғы шарты - білім беру жүйесінің білім ғасырындағы міндеті мен мазмұнын айқындап берді. Қосымша білім беру — өскелең

ұрпақты тәрбиелеу жүйесіндегі негізгі кезеңнің бірі. Оның жас ұрпақты тәрбиелеудегі ролі өте зор. Еліміздің дарынды жастары қосымша өнер орталықтары арқылы өмірге жолдама алады. Көркем-эстетикалық бағытында оқушыларға білім мен тәрбие беруде олардың оқуға қызығушылықтарын арттырып қана қоймай, алған білімдері арқылы өнердің кең ауқымын бағалауда өз дағдыларын жетілдіріп, адамдардың құндылықтарын, қарым-қатынастары мен арман-қиялдарын бейнелеу өнері арқылы суреттеуге болатыны туралы түсініктерін кеңейтеді.

Алдымызда отырған жас жеткіншектер өздерінің көркем-эстетикалық арқылы көркемдік дағдыларын, талғамдарын дамытып, шығармашылық шешімдерге жетелейтін өнер туындыларын жасауға қажетті мүмкіндіктерін арттырып, өз қолдарымен жасаған туындыларын дүниеге әкеледі. Ауыл мектептерінің оқушыларын әлуметтендіру, кәсіби деңгейін қалыптастыру мақсатында Жамбыл облысы Байзақ ауданы әкімдігінің қолдауымен 1987 жылы Көркем сурет балалар мектебі ашылып осы аталған мекеменің іргетасының қаланғанына 35 жылдан астам уақыт өтті.

Білім алушылардың көркем-эстетикалық саласында шығармашылықпен айналысуда және танымдық пен талғамдарын арттыру мақсатында жұмыс жүргізуде. Көркем сурет балалар мектебі Жамбыл облысы бойынша қосымша білім беру мекемелерінің ішіндегі ең таңдаулысы. Мектебіміздің білім беру негізгі мақсаты – бұл білімді, шығармашы және бәсекеге қабілетті тұлғаны динамикалық ортада өмір сүруге қабілетті, өз мүддесіне және қоғамның мүддесіне өзін-өзі дайындайтын тұлға тәрбиелеу болып табылады. Мектеп оқушылары сурет саласы бойынша халықаралық республикалық, облыстық байқаулардың тұрақты қатысушылары. Біздің оқушылардың шығармашылық жұмыстары астанамыз Нұр-Сұлтан, Алматы, Жапония, Польша, Германия, Иран, Туркия, Россия, Беларусияда өткен сурет байқауларда жүлделі орындарды иеленіп жүр. Оған дәлел 2022 жылы Нұр-Сұлтан қаласында Польша өкілеттілігі ұйымдастыруымен өткізілген

Халықаралық «Польша глазами детей Казахстана» байқауынан оқушымыз Өмірхан Айкен Ерболқызы (жетекшісі Ерханова Айна Кездикбаевна) 1-орын иеленіп Дипломмен марапатталды.

Қазіргі таңда Көркем сурет балалар мектебінде 13-ке жуық педагог қызметкер еңбек етіп жүрген болса, соның жартысынан басымы осы мектептің түлектері. Бұл орталық қосымша білім беру мекемесі болғандықтан, жалпы білім беретін мектептермен бірігіп жеке бастың жан-жақты дамуына, оның қабілетін ашуға барынша жағдай жасауда. Қазіргі білім беру жүйесінің мақсаты – бәсекеге қабілетті маман дайындау. Көркем сурет балалар мектебінде шығармашылықпен айналысу, ал аса дарынды оқушыларға болашақта өнер мен мәдениет салаларында мамандық таңдау негіздері қаланады. Барлығы 200 оқушы оқиды. Ауданымыздағы негізгі орта мектептерінен оқушылар келіп білім алуда.

Сонымен қатар ауыл аумақтарында ораласқан орта мектептер, оның ішінде Үлгілі орта мектебінде, Ғ.Байтасов орта мектебінде, Жамбыл орта мектептерінде филиалдар жұмыс жасайды. Мектебімізде іс-тәжірибе алмасу мақсатында облыстық «Білім

алушылардың дүниетанымдақ көзқарасын қалыптастыруда бейнелеу өнерінің рөлі» және «Көркем сурет балалар мектебінде жаңа технологияларды қолдану арқылы оқушылардың шығармашылық қабілеттерін әлеументтендіру процесін арттыру» тақырыбында медиа форумдар мен семинарлар өткізілді. Мектеп оқушыларымен «Тарих мұрасы» жобасы аясында «Көне Тараз қаласына саяхат» тақырыбында туған өлкеміздің тарихи жерлеріне экскурсия жасалынып тұрады.

Қазіргі білім берудің негізгі мақсаты: жан-жақты білімді, өзіндік ой-талғамы бар жеке тұлғаны қалыптастыру. Мұғалімнің негізгі міндеті – оқушының ешкімге ұқсамайтын даралығын, шеберлігін көрсету, оны дамыту, жарыққа шығару. Әрбір ұстаз шығармашылықпен жұмыс істегенде ғана, оқушы болашығына кең жол ашылады. Бүгінгі таңда, жас ұрпақ алдында да, болшақ маман алдында да көз ілеспес шапшаңдықпен дамып, өркендеп жатқан заман, жастардың ғылыми-шығармашылық жұмысқа икемді болуларын талап етуде. Өзгермелі қоғамдағы жаңа формация мұғалімі – педагогикалық құралдардың барлығын меңгерген, тұрақты өзін-өзі жетілдіруге талпынған, рухани дамыған, толысқан шығармашы тұлға құзыреті. Жаңа формация мұғалімі табысы, біліктері арқылы қалыптасады, дамиды.

Нарық жағдайындағы мұғалімге қойылатын талаптар : бәсекеге қабілеттілігі, білім беру сапасының жоғары болуы, кәсіби шеберлігі, әдістемелік жұмыстағы шеберлігі. Осы айтылғандарды жинақтай келіп, қосымша білім беру орталықтарындағы ең негізгі мәселелердің бірі-шығармашы тұлғаны дамыту және қалыптастыру. Балаларға қосымша білім беру – білім алушылардың білім алу қажеттіліктерін жан-жақты қанағаттандыру мақсатында жүзеге асырылатын тәрбиелеу мен оқыту процесі, үздіксіз білім жүйесінің ажырамас бөлігі.

«ИССЛЕДОВАНИЕ УРОКА LESSONSTUDY, КАК СПОСОБ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ МЕТОДИКИ ПРЕПОДАВАНИЯ»

КГУ «Общеобразовательная школа № 21 отдела образования города
Костаная» УО акимата Костанайской области

**Вайс Людмила
Владимировна –
координатор внедрения
подхода LessonStudy**

**Шагабутдинова Наталья
Серафимовна-
учитель начальных
классов**

В современном мире возникает потребность в творческих личностях, умеющих нестандартно мыслить, принимать креативные решения. Система образования призвана помочь в подготовке таких личностей. Основной фигурой в образовательном процессе является учитель. Во многом от его профессиональной подготовки и внутренней убежденности зависит успех начавшихся реформ в школе.

Система образования 21 века предполагает расширение сотрудничества между учителями, в рамках которого учителя смогут работать совместно, обмениваться инновационными и эффективными идеями, усиливая тем самым влияние используемых в практической деятельности подходов в преподавании и обучении.

Педагогический коллектив нашей школы находится в постоянном поиске новых подходов в обучении. Так с 2021-2022 учебного года в коллективе четверо педагогов, работающих в 5А классе, стали на практике применять исследование урока. Данное направление нашло свое продолжение в работе новой творческой группы в составе 15 педагогов школы, что составляет 21%. Для них был проведен обучающий семинар по LessonStudy. Итого 19 педагогов нашей школы имеют опыт работы по LessonStudy, что составляет 27% от общего количества педагогов школы.

Процесс использования педагогического подхода Lesson Study в этом учебном году был начат с формирования 3 творческих групп. Группы сложились из учителей предметников, работающих в одном классе. В начале учебного года после совместного обсуждения с коллегами была составлен план работы группы на 1 полугодие таким образом, чтобы каждая группа педагогов, состоящая из 4 человек, провели циклы уроков в одном общем классе.

План работы может строиться исходя из проблемы в каждом наблюдаемом классе. Проблемы возникали разные: низкая познавательная и мотивационная деятельность младших школьников на уроках, неумение учащихся работать в парах и группах.

Можно по-разному организовывать профессиональное взаимодействие между учителями, тем самым повышая социальный капитал школы. Но есть некоторые важные моменты, которые должны сохраняться вне зависимости от способа:

- акцент на детей (на то, как они учатся, что меняется в их поведении в зависимости от действий учителя);
- постоянное наблюдение учителей за своей практикой,
- постоянный поиск эффективных педагогических технологий;
- создание в школе атмосферы поддержки изменений.

LessonStudy – педагогический подход, характеризующий особую форму исследования в действии на уроках, направленную на совершенствование знаний в области учительской практики. Подход основан в Японии в 70-х годах 19-го столетия.

В LessonStudy принимают участие группы учителей, совместно осуществляющие планирование, преподавание, наблюдение, анализ обучения и преподавания, документируя свои выводы. Центральное место в LessonStudy имеет процесс «исследование урока» или «изучение урока», в котором сотрудничающие учителя изучают процесс обучения учеников для выяснения, каким образом они могли бы развивать определенный подход для повышения качества обучения. (Пит Дадли. LessonStudy: руководство. 2011 г.).

Для слаженной работы по Lesson Study между учителями создаются команды, чтобы способствовать профессиональному развитию, как начинающих учителей, так и их более опытных коллег (Luft 2001). Поскольку основное внимание на уроке по LessonStudy уделяется на учащегося и на процесс его обучения, поэтому ожидается, что урок будет сильно способствовать развитию педагогических знаний учителей (Cerbin and Kopp 2006). Ключевыми характеристиками LessonStudy являются креативность и научная точность. Креативность инициируется учителями, работающими совместно, с целью разработки новых подходов преподавания, а научная точность предполагает сбор данных об обучении ученика, который будет подтверждать эффективность используемых подходов. LessonStudy является демократичным способом улучшения практики.

Группы обычно состоят как минимум из четырех учителей, что является фактором, благоприятно влияющим на опыт и знания друг друга. Учителя, составляющие группу, в большинстве случаев, работают в одном классе или объединяются по одному предмету, для совместной работы в целях улучшения практики. Иногда учителя, имеющие опыт работы по использованию определенных подходов или аспектов учебной программы, прошедшие соответствующую подготовку, могут быть приглашены в качестве профессионального куратора группы. Тем не менее, все члены группы в полном объеме и в равной степени вовлечены в процесс. При проведении цикла LessonStudy учителя могут вводить новшества или совершенствовать педагогические подходы, которые затем передаются коллегам посредством проведения открытых LessonStudy либо публикации документа с описанием их работы.

Методика подхода LessonStudy эффективна, поскольку помогает учителям:

- увидеть обучение детей, подтверждающееся более явными различными проявлениями и деталями, чем это обычно возможно;
- увидеть разницу между тем, что, по мнению учителя, должно происходить во время обучения детей, и тем, что происходит в реальности;
- понять, как планировать обучение, чтобы оно в результате максимально удовлетворяло потребностям учащихся;
- реализовывать подход LessonStudy в рамках профессионального сообщества учителей, приоритетной целью которого является помощь учащимся в обучении и профессиональное обучение членов группы
- использовать возможности LessonStudy в своей учительской практике.

Подход LessonStudy представляет собой цикл, включающий не менее трех LessonStudy, совместно планируемых, преподаваемых/наблюдаемых и анализируемых группой учителей.

1. Что такое ключевая идея как фокус для исследования?

Учителя, проводящие уроки с применением подхода LessonStudy, должны уметь определять не только конкретные цели и задачи, но и ключевую идею исследования, новый подход, с помощью которого будет решаться существующая проблема в учебной деятельности учащихся. Она, как правило, формулируется в виде вопроса. Например, «Как мы можем научить учащихся 6а класса более эффективно использовать возможности работы в группе для стимулирования общения среди учеников с целью «совместного мышления», для того, чтобы улучшить их обучение?». По сути дела, ключевая идея есть цель исследования.

Согласовывая ключевую идею будущих уроков, учителя должны ответить на многие вопросы для себя:

- Зачем я буду использовать данный подход?
- Почему существующие подходы не эффективны?
- Как мне изменить существующую проблему?
- Что мне необходимо предпринять для изменения существующей ситуации?

Поэтому следующим этапом совместного планирования учителями уроков будет изучение исследовательской литературы.

2. Изучение исследовательской литературы.

Что мы будем изучать? Конечно же, необходимо изучить специальную литературу по данному вопросу. Учителям предстоит кропотливая работа по сбору необходимой информации для моделирования содержания урока, заданий, инструментария, выбора форм и методов работы. Для обобщения всей необходимой информации учителям предстоит запланировать несколько встреч для планирования, сколько их будет – это зависит от учителей, совместно организующих подготовку к уроку.

А что же дальше?

3. Определение учителями класса для «исследования» и кандидатуры трех «исследуемых» учеников, представителей 3-х уровней: высокого, среднего и ниже среднего(низкого).

Класс для исследования определяют учителя самостоятельно, аргументируя свой выбор существующими зонами западания в учебном процессе данного класса. С целью повышения качества обучения учителя разрабатывают и совершенствуют новый подход в учебном процессе.

Учитывая то, что в классе есть учащиеся, имеющие разные уровни подготовленности, важно понимать, насколько предлагаемые задания и упражнения на уроке соответствуют уровню подготовленности учеников. Учителя должны при составлении заданий прописывать ожидаемые результаты учащихся. Научность данного подхода, подтверждающая ее эффективность, будет выражаться в сборе достоверных данных об учении ученика в процессе урока и после него при проведении интервьюирования исследуемых учащихся.

4. Проведение урока

Очень важно, чтобы учитель, проводящий урок, помог учащимся позитивно настроиться на урок, тем более что на уроке будут присутствовать еще учителя - наблюдатели и будет производиться видеосъемка. Учитель в процессе занятий дает возможность учащимся, за которыми ведется наблюдение, отвечать наравне со всеми, не выделяя их.

5. Наблюдение на уроке за тремя «исследуемыми» учениками.

Учителя-наблюдатели ведут наблюдение каждый за своим учеником, внося результаты своего наблюдения в специально разработанную для данного урока схему наблюдения урока. Схема наблюдения должна быть удобная, желательно в ней отразить все этапы урока. Учитель - наблюдатель должен иметь план проводимого урока. Это поможет в дальнейшем учителям-наблюдателям на уроке сравнивать устные ответы учащихся с правильными ответами предложенных заданий. Письменные задания учителя-наблюдатели могут оценить, подойдя к группе, где работает учащийся, за которым они ведут наблюдение. Также учителя ведут наблюдение за работой всего класса.

6. Интервьюирование учащихся.

Интервьюирование нескольких учащихся класса после проведенного урока поможет учителям выяснить их мнения об эффективности исследовательского урока. Вопросы для интервьюирования должны быть конкретными и направленными на получение обратной связи в виде деятельностной рефлексии.

7. Обсуждение исследовательского урока.

Обсуждение исследовательского урока можно представить как углубленную рефлексия по уроку всех участников. Учителя обсуждают исследовательский урок, соблюдая его определенную структуру. Очень важно учителям научиться не давать оценку уроку или действиям учителя.

Вначале учителя обсуждают результаты наблюдения за обучением трех «исследуемых» учеников на основе сопоставления с предварительными прогнозами, сделанными в процессе планирования, с последующим установлением причин произошедших изменений. Затем обсуждают обучение класса в целом.

При обсуждении хода исследовательского урока и процесса преподавания учителя отмечают положительные моменты всех этапов урока, проведенного учителем и деятельности учеников, а также предлагают свои предложения по улучшению урока.

8. Совместное планирование группой следующей реализации подхода LessonStudy.

Обсуждение проведенного урока и планирование следующих уроков, с учетом корректировки полученных результатов исследования, помогут учителям повысить качество и эффективность последующих уроков. Следующие уроки также проводятся по той же установленной структуре. Результативность такой организации учебного процесса можно будет проследить по динамике изменений успеваемости, учащихся через фокус предложенного исследуемого подхода учителями – исследователями.

9. Популяризация и обобщение полученных результатов по применению подхода LessonStudy.

Использование данного подхода является отличным способом профессионального развития, способствующего построению образовательного сообщества. Он позволяет наблюдать за действиями учеников и корректировать совместную деятельность. Уроки в данном формате дают команде хорошие возможности для дальнейшего развития: мы советуемся, помогаем друг другу при планировании, мы чувствуем коллективную ответственность при проведении урока, мы «болеем» за этот урок, команда учителей становится более сплоченной. Дети привыкают к таким урокам, не боятся отвечать.

В нашей работе высокая эффективность достигнута на этапе обсуждения и планирования урока. Тот факт, что учителя значительно обогатили свой багаж знаниями разнообразных стратегий смыслового чтения и приобрели опыт их использования в практике, позволил активизировать процесс улучшения планирования урока. Именно на этом этапе учителями демонстрировалась коммуникативная гибкость, что не всегда прослеживалось в ходе обсуждения планирования ранее. Полученный опыт профессионального взаимодействия оказал положительное влияние на развитие компетентности отношений учителей: в процессе диалога коллеги демонстрируют умения

понимать, слышать и слушать друг друга, аргументировать свои высказывания и сохранять благоприятную рабочую атмосферу.

Данная работа внесла свой вклад в развитие педагогической практики учителей и положительно повлияла на академическую успеваемость учащихся.

В заключение можно отметить, что использование подхода Lesson Study помогает учителям:

- проследить динамику развития;
- планировать обучение так, чтобы учебный материал вызывал интерес учащихся;
- реализовывать подход Lesson Study в рамках профессионального сообщества учителей, приоритетной целью которого является помощь учащимся в обучении и профессиональное обучение членов группы;

- использовать возможности Lesson Study в своей учительской практике;
- рассчитывать и контролировать учебное время;
- анализировать разницу между планируемым и реальным результатом, выявлять причину;

- выяснить, какие способы планирования являются наиболее эффективными;
- формировать умение выполнять SWOT-анализ;
- планировать и осуществлять процесс обучения совместно с коллегами в обстановке сотрудничества;

- выработать умение ставить СМАРТ-цели.

Список литературы:

1. LessonStudy: теория и практика применения Пит Дадли (Великобритания) https://figym.kz/uploads/LS_tpp.pdf.

2. <https://nsportal.ru/nachalnaya-shkola/obshchepedagogicheskie-tehnologii/2019/05/12/pedagogicheskiy-podhod-lesson-study>

БАСТАУЫШ СЫНЫПТАҒЫ МАТЕМАТИКА ЖӘНЕ ЖАРАТЫЛЫСТАНУ ПӘНДЕРІНЕН ОҚУШЫЛАРДЫҢ БІЛІМ САПАСЫН АРТТЫРУ

**Жамбыл облысы, Тараз қаласы, Қ.Тұрысов атындағы № 53 мектеп-
гимназиясының бастауыш сынып мұғалімі, педагог-зерттеуші
Дүйсебекова Гаухар Сейтқалиқызы**

Кіріспе

«Білім сапасы» терминін түсіну - Қазақстандық білім берудің ең күрделі және өзекті мәселелерінің бірі. Білім беру сапасы-бұл білім беру процесіне әр түрлі қатысушылардың: оқушылар мен олардың отбасыларының, мектеп әкімшілігінің, педагогикалық ұжымның қалған мүшелерінің, білім беру мекемесі нәтижеге жету үшін ынтымақтасатын сыртқы ұйымдардың үміттерін қанағаттандыру дәрежесі. Егер белгілі бір жетістіктерге тек оқушылар ғана емес, сонымен қатар оқытушылар да білім беру процесінің қатысушылары ретінде ие болса, білім беру сапалы деп санауға болады.

Математика және жаратылыстану пәндерін жақсы, терең білетін, күнделікті сабақтағы тақырыпты толық қамтитын, оны оқушыға жеткізе алатын, әр түрлі деңгейдегі есептерді шығара білу іскерлігі, оқytудың дәстүрлі және ғылыми жетілдірілген әдіс – амалдарын, құралдарын еркін меңгеретін, оқушылардың пәнге қызығушылығын арттыра отырып дарындылығын дамытудағы іздену-зерттеу бағытындағы тапсырмалар жүйесін ұсыну өмір талабы мектепте математика және жаратылыстану пәндерін оқytудың білімділік мақсаты барлық оқушыларды математика ғылымының негізі болатын білімдер

жүйесімен және ол білімдерді саналы түрде шығармашылықпен қолдана алудың іскерлігі мен дағдыларын берік қалыптастыру мен ой-өрісін дамыту болып табылады. Ал оның негізгі бастауыш сыныптарда қаланбақ. Сондықтан да бастауыш сынып математика және жаратылыстану сабағында әр түрлі тиімді әдіс-тәсілдерді қолдана отырып, оқушылардың білім сапасын арттыру көкейкесті мәселе.

-Математика және жаратылыстану пәндерінен оқушылардың білім сапасы төмен болғаны;

-Математика және жаратылыстану пәндерінің өмірдегі маңыздылығы, қажеттілігі;

-PISA, TIMSS халықаралық зерттеулердің нәтижелерінің төмендігі Техникалық мамандықтар қажет болғандықтан жаратылыстану математикалық бағытқа көңіл бөлінеді; Жоғарыда берілген факторлар тақырыптың өзектілігін анықтайды. Ғылыми зерттеу жұмысының мақсаты:

• Математика және жаратылыстану сабақтарында қолданылатын әдіс – тәсілдерінің тиімділігін анықтау.

Ғылыми зерттеу жұмысының міндеттері:

Зерттеу жұмысының мақсатына және болжамына сәйкес зерттеудің төмендегідей міндеттері анықталады.

1. Зерттеу тақырыбына байланысты әдебиеттерімен танысып, оларға ғылыми-әдістемелік тұрғыдан шолу жасау;

2. Бастауыш сынып математика және жаратылыстану сабақтарында тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы оқушылардың пән бойынша білім деңгейлерін арттырудың мүмкіндіктерін анықтау.

3. Бастауыш сынып математика және жаратылыстану сабағында тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру және оның тиімділігін тексеру.

Зерттеу объектісі — бастауыш мектеп оқушыларына математика және жаратылыстану пәндерін оқыту процесі.

Зерттеу пәні — бастауыш мектеп математика және жаратылыстану сабақтарында тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттыру жолдары.

Зерттеу әдістері: әдебиет көздеріне шолу, талдау, тарихи-салыстырмалы талдау, себеп-салдарлық талдау, сауалнама, эвристикалық әдіс.

Жұмыстың болжамы — егер бастауыш сынып математика және жаратылыстану сабақтарында тиімді әдіс-тәсілдерді қолдану арқылы оқушылардың ой-өрісі дамытылатын болса, онда олардың математика және жаратылыстану сабақтарында білім деңгейі, математикалық сауаттылығы жоғарылайды, болашақта өмірде алған білімдерін тиімді қолдана алады.

Білім (лат. scientia, ағылш. knowledge, араб.:) - адамдардың белгілі бір жүйедегі ұғымдарының, деректері мен пайымдауларының, т.б. жиынтығы. Білім адамзат мәдениетінің ең ауқымды ұғымдарының бірі болып табылады. Ол сана, таным, объективті әлем, субъект, ойлау, логика, ақиқат, парасат, ғылыми және т.б. күрделі де терең ұғымдармен тығыз байланыста әрі солар арқылы анықталады. Білім беру – өркениетті саяси әлеуметтенудің қозғаушы күші. Жеке тұлғаның саяси – әлеуметтік мәртебесі, оның материалдық әл ауқатының деңгейі мен қоршаған ортадағы беделді, көбінесе алған білімінің сапасына байланысты болып келеді. «Математикалық сауаттылық»- ауызша, жабаша қабілеттерін қалыптастыру арқылы оқушының «математикалық сауаттылықты» меңгере білу қабілетін шындайды. Оқыту әдістері, тәсілдері және құралдары туралы ұғым.

Әдіс – оқу-тәрбие жұмыстарының алдында тұрған міндеттерді дұрыс орындау үшін мұғалім мен оқушылардың бірлесіп жұмыс істеу үшін қолданатын тәсілдері. Әдіс арқылы мақсатқа жету үшін істелетін жұмыстар ретке келтіріледі. Оқыту әдістері танымға қызығушылық туғызып, оқушының ақыл-ойын дамытады, ізденуге, жаңа білімді түсінуге ықпал етеді. Оқытуда ең басты нәрсе – оқушылардың танымдық жұмыстары. Оқыту әдістері ең анық фактілерді білуді қамтамасыз етеді, теория мен тәжірибенің арасын жақындатады.

Оқу –танымдық іс-әрекетті ынталандыру әдістері Ю.К. Бабанский оқу-танымдық іс-әрекетті ынталандыру әдістерін топтады. Ол іс-әрекет 3 бөліктен: ұйымдастыру, ынталандыру, бақылаудан тұратынын атап көрсетіп, әдістерді оқу-танымдық іс-әрекетті ұйымдастыру, ынталандыру, бақылау әдістері деп бөледі. М.И.Махмутов оқыту әдісіне сәйкес келетін оқу әдістерін іріктеген.

Оқыту әдістері:

- а) ақпарат беру әдісі,
- ә) түсіндіру әдісі,
- б) ынталандыру әдісі,
- в) тәжірибелік әдіс.

Бинарлық әдістер бір-бірімен тығыз байланысты оқыту мен оқудың тәсілдерін (хабарлау, міндеттер қою, мұғалімнің тапсырма беруі, оқушылардың тыңдауы, жаттығулар орындауы, есептер шығаруы, мәтінді оқуы, т.б.) қолдануды талап етеді. Мысалы, мұғалім оқушыларға фактілер мен ережелерді хабарлайды, заттарды көрсетеді, фактілердің мәнін түсіндіреді, оларға сұрақтар қояды. Егер оны тәсілдердің арасында түсіндіру тәсілдері, дәлірек айтсақ фактілерді талдау, салыстыру, хабарлау, т.б басым болса, онда оқыту әдісін түсіндірмелі деп атауға болады.

Түсіндіру әдісі жаңа тақырыпты түсіндіргенде жиі қолданылады, бірақ бекіту кезінде оқушылар білімді дұрыс меңгермегенде, табиғат және қоғам құбылыстарының түбірлі себептерін және салдарын ашу кезінде жиі қолданылады.

Түсіндіру әдісіне қойылатын талаптар:

- сұрақтарды дәл және анық тұжырымдау;
- себеп-салдар байланысын ашып, дәлелдер келтіру;
- салыстыру, қатар қою, ұқсату, жарқын мысалдар қолдану;
- жүйелілік.

Түсіндіру – оқыту әдісі ретінде әр жастағы балалар тобымен жұмыста кең қолданылады. Бірақ орта және жоғары сатыларда оқу материалының күрделеніп, оқушылардың ақыл-ой жұмысының мүмкіндіктері өскенде бұл әдіс кіші жастағы оқушылармен жұмысқа қарағанда көбірек қолданылады.

Әңгімелесу – оқытудың диалогтық әдісі, мұғалім оқушыларға мұқият ойластырылған сұрақтарды жүйелі қою арқылы олардың жаңа оқу материалын меңгеруіне жағдай жасап, бұрын оқылған материалдарды қалай меңгергенін тексереді. Оқу материалының мазмұны, оқушылардың шығармашылық танымдық қызметіне қарай дидактикалық процестегі әңгімелесу әдісінің көптеген түрлері бар.

Көрнекілік әдісі. Әл-Фараби «Оқытудың негізгі әдісі - көрнекілік» деп, оның мақсаттарын, тәсілдерін (түсіндіру, әсерлендіру, есте қалдыру) ұсынады. Оқу материалын меңгеру көп жағдайда оқыту процесінде қолданылатын көрнекі құралдарға және техникалық құралдарға байланысты. Көрнекілік әдісі оқытудың сөздік және тәжірибелік әдістерімен өзара байланыста қолданылады және құбылыстармен, объектілермен оқушыларды таныстырғанда олардың сезім мүшелеріне әсер етіп, алуан түрлі сурет, көшірме, сызба арқылы құбылыс, процесс, объектілердің символдық бейнелерін немесе оларды табиғи күйінде қабылдайды. Қазіргі мектепте осы мақсатпен экрандық және техникалық құралдар кең қолданылады. Көрнекілік әдістерін шартты түрде екі үлкен топқа бөлуге болады: иллюстрация және демонстрация.

Иллюстрация әдісі арқылы оқушыларға иллюстрациялық құралдар – атап айтсақ: плакат, кесте, картина, карта, тақтадағы суреттер, үлгілер көрсетіледі. Қазіргі уақытта көрнекі құралдың жаңа түрі – жеке тұлғалар қолданатын компьютерлерге ерекше көңіл бөлініп, мектептерде электронды-есептегіш техникасы кабинеттерін құру міндеті шешілуде, оқу процесіне белгілі бір жағдаяттарды және процестерді үлгілеуге мүмкіндік беретін компьютерлерді енгізу міндеті де қолға алынуда. Олар оқушыларға бұрын оқулық мәтінінен меңгерілген көптеген процестерді қозғалыста, көрнекі түрде көруге мүмкіндік береді. Компьютерлер, көрнекілік әдістерінің оқыту процесіндегі мүмкіндіктерін елеулі түрде кеңейтеді.

Оқытудың көрнекілік әдісінің шарттарды:

- көрнекіліктің оқушылардың жасына сәйкестігі;
- көрнекілікті сабақтың керек сәтінде қолдану;
- демонстрацияланған затты барлық оқушылардың көруі;
- иллюстрацияның ең бастысын, мәндісін нақты бөлу;
- құбылыстарды демонстрациялау кезінде берілетін түсініктерді мұқият ойластыру;
- демонстрацияланатын көрнекіліктің оқу материалы мазмұнымен сәйкес келуі;
- көрнекі құрал мен демонстрациялық қондырғылардан керекті мәліметтерді табуға

оқушыларды ынталандыру.

Оқытудың тәжірибелік әдістері арқылы оқушылар тәжірибелік қызметпен айналысып, тәжірибелік іскерліктері мен дағдыларын қалыптастырады. Тәжірибелік әдістер: жаттығулар, зертханалық және практикалық жұмыстар. Жаттығу көмегімен ақыл-ой және тәжірибелік іс-әрекет меңгеріледі. Ол барлық пәндерді оқуда, оқу процесінің түрлі кезеңдерінде қолданылады. Оның сипаты және әдістемесі оқу пәнінің ерекшелігіне, нақты оқу материалына, оқушылардың жасына байланысты. Жаттығу сипатына қарай ауызша, жазбаша, графикалық және оқу-еңбек деп бөлінеді.

Оқушылардың өз бетімен жұмыс істей білу деңгейіне қарай жаттығулар бірнеше түрге бөлінеді:

- белгілі білімдерді еске түсіріп, оны бекіту мақсатындағы жаттығулар;
- білімді жаңа жағдайда қолданып жаттығу.

Егер оқушы іс-қимылдарды ауызша айтса, онда оны түсіндіру арқылы жаттығу деп атайды. Мұғалім оқушы іс-әрекетінен қателіктер тауып, оқушылардың іс-әрекетіне түзетулер енгізеді. Жаттығулардың ерекшеліктері: Ауызша жаттығулар логикалық ойды, есті, тілді оқушылардың зейінін дамытуға көмектеседі.

Оқушылардың таным-белсенділігі деңгейіне қарай топтастырылған әдістер. Түсіндірмелі-иллюстративтік әдіс. Бұл әдіс арқылы оқушылар ақпараттарды меңгереді. Оны басқаша ақпараттық-рецепция (қабылдау) әдісі деп атайды. Осы әдіс арқылы мұғалім дайын ақпараттарды оқушыларға түрлі құралдармен түсіндіреді, ал оқушылар ақпараттарды түсініп, естерінде сақтайды. Ақпараттар әңгіме, дәріс, түсіндіру, кітап, қосымша құралдар, көрнекі құралдар арқылы беріледі. Мұғалім – есептер шығарады, теоремаларды дәлелдейді, жоспар құруға үйретеді. Оқушылар - мұғалімнің іс-әрекетін қайталайды, тыңдайды, көрнекіліктеріне қарайды, заттармен жұмыс істейді, оқиды, бақылайды, жаңа оқу материалдарын бұрынғы білімдеріне қосады.

Түсіндірмелі-иллюстративтік әдіс арқылы адамзат жинақтаған тәжірибені аз уақыт ішінде беруге болады. Оның пайдасы ғасырлар бойы тексерілген және көп елдерде қолданылады.

сіндермелі-иллюстративтік әдіс бастауыш мектептерде кең тараған. Ол арқылы білім «дайын» күйінде беріледі. Мұғалім материалды қабылдауға көмектеседі, оны оқушылар түсініп, естерінде қалдырады. Бұл әдісті шектен тыс қолдануға болмайды.

Репродуктивтік әдіс. Бұл әдіс арқылы мұғалім оқушының іскерлігін және дағдыларын қалыптастырып, тапсырмалар беріп, өзі меңгерткен білімді, үйреткен іскерлік дағдыларын оқушыларға қайталайды. Білімнің көлемі көп болғанда репродуктивтік әдіс түсіндірмелі-иллюстративтік әдіспен бірге қолданылады.

Мәселелік әдісті қолданғанда оқушылар орындайтын іс-әрекеттен шығармашылық іс-әрекетке көшеді. Бастауыш мектептің оқушылары мәселелік міндеттерді өз бетімен шеше алмайды, сондықтан мұғалім оларға мәселені шешу жолдарын көрсетеді, мәселені толықтай өзі шешеді. Оқушылар мәселені шешпесе де, танымдық қиындықтарды шешу жолдарын көреді. Мәселелік әдістің орта және жоғары сыныптарда пайдасы көп. Қиын жағдаят мәселені шешуге керекті білімдерді, ақыл-ой жұмысына қабілетті, үлкен белсенділікті талап етеді. Оны оқушылар өз беттерімен немесе мұғалім көмегімен шешеді. Мәселелік жағдаятты тудырудағы мақсат - оқуды қиындату арқылы оқу материалдарын меңгерту, баланың ақыл-ойын жұмыс істетуге.

Эвристикалық әдіс арқылы сабақ өткізетін мұғалім алдын ала мәселені шешуге алып келетін, оқушылардың білімдерін еске түсіретін сұрақтар әзірлейді. Эвристикалық әңгіме үшін құрастырылған сұрақтар мәселелік сипатта болады. Оқушылар ізденеді, шығармашылықтарын көрсетеді. Оқушылар жеке мәселелік сұрақтарды шешсе, онда

ішінара – ізденіс әдісінің қолданылғаны. Мұғалім тапсырма әзірлеп, оның қай жерлерін оқушылар зерттеу арқылы орындайтынын белгілейді.

Оқу-танымдық іс-әрекетті ұйымдастыру әдісі. Дедуктивтік әдіс арқылы мұғалім ережелерді, формулаларды, заңдарды түсіндіріп, оны оқушы меңгереді. Аталған әдіс оқу материалын тез меңгеруге көмектесіп, абстрактылы ойлауды дамытады. Оны теориялық материалдарды оқуға, есептер шығаруда қолданған дұрыс.

Ынталандыру әдісі. Қызығушылықтың үш түрі:

- іс-әрекетке деген оң көзқарастың болуы;
- танымның баланы жақсы сезімге бөлеуі;
- іс-әрекеттің баланы ынталандыруы.

Оқыту процесінде баланың оқу іс-әрекетіне оң көзқарасын туғызу керек.

Жауапкершілікті қалыптастыру әдістері.

Тәсілдері:

- оқушыға оқудың өзіне және қоғамға пайдасын түсіндіру;
- талап қою;
- талаптарды орындауға үйрету;
- өз міндеттерін жақсы атқаратындарды мадақтау;
- керек жағдайда жазалау әдісін қолдану;
- оқушыға кемшіліктерін айтып, оларды түзетуге көмектесу.

Оқушыға оқудың өзіне және қоғамға пайдасын түсіндіру үшін мұғалім өндірістің дамуына ғылымның қалай әсер еткенін айтып, білімділік еңбек өнімділігін арттырып, жаңашылдыққа әкелетінін дәлелдейді. Оқушыға оқудың пайдасын түсіндіру. Жаратылыс-математика бағытын таңдаған балаларға қоғамдық ғылымдардың, қоғамдық бағыттағы пәндерді тереңдетіп оқитын оқушыларға жаратылыс-математика бағытындағы пәндердің пайдасын түсіндіру үшін өндіріске экскурсияға, мәдени орталықтарға, кітапханаларға экскурсияға апарудың, Қазақстан Республикасы Үкіметінің дарынды балаларға жасап отырған қамқорлығын, түрлі олимпиадаларға қатысудың, мамандығын растайтын құжаттардың тіршілік үшін маңызын түсіндірудің пайдасы зор. Оқуға байланысты талаптар қою әдісі арқылы оқушыларға барлық пәндер бойынша бағалау өлшемдері, мектептің ішкі тәртібі, оқушылардың құқықтары мен міндеттері түсіндіріледі. Оқушыларды оқу жұмысының алуан түрін орындауға үйрету, жаттықтыру борыш пен жауапкершілікті қалыптастырады. Үлгілі оқушылар мен мұғалімдердің де бала оқуына ықпалы зор.

Оқудағы мадақтау және жазалау әдістері.

Мадақтау түрлері:

- баға қою;
- тапсырмалар арқылы оқушыны табысқа жеткізу;
- оқушыны тәжірибе және зертханалық жұмыстарды жүргізуге көмекші етіп алу;
- топтық тәжірибелік жұмыс кезінде оқушыға бөлімшелерді басқарту;
- үлгерім және сабаққа қатынас көрсеткіштерін шығару;
- білімнің қоғамдық байқауының қорытындылары бойынша мадақтау;
- жақсы оқитын оқушылардың үлгерімі төмен оқушыларға көмектесуі, т.б.

Жазалау түрлері:

- сабақта оқушыға ауызша ескерту жасау;
- күнделікке, дәптерге «қанаттанғысыз» баға қою;
- қателерін айтып, қосымша жұмыс істеуді талап ету.

Ойын - оқыту әдісі Оқыту мақсатында қолданылатын ойындардың түрлері көп.

Ойын - қанағат алу үшін жасалатын іс-әрекет. Ол мектеп жасына дейінгі балалардың іс-әрекетінің негізгі түрі, ал оқушылар мен ересектер ойынды сабақтан және жұмыстан қолы бос кездерінде ойнайды. Бірақ оқуда да, еңбекте де ойын элементтерін қолдануға болады.

Математика және жаратылыстану сабақтарында қолданылатын технологиялар.

Математика және жаратылыстану сабақтарында қолданылатын технологиялар:

- Дамыта оқыту технологиясы
- Ақпараттық технологиялар
- Деңгейлеп сараап оқыту технологиясы .

Дамыта оқытуда оқушының ойлау, ізденушілік, зерттеушілік қабілеттері артып, талдау арқылы белгілі бір шешімге келуге, оны дәлелдей білуге, оқушының өз ой-пікірін айтуға мүмкіндік беріледі. дамыта оқыту бойынша сабақ кезеңдерінде

- оқушылар сабақтың мақсат, міндетін өздері анықтайды
- мәселені шешу жолын іздестіреді
- жаңаны өздері табады
- ақылдасады, кеңеседі

Аталған әрекеттері арқылы әр оқушының мәселені шешу, ақпараттық, коммуникативтік құзыреттіліктері қалыптасады. Ақпараттық технологияларды пайдалану-бұрыннан пайдаланатын жүйелерге қосымша болғанда емес, дәстүрлі жүйелермен тұрақты байланыста, оқыту процесінде қатысушыларға жаңа мүмкіндіктерімен ұйымдастырылғанда ғана тиімді. Білім беру жүйесін ақпараттандырудың бағыты жаңа ақпараттық технологияларды пайдалану арқылы дамыта оқыту, дара тұлғаға бағыттап оқыту мақсаттарын жүзеге асыра отырып, оқу-тәрбие үрдісінің барлық деңгейлерінің тиімділігі мен сапасын жоғарлатуды көздейді.

Қорытынды. Қазіргі мектеп ғылым жетістіктері мен адам қызметінің әртүрлі салаларының сұраныстарына сәйкес ертеңгі күннің қажеттіліктеріне сай бола отырып, мектеп бітіруші түлектің алдағы өміріне қажетті білімінің берік іргетасын қалауы керек. Соңдықтан, білімдер мен икемділіктер білім жүйесін құруға арналуы тиіс. Жалпы, білім жүйесінде ақпараттық технологиялардың тереңдеп енуі оны оқыту әдістемесін ғана емес, мазмұнын да өзгерте бастады. Математика саласында математикалық әдістер мен математикалық ойлау ғана емес, жалпы ғылыми дүниетанымын да жаңаруда. Мектепте математикалық білім беру мазмұнын жаңарту мен оны оқыту әдістемесін жетілдіруден бұрын математикалық білім беру сапасын жолға қоюымыз қажет. Қорыта келгенде, әр мұғалім өз іс-тәжірибесіне орай, әдіс-тәсілдеріне қарай түрлі бағытта шаралар, интеллектуалдық ойындар, олимпиада, жарыс түрлерін ұйымдастыра алады. Сонымен бірге, қазіргі техниканың дамыған заманында мұндай шаралар ұйымдастыру тиімді болады және оқушылардың пәнге, жалпы білім алуға деген қызығушылықтарын оятатына кәміл сенеміз.

Мектебімізде жыл сайын тұрақты түрде математикадан және басқа пәндерден де сыныптан тыс шаралар өткізіліп тұрады.

Оқушыларымыз Республикалық «Кенгуру», «Ақбота» марафондарына, түрлі аудандық, облыстық конкурстарға қатысып жүлделі орындар алып тұрады. Сонымен қатар халықаралық қашықтықта өтетін олимпиадалардан оқушыларымыз жүлделі орындар алып, жақсы нәтижелер көрсетуде.

ПАЙДАЛАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Бабанский Ю.К. Методы обучения в современной общеобразовательной школе. - Москва: Просвещение, 1985. - 208 с.
2. Педагогика. Учебное пособие для студентов педагогических вузов и педагогических колледжей / Под. Ред. П.И. Пидкасистого. - М: Педаг. Общество, 1998. - 640 с.
3. М.Жұмабаев. Педагогика. - Алматы: Ана тілі, 1992. -160 б.
4. Г.Қ.Нұрғалиева. Педагогиканың логикалық-құрылымдық курсы, - Алматы, 1996.
5. Оконь В. Введение в общую дидактику. - Москва: Высшая наука, 1990.
6. Қазақстан Республикасы 12 жылдық орта білім берудің жалпыға міндетті стандарты. Нормативтік құжаттар, Астана 2006ж.
7. Тұрғынбаева Б.А. Дамыта оқыту технологиялары: оқу әдістемелік құрал – 2000ж
8. Райысов У. Сын тұрғысынан ойлау технологиясы. Бастауыш мектеп, 2004ж.
9. С. Қожагелдиева, Н. Нұртазаева.Сын тұрғысынан ойлау арқылы оқытудың тиімділігі. Бастауыш мектеп, 2009ж №4
10. Әлімов А.Қ., Қосанов Б.М.,Базарбекова Р.Ж. Бастауыш сынып мұғалімдеріне: Интербелсенді әдістеме – Алматы 2010ж
11. Интернет жүйесі

ЖАҢА ИДЕЯЛАРДЫ ТАБЫСТЫ ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДА ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУДІҢ РОЛІ

Шакимова Гүлжан Женисовна
Оқушылар шығармашылық орталығының әдістемелік бөлім
меңгерушісі

Қосымша білім беру – өскелең ұрпақты тәрбиелеу жүйесіндегі негізгі кезеңнің бірі. Қосымша білім беру педагогының маңызды міндеттерінің бірі – жеке шығармашы тұлға тәрбиелеу, болашақтағы мамандығына кәсіби бағдар беру. Қосымша білім беру жүйесінде әр оқу бағдарламасын меңгеру нәтижесі – баланың өзі таңдаған бағытына қызығып, бейімделуі. Қосымша білім беру жүйесі дәстүрлі педагогикалық шарттармен жүзеге асырылуда. Ол мектептердегі үйірме сабақтарынан басталып, білім бөлімдеріне қарасты арнайы мектептерде жүйелі жалғасуда. Мәселен, «Саз-өнер» мектептері, спорт, бейнелеу өнері мектептері, Оқушылар үйі, орталығы, сарайы қосымша білім беру қызметімен айналысып, баланың бейімділігіне қарай олардың қабілетін ұштап, өмірден өз орнын табуға бағыттайды. Бірақ, қосымша білімге «қосымша» деп

қарайтын ескі көзқарас та жоқ емес. Қосымша білімнің – мектептегі негізгі білім берудің сыртында, тасасында қалып қоя беретіні бар. Алайда, қосымша білім беру жүйесі әлеуметтік тұрғыдан алғанда қажет-ақ және ол жеке тұлғаны оқыту, тәрбиелеу және дамыту тұтастығын қамтамасыз ететін білім ретінде қоғам мен мемлекет тарапынан тұрақты назар аударуды, қолдау көрсетуді талап етеді.

Биылғы жаңа оқу жылында Ы.Алтынсарин атындағы Ұлттық білім академиясы әзірлеген дәстүрлі Әдістемелік нұсқау хатта Балаларға қосымша білім берудің осы жылғы басты бағыты жалпы орта және қосымша білім беруді неғұрлым тығыз интеграциялау қажеттілігімен ерекшеленеді.. Сонымен қатар қосымша білім беру ұйымдарына құжаттар қабылдау және оқуға қабылдау мемлекеттік қызмет көрсету қағидалары Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2020 жылғы 22 мамырдағы №219 бұйрығымен eGov.kz электронды үкіметі порталы арқылы тіркеуді міндеттейді. Қазақстан Республикасы Білім және ғылым министрінің 2018 жылғы 30 қазандағы № 595 бұйрығымен бекітілген балаларға арналған қосымша білім беру ұйымдары қызметінің Үлгілік қағидаларын басшылыққа ала отырып, әр топқа жеке оқу бағдарламасы құрылады. Жалпы әдістемелік нұсқаулық хат – ұстаздарға көмекші құрал ретінде дайындалатын құжат. Әдістемелік-нұсқаулық хатта биылғы оқу жылының басты жаңалығы болып: балалардың біліміндегі олқылықтардың орнын толтыру, оқушылардың денсаулығын жақсарту мен нығайту және әлеуметтену мәселелері қойылып отыр. Бұл жерде былтырғы жылы қашықтан оқыту кезінде кеткен кемшіліктерді, биылғы жылы дәстүрлі оқыту кезінде орнын толтыру көзделіп отыр. Бұл әдістемелік нұсқау хаттың ең басты бағыты десек те болады.

Қазіргі заман – жаңа технологиялар мен инновациялар заманы. Оған қол жеткізуде қосымша білім беру мекемелерінің орны ерекше. Бұрыннан бірқалыпты дамып келген музыка, өнер, спорт сияқты бағыттармен қатар техникалық, соның ішінде ғылыми-техникалық бағыттағы қосымша білім беру жұмыстары тың серпін беруде. Оған дәлел Индер аудандық білім бөліміне қарасты оқушылар шығармашылық орталығында аудан орталығындағы мектептерден 23 үйірмеге 748 оқушы ғылыми-техникалық, эстетикалық-көркемдік, туристік-өлкетану, әскери-патриоттық, экономикалық-математикалық, тілдік бағыттар бойынша үйірмелерге тартылып, тұлғаның жан-жақты дамуына, алдын ала кәсіби бағдарлануына бағытталған жұмыстар атқарылуда, нәтиже де айтарлықтай. Мысалы:

«Іскер», «Шебер» үйірмелері оқушыларды автокөлік жүргізуші мамандығына бейімдесе, «Робокоп», «Сұңқар» үйірмелері балаларды өнертапқыштыққа, жаңашылдыққа бағдарлайды. «Сән», «Өрнек» үйірмелері балаларды тігіншілікке, тоқу өнеріне баулыса, «Сөзмерген», «Қаламгер» үйірмелері ұшқыр ойлы болуға жетелейді, «Қазына» үйірмесі бизнеске баулыса, «Ақдастархан» үйірмесі аспаздық өнерге қызығатын оқушыларды тәрбиелейді.

Қазіргі заманғы ғылыми-техникалық үрдістің қарқыны білім беру жүйесінің алдына мүлдем жаңа міндет қойып отыр. Техникалық шығармашылыққа баулитын үйірмелерде оқушылар интернет желісі арқылы техниканың дәстүрлі және заманауи жетістіктерімен таныстырылып отырылады. Жұмыс барысында туындаған жаңа идеяларды саралап, салыстыру арқылы жұмыстарын нақтылауды, бағалауды үйренеді. Үйірме жұмысында оқушылардың графикалық білім алуы да қарастырылған. Қазіргі кезде роботтар өміріміздің көптеген саласына, атап айтқанда, ғарышты игеру, денсаулық сақтау, өндіріс, қоғамдық қауіпсіздікті қамтамасыз ету, қорғаныс ісі және басқа да салаларға еніп үлгерді. Оқушылар аталған үйірме аясында математика, физика, информатика пәндері бойынша алған білімдерін кіріктіре отырып, робот техникасының негіздерін зерттейді. Осы бағдарлама бойынша білім алған оқушылардың жаңа технологияларды жобалау ісіне қызығушылықтары артып, инженерлік-өнертапқыштық бағытта білімін жетілдіреді. Бүгінде робототехникамен айналысатын балалардың қызығушылығы өте жоғары.

Барлық өңірлердегі Оқушылар сарайларының базасында компьютерлерді, лабораторияларды және 3D-принтерлерді қоса алғанда, барлық қажетті инфрақұрылымдары бар балалар технопарктері мен бизнес-инкубаторларының желісін құру керек-деп жолдауда айтылғандай, Орталықта технопарк ашылған жағдайда, жоғары мүмкіндікті компьютер, интерактивті панель, 3D-принтер, 3D-сканер, робототехника жабдықтары, «ақылды үй» құрастыру және бағдарламалау жиынтығы, 3D-автоүлгілеу бойынша бағдарламалық қамтамасыз етілген конструкторлар, сандық бағдарламалық басқарылымды (ЧПУ) станоктар болады деп жоспарлануда. Бұл өз кезегінде балаларды ғылыми-зерттеу және инженерлік-технологиялық ортаға тартуға жағдай жасайды.

Сөзімнің соңында: қосымша білім беру ашық және ресурстардың кең арсеналы болуы тиіс (ақпараттық, консультациялық, тьюторлық сүйемелдеу, ақпараттық навигаторларды құру, интернет-жобалар мен интернет-Олимпиадалар, ата-аналарға арналған консультациялық қызметтер және тағы да басқалар). Балалар үшін осы бағыттардың барлығының тығыз ынтымақтастығы прогрессивті даму, кәсіби өзін-өзі анықтау, жаңа идеялар, ғылым әлемінде жаңа нәрсе ашуға деген ұмтылыс атмосферасын жасайды.

Бүгінгі таңда еліміздің білім беру жүйесіндегі болып жатқан үлкен өзгерістер еліміздің болашағына, оны жүзеге асыруда талмай еңбек етіп жүрген Біз бен Сіздерге толағай табыстар әкелетініне сенімдімін. Жауапты да маңызды еңбектеріңізге сәттілік, өздеріңізге зор денсаулық тілеймін.

КИНУСАЙГА ҚҰРАҚ ПАННОСЫ

«№ 30 жалпы білім беретін мектеп» КММ
Көркем еңбек пәні мұғалімі:
Джанбаева Маржан Нұрымқызы

Шебер сыныптың тақырыбы: Кинусайга құрақ панносы

Шебер сыныптың мақсаты:

- Жан -жақты тәжірибе алмасу.
- Кинусайга құрақ панносының орындалу технологиясын үйрену.
- Техника қауіпсіздік ережесін сақтау

Құндылықтарды дамыту:

- Оқыту:

Анықталған шеберлердің жұмысындағы ұлттық көркемдік дәстүрлердің өзара байланысын зерттеу.

- Құрмет:

Әр түрлі елдердің мәдениетіне толеранттылық таныту және ұлттық мәдениетке құрметпен қарау.

- Ынтымақтастық:

Жұпта және топта жұмыс істеу кезінде өзара сыйластықты қалыптастыру.

Шебер сынып тақырыбына сипаттама:

Кинусайга- жапон техникасы, жапон тілінен аударған да ине, жіпсіз орындалатын құрақ

- Жұмыстың орындалу уақыты: 1- сағат
- Техника қауіпсіздік ережені сақтауды қажет етеді.

Кинусайга құрақтың орындалу технологиясы

Қажетті құрал жабдықтар:

Орындалу реті

- Пенопласт
- Қайшы
- Түрлі түсті мата қиықтары
- Сызғыш
- Ермексаз пышағы
- Кеңсе пышағы
- Желім
- Карандаш, фломастер

2 Пенопласттың үстіне эскиз суретін салып, салған суреттің үстінен кеңсе пышағымен тіліп, өтіп шығамыз.

3 Мата қиықтарын алып, дайындаған эскиздің үстіне түс үйлесімділігіне байланысты орналастырып, ермексаз пышағымен тіліп өткен жерге мата қиықтарының шетін кіргізіп, мата артықтарын қиып алып тастаймыз.

4 Жұмысты аяқтағаннан кейін безендіріп, айналасын рамкамен безендіреміз.

Кері байланыс:

Мақсаты

- Жан -жақты тәжірибе алмасу.
- Кинусайга құрақ панносының орындалу технологиясын үйрену.
- Техника қауіпсіздік ережесін сақтау

Критерии

1. Жан –жақты тәжірибе алмасады.
2. Мұғалімнің көмегіне сүйене отырып, кинусайга құрақ панносының орындалу технологиясын үйренеді.
3. Техника қауіпсіздік ережені сақтайды.

Маған қызық болды

Маған қиын болды.....

Енді мен.....жасай аламын

Мен үйрендім

Мені таңқалдырды.....

Менжасағым келді

ӘОЖ – 595.7
Ш 62

ЖАЙРАЛАРДЫҢ БИОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Чохыева Г. Т., Даулетхан Д.

Жер жүзінде жайралар кең тараған. ТМД елдерінің барлық территорияларында мекендейді, сонымен қатар әртүрлі аймақтарда, биік белдеулері мен ландшафттарда кездеседі. Көптеген кеміргіштер- жер бетінде, кейбіреулері тіршілігінің бар кезеңдерін топырақ арасында өткізеді. Кеміргіштер арасында жартылай суда тіршілік ететін, жақсы жүзетін және сүңгітін формалары да бар. Кейбір ағаш сұлбесінде тіршілік ететіндердің денесінің екі жағында жазылатын қатпарлары болады, осының көмегімен олар ағаштан-ағашқа 100 метрге дейін қалықтап ұша алады. Көпшілігі тәулік бойы белсенді. Әртүрлі баспаналарды-ін,қуыс,жарықшақ және т.б пайдаланады. Суық қыс жаздайында ұзақ ұйқыға кетуі мүмкін.

Бұлар бағалы терісі үшін ауланатын аңдар және жыртқыш аңдар мен құстар қоректену нысандары болып табылады.

Бұлар негізінен Евразия мен Африканың субтропиктік және тропиктік аймағында тіршілік етеді. Оңтүстік Азияда және Жерорта теңізі елдерінде 13 түрді біріктіреді.

Арқасын,бүйірін және құйрығын ұзын инелер жапқан,денесінің басқа бөлімдері –қатты қылшықты.Көздері мен құлағы кішкентай. Алдыңғы аяқтары3 не 4, артқылары – 5 саусақты. Табандары тегіс, түксіз. Азу тістерінің саны 4- тен. Негізінен жайралар ұйқыға жатпайды. Жылына 1 – 3 мәрте көбейіп, әрқайсысында 2- ден ұрпақ әкеледі. Қазақстанда Маңғышлақтың оңтүстігінде, Талас, Қырғыз, Іле Алатауларында, Қаратау және Шу – Іле тауларында кездеседі. Маңғышлақтың оңтүстігінде Кендірлі- Қайсан үстіртінде Елшібек құдығы, Жабайұшқан бөлігінде, Талас Алатауында, Сайрам- Ақсу өзендерінің аралығындағы тау қойауында, Іле Алатауының Батыс бөлігіндегі жетіжол, қазтек тау етектерінде, Қырғыз Алатауының Аспара, Мерке, Қарақыстық, Қарақат,Сарыбұлақ, Шұңқыр қойнауларында, Қаратауында, Сырдария бөлігінің оңтүстік –шығысында және Кіші Қаратауда кең таралған.

Маңғыстау түбегіндегі тау жоталары мен бөктерлеріндегі ормандар мен тоғайларды, өзен аңғарларында мекендейді. 6 түрі бар, оның бір түрі – үнді жайрасы немесе аққұйрықты (*N indica*), ол Қазақстандағы ең ірі кеміруші. Тұрқы 60-90 см, құйрығының ұзындығы 12-15 см, салмағы 15 – 27 кг. Оның дене бітімі ерекше – арқасы мен бүйірінде қаптаған ине шамамен 30 – 35 мың дай болады. [1]

Жайралар інін тастың қуысына, өзен бойындағы биік жарға салады. Бұл іннің тереңдігі

шамамен 4 м –ге дейін барады. Ол көбіне шөппен, өсімдік, тамыр жеміс, жеміспен қоректенеді. Сонымен қатар бұл жайралар қоректенуге түнде шығады. Жайраларға күздігүні мәдени өсімдіктің жетіспеуінен азықтан көбінесе оның игіліктерінің – қарбызды, қауынды, қиярларды, асқабақтарды, жүзімді, жоңышқаны жейді. Қыста сүректі шоғырмақты жейді, тал – шыбықтың төменгі бөліктерін кеміреді. Анда – анда құрт – құмырсқаларды және сонымен қатар олардың дернәсілдерін жейді.

Жылына бір рет яғни 2 – 5 ке дейін балалайды. Буаздық мерзімі 60 -90 күн. Жаңа туған жайралар өте әлсіз, денесіндегі инелері алқашқы тәуліктерді жұмсақ болады. Қолда ұстағанда үнді жайрасы 20 жылдай тіршілік етеді. Үнді жайрасының жылдан – жылға саны азаюда. Мысалы, Алматы мен Шымкенттегі хайуанаттар саябақтарында 5 жұбы, Қарағандыда 2 жұбы бар. Сондықтан қорғауға алынып, Қазақстанның «Қызыл кітабына» 1996 жылдан бастап енгізілген. Қазіргі таңда жайралар Қаратау қорығында қорғалады. [2]

Саны. Барлық жердесаны сирек, анық саны туралы дерек жоқ. Қаратауда 1983 жылы 20 км² жайраның 200 іні кездесе, осы жерде бір шаршы км² шақырымда 1,0-2,5 жайра санаққа алынған.

Негізгі шектеу факторлары. Қардың қалың түсіп, топырақтың қатты қатып қалуы. Мекендейтін жерлерде мал санының шектен тыс көп болуы мен брокеньерлік жолмен аулауы, қойшы иттерінен зардап шегуі.

Жайраның көбею ерекшеліктері: *Hustricidae* Жайраның денесінде, басында, арқасында, құйрықта салалы және жуан инелермен жабылған ал сыртында қатты қылды бөліктен тұрады. Басының алдыңғы сүйектері өте жақсы дамыған. Жайралар теңізде елдерде Африка және оңтүстік Азияда таралған. Жайралар түрлі ландшафттарда, шөлдерде, ылғалды тропикалық жерлерде кездеседі. Олар үңгірлерде тұрады, бірақ өздері індерді жиі салады және сонымен қатар сырттағы дайын тұрған індерді өзіне тартып алады.

Барлық жайралар көбінесе өсімдік жем – шөптермен, шөптің және жасыл бұтаның шыбықтарымен, тамырларымен, жыңғыл түйнектерімен, баданалармен немесе игіліктерімен азықтанады. Сонымен қатар жайралар аөырын тұрып, құрт-құмырсқалар және олардың дернәсілдерін қорек етеді. Жайралар бау – бақшаға өтіп, сол жерден өзіне қажетті дәмді нәрселер жейді. Өзінің үздіксіз жүрген жорығында белгілі бір соқпақтарды салады. Барлық жайралар түн хайуанаттары. Жайралар індерін 4-10 метр ұзындықта қазады. Олардың азығы көкпен, шөптермен, баданалармен, түйнектермен, игіліктер, тал – шыбықтың және бұтаның тұқымдарын қорек етеді. Көбінесе жүгері егіндерінің бау – бақшасын зақымдайды. Түнде інінен бірнеше километрге асып кетеді. Жайра өзіне қауіп төнген жағдайда жауына айбат шегеді, өзінің құйрығының сылдырмағымен және инесін тосу арқылы қорғанады.

Буаздық 110 -115 күнге созылады. Бұл жайра жылына бір рет тұқымдайды, кейбір оңтүстік облыстарда екі рет балалайды. Бір ұрықта 2 бала яғни 1 ден 4 ке дейін болады. Жаңа туған балалары көздері ашық болады, инелері бірінші уақытта жұмсақ кейін уақыт өте келе инелерін түйрей біледі. Өмірінің ұзақтығы 20 жасқа дейін жетеді. Кейбір уақыттарда жайраны кірпімен салыстырады. Кірпі сол типті хайуанаттар қатарына жатады. Биологтардың пайымдауынша жаратылысынан ет жемейді. Жайраның аяқтары қысқа және ебедейсіз. Жайра ақырын жүреді. [3]

Жайраның сыртқы иістері өте нашар. Бұлардың көру қабілеті онша емес болсада, есту қабілеті жоғары дамыған. Жайраның отбасы көп өмір сүреді. Жайраның ұрпақтары өздігінен азықтануға алғыр болып келеді, сонымен қатар анасының қасында ұзақ уақыт тұрады. Аналары инелерін айрықша, айбары қару ретінде қолданады. Жайраның анасы балаларын сүтімен тамақтандырады. Жайраның ата – анасы басқа хайуанаттардан қалай қорғану керек екендігін үйретеді. Қазіргі заманғы жайралар кездесетін жерлері Солтүстік, Орталық, Оңтүстік Америкаларда. Солтүстік Американдық жайра *Erethizon dorsatum*, Мексикалық қылды жайра өте кішкентай жайра *Sphicqirusmexicanus*, және Бразиялық жайраны *Coendourehensilis* деп атайды. Жаңа заманғы жайралар басқа жайраларға қарағанда кішілеу болады. Жаңа заманғы жайралар көбіне өзінің уақытын жұбымен өткізеді. Бұл жайралардың қыстайтын жерлері ағашта, таулы жерлерде, ағаштың

тамырларының қуысында. Бұл жайралардың тырнақтары жақсы жетілген, тастарға шығу ретінде арналған. Бұл жайраларда түнгі кеміргіштер отрядына жатады. Жайралардың тамақ жеуі улы шөптерге қарсы алдыңғы тістері бар. Ал жаңа әлемдік жайралар тамырлар, жапырақтар, майда жеміс- жидектердің ішіндегі дәндерін, пияз гүлдерінің ұрықтарын, өзіне қорек етеді. Севере Американский жайралар өзінің жаман қылығы ағаштарды кеміріп тастайды, сонымен қатар тұз іздегенде сүйектерді кеміріп тастайды. Сондай - ақ тісін тазалау үшін сүйектерді пайдаланады. Бұл жайралар насекомдарды және олардың дернәсілдерін пайдаланады. Ұрпақтары анасымен бірге бірнеше ай бірге өмір сүреді, сосын бұл жайралар өз бетінше өмір сүреді. Жаңа туылған сәтінде бұл жайраларға қауіп төндіретін жабайы мысықтар, адамдар, ашулы арыстандар.

Жайраның ішіндегі Солтүстік Американдық жайралар қауіпсіз деп саналады. Бұлардың тұмсықты инелері қатты, басқа аңдар бұлардан қорқады. Гарвардского институтының зерттеуі бойынша жайраның инелері терісінде 80% жуық мықты бекітілген. Бұлардың инелері жауларына және адамдарға тигенде жарақаттайды. Ғылыми зерттеуге қарағанда жайралардың инесі медициналық екпеге қарағанда ауырлау. Осы жайралардың сыртқы инелері қатты инелермен қапталған. Инелері сәл бүгіліп орналасқан. Осыған байланысты жауларына инелерін дұрыстап қадай алмайды. Бірақ медициналық инелерге қарағанда жылдам қадалады. Ғылыми техникалық жоғары оқу орнының тексерулерінде инеден кілей және медицинада жарақатты танатын мықты заттар алынған. Сонымен қатар бұл жайралардың инелерінен пышақтар алуға болады. Жайралардың инелері жоғары бағаланады.[5]

Солтүстік Америка Штаттардың түсінігі бойынша бұл жайралардың инелері тұмсығында өткір орналасқан. Жайралардың арқасындағы 30 түрлі өзгергіш қылдары бар. Қылдары құбылмалы болады. Жайра өзіне қарсы шыққан жауларын жаралайды, осы жараның жазылуы өте қиын болады. Осыған қылдарының құбылмалығы қатысады. Гарвардский медицина орталығының биоинженері Джеффери Карптың айтуы бойынша жайралардың инелері қадалған жерінде кейбіреулерінде қалып қояды. Гарвардский институты зерттегенде осы жайралар өзінің инелерін көбінесе қорғау үшін қолданады. Жаралаған жерлері ұзақ уақытқа дейін жазылмай жүреді. Инелері қадалған жерінде біраз тұрады. Солтүстік Американдық жайралар осы инелері арқылы инелері қорғанады. Биологтардың айтуы бойынша жайралардың инелері медициналық инелерге қарағанда әлде қайда өткірлеу болады. Сезімтал, қадалған жері ауырғыш болады. Бұлардың инелері теріге оңай кіреді. Жайралардың инелері медициналық инелерге қарағанда теріге оңай кіреді.

Д. Карптың айтуы бойынша Оңтүстік Американдық жайралардың инелері медициналық инеге қарағанда өткірлігі 2 есе жоғары теріге кірген жері байқалмай қалады. Жайралардың инелері негізінен өткірлігі белгісіз формада беріледі. Ғылыми зерттеулер бойынша Солтүстік Американдық жайралардың инелері басқа теріге кіргенде сондай шамада қалып қояды. Д. Карптың айтуы бойынша бұл инелер өзінің қалы болып есептеледі. Инелері қадалған жерінен шығуы өте қиын. Шабуыл жасаған жауларына инелері қауіп туғызады. Жаңадан туылған жайралардың жарты жылға дейін жынысы белгісіз болып келеді. Зерттеушілер Американдық запаркте жайраның аналығы екенін 4 аптада байқаған. Бірақ жайралардың жынысын анықтау үшін жарты жыл анық керек. Ол осы уақыт аралығында жынысы белгісіз болады. Запарктегі кейбір зерттеушілердің айтуы бойынша жайраның жынысын анықтау өте қиынға түседі. Жайраның жынысын анықтауға асығудың қажеті жоқ. Ең алғаш жайралар туылған сәтінде көзін, мұрнын, құлағын және тамағын анықтайды, ал жыныстық процесін анықтауға асықпаған жөн.[6]

Сьюзен Мюррей жайраны зерттеп сыртқы келбетіне қарап тұрып аталығы немесе аналығы екенін ажырата алмаған. Делл Гульельмо зерттеуі бойынша жайраны алты айсыз жынысын анықтау өте қиын екенін айтты. Бұл жайралар туылғанынан инелі және қылды болып туылады. Алғашқы бір жылдықта инелері түсіп тұрады. Сол аралықта инелері өткір болып өседі, сондай-ақ терісі жұмсақ, инелері осы уақытта жайлап – жайлап қатай бастайды. Жайралардың жыныстық мүшесін анықтау қиынға түседі, сыртқы келбетіне қарап тұрып ажырату мүмкін емес. Жайраның жыныстық жағы генетиктердің зерттеуі бойынша анықталған. [4]

Доктор Иисус Молдонадо осы жайраның жынысын тексеруін өз қолына алған. Көптеген ДНК зерттеуі арқылы тексеріп анықтай алмаған. Д.И.Молдонадо бұрын мұндай жайралар мен жұмыс істемегендігін айтады. Кезінде Африкалық пілдерді, қасқырларды түлкілерді зерттеген. Аналық жайраның органын тексеруде Иисустың айтуы бойынша қанша зерттегенменде әлемдегі жыныстық процесін анықтау өте қиын.

Эндрю Ривара зерттеуі бойынша будда жайралардың денесінде майда қылды инелері болады. Көптеген ДНК зерттеуі бойынша ең жақын ұқсастық шошқалар болған. Бұл басқа көптеген ғалымдар ДНК арқылы тексергенде көрінбеген. Э. Ривара бұны 4 күн ішінде анықтаған. Компьютермен тексергенде анық көрінген. Будда жайрасы басқа жайраға ұқсамайды. Бұл жайралар 2 жылдық аналығы туғаннан кейін тағы да 200 күннің аралығында қайта тууы мүмкін.

Хирургиялық, нанотехникалық, США, Ұлыбритания зерттеулері бойынша жайралар өткір инелі болып келеді. Теріні қаптап жатады. Хирургиялық инелерге қарағанда адамға екі есе жұмсақ әрі тез терісіне оңай кіреді. Кейбір ғалымдар Proceedings of the National Academy журналында жайраның инелерінің өткірлігі жазылған және инелері қымбат емес. Бұл инелер тәжірибе жүзінде жоғары көрсетілген. Адамның жаралануы аз көрсетілген. Тігістеріде байқалмайды. Микрохирургиялық жоғары және басқада кейбір бұл қолдану жүйелері жеңіл әрі ғалымдар тексерген.

Электрондық микроскопиялық тексерулер бойынша жайраның денесі ісік доға тәріздес формалы болып келеді. Жайралардың инелері кейбір жағдайда қозғалысына кедергі жасайды. Тексерулердің көрсеткен мәліметі бойынша жайралардың инелері жоғарғы жүруіне қарсылық көрсетеді. Осы қарсылық өзіне күш береді. Бұл жайралардың инелері хирургиялық инелерге ұқсайды. Хирургиялық инелері тігіс сияқты.

Нәтижесі: Жайралар кеміргіштер отрядына жатады. Бұл жайралардың денесіндегі инелері майысқақ, қатты сонымен қатар өзіне шабуыл жасаған жауларына инелерін лақтырады. Шабуыл жасар алдында жауларына өзінен дыбыс шығару арқылы ескерту жасайды. Сондай – ақ бұлар көптеген жерлерде кездеседі. Қазіргі кезде бұл жайралардың саны азайып бара жатыр. Соңғы жылдары жайраны еті үшінде аулайтын болған. Негізінен 1996 жылдан бастап қорғауға алынған. Жайраларды асырап қолда өсіру үшін кішкене туылған сәтінен бастап қарау керек, әйтпесе ол үлкен болған сәтінде мүлде ұстатпай инелерін адамдарға лақтырады. Бұлардың инелері шаң тозаң микробқа толы болғандықтан, жарақаттаған жерінің жазылуы өте қиын болады. Көбінесе көк шөптермен, өсімдіктермен, оның тамырларымен күзге қарай көбіне бау – бақшада қауың, қарбыз, асқабақтарды, ал қыста ағаштың тамырларын кеміріп, кейбір жәндіктерді жейді.[6]

Пайдаланған әдебиеттер:

К.Б. Олжабекова, Б.Е. Есжанов. Омыртқалылар зоологиясы – II том- А., «Қазақ университеті», 2007 ж.

М.Қ. Жұмалиев, Б.Е.Есжанов. Жануарлар әлемінің биоалуантүрлілігі (Сүтқоректілер), 4 – бөлім. – Алматы, «Қазақ университеті» 2007ж.

А.Б.Бекенов, Б.Есжанов, С.М. Махмутов. Қазақстан сүтқоректілері – Алматы, «Ғылым». 1995ж.

Абрикосов Г.Г. и др. Зоология. /Учебник, 1-том. – М.:Высшая школа, 1996ж.

Галузо И.Г. Кровососущие клещи Казахстана. –А,1946. –Т 1. -146с

Файзов К. Ш. Почвенные ресурсы Казахстана, их использование и охрана // Гидрометеорология и экология А. 1995, №3., с. 125-129

Аннотация. В статье рассмотрен биологическая особенность дикобраза и ее значение в медицине.

Annotation. Article consideration of biological feature of a porcupine and its significance in medicine.

ПРОБЛЕМЫ НРАВСТВЕННО-ЭСТЕТИЧЕСКОГО ВОСПИТАНИЯ ШКОЛЬНИКОВ СРЕДСТВАМИ НАРОДНО-ПРИКЛАДНОГО ИСКУССТВА

**Баймагулов Фархат Саркатович,
Педагог дополнительного образования
по классу изобразительного искусства,
КГКП «ДШИ» отдела образования
города Сарани управления образования Карагандинской области**

В педагогической теории и практике проблема влияния изобразительного искусства и его художественного образа на нравственно-эстетическое воспитание личности занимают значительное место. Им уделяется внимания в педагогическом наследии как русских, так и казахских ученых, педагогов, просветителей (Ушинский, В.И. Водовозов, В.Я. Стоюнин, В.П.

Острогорский, С.Т. Шацкий, А.С.Макаренко, Ч. Валиханов, И.Алтынсарии, «А. Кунанбаев, М.Жумабаев),

Нравственное воспитание - двусторонний процесс, Он заключается в воздействии воспитателей на воспитуемых и в их ответных действиях, то есть в усвоении ими нравственных понятий, в переживании своего отношения к нравственному и безнравственному в поступках и во всем поведении.

Нравственные понятия становятся руководством только тогда, когда они не просто заучены, а глубоко осмыслены и превращены в моральных убеждениях. Наличие таких убеждений и устойчивых привычек нравственного поведения свидетельствует о воспитанности человека в нравственном отношении, о его нравственной зрелости. Единство нравственного сознания, нравственных чувств и нравственного поведения, воплощенное в устойчивых нравственных качествах, - важнейший показатель соответствия между процессом воспитания и нравственного развития личности.

Первые нравственные представления и навыки поведения дети получают в семье и дошкольных учреждениях. Под воздействием взрослых они постепенно начинают различать хорошее и плохое в своем поведении к в поведении других. У них вырабатываются первоначальные навыки вежливости, честности, правдивости, скромности, послушания, уважения к старшим, бережного отношения к вещам. В совместных играх и на занятиях, в семье и в детском саду дети учатся дружить, помогать друг другу, соблюдать установленный порядок и режим. Вовлечение их в посильный труд по самообслуживанию и в бытовой труд семьи способствует воспитанию трудолюбия, а также организованности, аккуратности и ряда других положительных качеств

В настоящее время в республике происходит научно-педагогическое осмысление развития проблемы нравственно-эстетического воспитания средствами казахской народной педагогики. Группа исследователей под руководством С.А.Узакбаевой интенсивно изучает воспитательные возможности казахского народного творчества.

Необходимым условием формирования нравственных качеств педагоги считают развитие эмоционального сознания. формирование эмоциональных переживаний, явлений действительности и моральных действий т. к. нравственные понятия наиболее успешно превращаются в нравственные убеждения при условии, если они сопровождаются эмоциональными переживаниями, проходят через чувства человека

В связи с этим, в психологической литературе значительное место уделяется формированию эмоциональной культуры учащихся, как важнейшего фактора нравственного развития личности. В работах Якобсона П.М. эмоциональная культура определяется как моральная восприимчивость человека к фактам нравственного порядка правильное эмоциональное отношение к явлениям действительности с точки зрения положений общественной морали, а также побуждение к действию на основе эмоциональных переживаний. Декоративно - прикладное искусство может играть важную роль в процессе формирования эмоциональной культуры школьника, т. к. развивая эмоциональный мир старшеклассника, воздействуя на его чувства, она вовлекает его в процесс сопереживания, через которые и происходит усвоение моральных норм, правил и принципов.

Изучение исторических, этнографических материалов, знакомство с устным народным творчеством, народными традициями позволяет утверждать, что казахское народное декоративно-прикладное искусство имеет большие педагогические возможности, которые издавна использовались в процессе воспитания детей. Различные предметы домашнего обихода для хозяйственных и декоративных нужд, имевшийся в каждой юрте (мебель, посуда, женские украшения, конская сбруя и седла, пряжки, пояса и др.) развивали художественный вкус детей, учили понимать своеобразие, оригинальность и высокое мастерство зергера. Все это не могло не влиять на нравственное и эстетическое воспитание подрастающего поколения, так как ребенок с малых лет жил, окруженный образцами самобытного народного искусства. Кроме того, дети с раннего возраста наблюдали за созданием разнообразных изделий и принимали посильное участие в их изготовлении. В процессе трудовой деятельности, учащиеся не только осваивали технику изготовления предметов быта, одежды, посуды, но и знакомились с законами художественного оформления вещей, усваивали понятия о цвете, ритме, симметрии, построении узора.

Различные ремесла казахов, пройдя многовековой путь от украшения предметов быта и орудий производства до совершенных образцов декоративно - прикладного искусства, от черточек и вырезов до сложных, орнаментальных мотивов высокого искусства в керамике, бронзе, дереве, коже, серебре, ткачестве и по сей день являются эффективным средством эстетического воспитания подрастающего поколения, Решение проблемы нравственного и эстетического воспитания старшеклассников средствами народного прикладного искусства важно, как для дальнейшего развития теории воспитания, так и для практики учебно-воспитательной работы школ. Эта тема особенно актуально для современных школ республики:

Одной из важнейших задач активизации нравственного и эстетического воспитания учащихся в местностях, где развиты художественные промыслы, являются учебные внеклассные и внешкольные занятия народным декоративно - прикладным искусством, если они имеют целенаправленный воспитательный характер.

Рассматривая единства эстетического и нравственного влияния на учащихся процесса декоративно - прикладной деятельности, говоря о единстве эстетического и нравственного, мы опираемся на философское понимание соотношения эстетического и этического, где две специфические стороны духовной жизни человека, которые диалектически взаимосвязаны между собой и взаимно влияют друг на друга.

Педагогический аспект проблемы единства эстетического и этического находит в своё выражение в единстве эстетического и нравственного воспитания. Это единство определяется их общей конечной целью-формированием духовного облика человека». Педагогический процесс формирования нравственности под влиянием искусства, стремление учащихся к художественно - творческой деятельности необходимо поощрять потому, что оно служит средством реализации духовных потребностей учащихся. В художественной деятельности детей это важный фактор обогащения нравственного опыта детей, их общения с действительностью через искусства». (Б. Т. Лихачев).

К прямым задачам эстетического воспитания, по мнению Б. Т. Лихачева, необходимо отнести прежде всего развитие у каждого школьника способности восприятия эстетических явлений в искусстве и действительности.

Проблема эстетического воспитания раскрыта в работах Л. С. Выготского, С. Л. Рубенштейна, Б. М. Теплова, П. М. Якобсона, которые подчеркивают, это эстетическое освоение действительности — это прежде всего деятельно-эмоциональное восприятие. В акте восприятия психологи исходят из признания роли эмоций и мыслей. Это позволяет педагогически воздействовать в направлении развития логического мышления и эстетического переживания личности от воздействия объекта. Большая или меньшая сложность эстетического переживания зависит от уровня восприятия и от характера воспринимаемого объекта.

Эффективному использованию воспитательных возможностей занятия декоративно-прикладным искусством способствует наличие условия, непосредственно и опосредствованно влияющих на нравственное развитие личности: развивающих и воспитывающих характер занятий декоративно-прикладным искусством, влияние производственного окружения, семы учет индивидуальных особенностей и возникающих противоречий, которые могут содействовать и препятствовать формированию нравственных и эстетических качеств. Воздействие социальных и педагогических условия выступает для ученика как система объективных отношении и требования. Действия и поступки ученика определяют его отношения к воздействующим на него условиям, к предмету своей деятельности и к самому себе.

Глубокое понимание средств выразительности и принципов создания изделий, работа над целостным изделием по собственному творческому замыслу, осознания общественной значимости и цели народного декоративно - прикладного искусства способствует художественному развитию старшеклассников, формированию у них потребности к созидательной, преобразующей творческой деятельности.

Организация различных видов внеклассных и внешкольных занятий декоративно-прикладным искусством (выставки, музеи, клуб любителей искусств и др.) активизирует нравственно - эстетическое воспитание старшеклассников, ибо создает наиболее благоприятные условия для проявления их интересов, склонностей, развивает инициативу. Таким образом, возможности формирования нравственных качеств в процессе овладения казахским народным прикладным искусством определяется прежде всего единством эстетического и нравственного воспитания учащихся. При нарушении этого единства возможности народного декоративно-прикладного искусства как средства эстетического и нравственного воспитания старшеклассников значительно уменьшаются. Отрыв эстетического воспитания от нравственного на занятиях декоративно-прикладным искусством приводит к тому, что задачи первого сводятся лишь к формированию вкуса, а при их отождествлении эстетическое воспитание является лишь частью нравственного.

ЛИТЕРАТУРА

1. Божович Л.И. Личность и ее формирование в детском возрасте. - М., 1968 -464
2. Ушинский К.Д. () нравственном элементе в воспитании//Собр.соч.: В 2т, Т-М.-Л., 1950–296
3. Психологический словарь /Под. ред. В.В, Давыдова - М., Педагогика, 1987–139 с.
4. Лернер И.Я. Человеческий фактор и функции содержания образования//Сов. педагогика (1987. N 8 - С: 64–68

РОЛЬ ПЕДАГОГА В СОВРЕМЕННОМ ОБРАЗОВАНИИ

Паламарчук Инна Евгеньевна,
Центр детско-юношеского творчества, г. Жезказган,
Улытауской области, старший методист

Ключевые слова: новые компетенции, навыки soft skills, реализация проектов, технологии STEAM, цифровизация, новые роли педагога, самообразование и самообучение, инновации, человеческие качества.

Важнейшая задача цивилизации — научить человека мыслить.
Томас Эдисон

В 21 веке особенно важна роль образования, которое способствует реализации главных задач социального, экономического и культурного развития современного общества. От педагогов зависит, будут ли готовы сегодняшние школьники к активной деятельности в будущем. Хороший педагог не только знает свой предмет и любит детей. Важно как он общается с учащимися, мотивирует их, а главное, как он учит их умению мыслить, самостоятельно добывать информацию и оценивать ее критически. Еще нет учителей критического мышления и любознательности. Но педагог любой специальности может научить детей взаимодействию в команде, находить нестандартные решения. Больше внимания уделить на «обучение обучению». Педагоги сами должны перестроиться и активизироваться, чтобы быть «на одной волне» с современными детьми, которые используют новые компьютерные технологии лучше взрослых. Не секрет, что многие школьники, благодаря информационным технологиям, обладают в некоторых сферах большими знаниями, чем их педагоги.

Старая модель взаимодействия между педагогом и учеником трансформируется благодаря проникновению в повседневную жизнь гаджетов и интернета. У педагогов появились новые роли: координатор, наставник, методист, практик, ученый, администратор. Это требует новых компетенций: цифровой грамотности, проектного мышления, умения учиться, аналитических и организаторских способностей, эмоционального интеллекта. Традиционные методы обучения постепенно вытесняются проектным и задачным подходами. Сегодняшние дети, обладая определенным набором навыков, способны перераспределять их под конкретную задачу.

Чтобы быть конкурентоспособным, подрастающему поколению необходимы навыки самообучения и самообразования. Переход на дистанционное обучение дал толчок к развитию таких навыков.

В книге «Школа для XXI века. Приоритеты реформирования образования» американский педагог Филлип С. Шлехти, спрашивая у работодателей и бизнесменов, что они хотят от школы, получал один ответ: «Нам нужны люди, которые умеют учиться самостоятельно».

Ученик, который может самостоятельно искать и находить нужную информацию, используя для этого различные источники, способен решить поставленную перед ним задачу и повысить свой профессиональный уровень. Именно в таком работнике, который самостоятельно мыслит и принимает решения, и будет заинтересован работодатель.

Школа должна давать те навыки, которые пригодятся в жизни. В любой сфере деятельности необходимо концентрировать внимание, взаимодействовать с людьми, уметь работать в цифровой среде, творчески мыслить, находить общий язык с другими культурами, воспринимать себя частью экосистемы, адаптироваться к меняющимся условиям. Навыки soft skills будут востребованы всегда, независимо от экономических изменений или очередного технического скачка.

Новая образовательная парадигма предполагает обучение всех людей в течение жизни, непрерывно. Необходимо не только передавать знания и развивать навыки, но и поддерживать становление человека во всех сферах его жизни.

Центр детско-юношеского творчества города Жезказгана, сохраняя накопленный положительный опыт, чутко реагирует на запросы общества. Многие образовательные программы направлены на развитие творческой изобретательности, критического мышления, коммуникативных навыков и способности к выстраиванию межличностных отношений. При разработке программ особое внимание уделяется профессиональным компетенциям и профориентации.

Значительная часть навыков, которые дети приобретают на занятиях в кружках, пригодится им в будущей предпринимательской деятельности. Уже сейчас воспитанники отдела экологии и технического творчества находят новые идеи и превращают их в бизнес. Например, изготовление мыла ручной работы для юных химиков превратилось из простого увлечения в бизнес, который стал актуальным в период пандемии. Работая над проектом, дети получают важный навык коллективного решения сложных задач. Воспитанники кружков робототехники заняты реализацией собственных проектов по изготовлению роботов-помощников. Они воплощают свои идеи в необходимые в борьбе с вирусом вещи, делятся лайфхаками с другими. Ребята, посещающие технические кружки, улучшив уже существующие навыки, потратив немного времени на знакомство с новыми программами и парой-тройкой гайдов по 3D печати, уже могут создать много вещей: от простой пластиковой игрушки до всяческих креплений, инструментов. Они направили свои усилия и творчество на создание предметов, обеспечивающих защиту от вирусов. Не отстают и юные экологи, которые при выращивании саженцев деревьев, устойчивых к нашему климату, используют новые экотехнологии (гидропонику, аэропонику, капельное орошение и т.д.). Школьники принимают активное участие в различных бизнес - проектах. Например, междисциплинарный проект «Продвижение агротехнологий, содействующих адаптации к изменениям климата в условиях пустынной зоны Жезказганского региона». Учащиеся в сотрудничестве с фермерским хозяйством исследовали почву, водные ресурсы, засухоустойчивые культуры и благодаря проекту объединили знания по биологии, химии и математике, а их проект приобрел социальную значимость.

Педагоги Центра стараются создавать условия для раскрытия природного дара каждого ребенка, для развития его творческого потенциала. На занятиях в кружках декоративно-прикладного творчества учат не просто технически выполнить изделие, а импровизировать, сопоставлять формы, размеры, художественно обобщать, а главное - отражать собственное видение.

Руководители кружков активно применяют в работе технологии STEAM, что позволяет развивать у воспитанников мышление и получать опыт инженерного подхода в решении задач. Сейчас основной акцент сделан на трех компетенциях будущего: изучение английского способствует развитию навыка коммуникации, математика развивает системное мышление, а информатика помогает улучшить навык алгоритмического мышления.

В кружках дополнительного образования идет серьезная подготовка детей к профессиональной деятельности в эпоху цифровизации. Но информационные технологии продолжают эволюционировать. И воспитанники должны быть готовы к будущему. Сегодняшние школьники будут трудиться в сфере новых профессий, которые до этого не существовали.

Дополнительное образование перспективно. Оно дает вариативность образования и развивает коллективные творческие проекты. Многие педагоги работают над созданием интегрированных программ, сочетающих, например, художественное направление с цифровым.

Сегодня в мире компьютерных сетей дети создают веб-сайты, сами разрабатывают игры, снимают на смартфоны фильмы. Они быстро впитывают новую информацию. Со временем и преподавание тоже станет более автоматизированным, будет больше онлайн - курсов. И главная роль учителя будет не передавать знания, а помогать учиться, т.е.

организовывать самостоятельную работу учеников.

Л.Н.Толстой говорил: «Если ученик в школе не научился сам ничего творить, то и в жизни он будет только подражать, копировать». Когда дети сами хотят найти ответы за гранью привычного, это и есть показатель их креативности и новаторских способностей. В дополнительном образовании на кружок приходят дети разновозрастные, у них разный уровень образования, каждый из них работает в удобном для себя темпе, по мере своих сил, без оценок, но всегда с похвалой результатов творчества. Дети на занятиях в кружках выполняют творческие работы разного уровня сложности, проявляют свою фантазию, педагоги практикуют индивидуальный подход и стараются заинтересовать детей. Домашнего задания нет, но дети настолько увлечены любимым делом, что посвящают ему много времени дома. Их мотивирует конечный результат и возможность успеха в выбранном деле.

Умения современного педагога должны быть направлены на диагностику деятельности учащихся, чтобы заметить трудности в познании и применении знаний и вовремя помочь, а не на контроль этих знаний.

В обществе информационных технологий необходимо уметь адаптироваться к изменяющимся условиям жизни, быстро и самостоятельно принимать решения и действовать. Именно этому должны научить школьников педагоги.

Школа и организации дополнительного образования создают условия для развития личности и ищут решения педагогических проблем.

Д. И. Менделеев писал: «Только тот учитель и будет действовать плодотворно на всю массу учеников, который сам силен в науке, ею обладает и её любит»

Учитель 21 века учится и следит за новыми тенденциями в образовании, обогащает свой опыт. «Только тот, кто успешно учится сам, может научить другого».

По мнению современной молодежи, настоящий педагог умеет признавать ошибки и неправоту, занимается саморазвитием, обладает компьютерной грамотностью, использует интерактивные возможности, профессионал своего дела, дружелюбен и уважительно относится к каждому ребенку, адаптирован к реалиям нового времени, понимает, чем живут подростки и всегда находит с ними общий язык. И еще, он должен быть счастливым. Дети - неиссякаемый источник энергии, который нужно поддерживать улыбкой. И не забывать, что преподавание - это не только наука, но и творчество.

«Плохой учитель преподносит истину, хороший учит ее находить», - утверждал Адольф Дистервег. На сегодняшних педагогах лежит большая ответственность, от их подхода к своей работе зависит формирование у детей компетенций, которые необходимы для их развития, для готовности справляться с различными жизненными задачами.

100 лет назад известный британский шахматист Уильям Артур Уорд говорил: «Посредственный учитель излагает. Хороший учитель объясняет. Выдающийся учитель показывает. Великий учитель вдохновляет». В контексте современного образования, посредственному учителю уже почти не осталось места.

Но самое важное, что, идя в ногу со временем, используя в работе инновации, различные методики, педагог не должен забывать, что он, прежде всего, должен быть Человеком. И в детях воспитывать человеческие качества.

Образование – это, прежде всего, общение человека с человеком.

Список литературы:

1. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования: Учеб. Пособие для студ. пед.вузов и системы повыш.квалиф. пед.кадров /Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров; Под ред. Е. С. Полат. - М.: Издательский центр «Академия», 2001. - 272 с.

2. Труш А. В. Личностная модель выпускника второй ступени обучения /А. В. Гриншпун //Завуч. - № 1. - 2005. С.51.

3. Электронный ресурс// Фонд Общественного Мнения. Учитель: престиж профессии и необходимые качества. [сайт]: URL: <http://fom.ru/Nauka-i-obrazovanie/11773> , (дата обращения: 01.02.2022).

«ЕЛ ТІРЕГІ – ПАТРИОТ ЖАСТАР»

Қызылорда қаласы, Тасбөгет кенті, Оқушылар мен жасөспірімдер үйі Жалимбетов Еркебулан Тагибергенович

Егеменді еліміздің жарқын болашағы болар жас ұрпаққа терең, мазмұнды білім беру мен ұлтын сүйер патриот азамат етіп тәрбиелеу - бүгінгі алға қойылған басты міндет. Ертеңгі ел тізгінін ұстар азамат - бүгінгі жас ұрпақ. Жас ұрпаққа патриоттық тәрбие берудің негізгі идеялары Елбасының «Қазақстан 2030» стратегиялық «Олар күллі әлемге әйгілі әрі сыйлы, өзелінің патриоттары болады», - делінсе, Қазақстан Республикасының «Білім туралы заңында» Білім беру жүйесінің басты міндеттері азаматтық пен ел-жандылықты, өз Отаны Қазақстан Республикасына сүйспеншілікке мемлекеттік рәміздерді құрметтеуге, халық дәстүрін қастерлеуге, әлемдік және Отандық мәдениеттің жетістіктеріне баулу, қазақ халқы мен республиканың басқа халықтарының тарихын, әдет-ғұрпы мен дәстүрлерін зерделеу, мемлекеттік тілді, орыс, шетел тілдерін меңгеру делінген. Осыған орай, бүгінгі жас ұрпақты патриоттыққа тәрбиелеу-жеке тұлға талабы, қоғам қажеттілігі. Қазақстандық патриотизм ұғымы біздің тәуелсіздігімізбен қоса туған жаңа сөз болып, еліміздегі саяси-әлеуметтік ахуалдың ерекшелігін көрсетеді. Елімізде жүзден аса ұлттар мен ұлыстардың өкілі өмір сүруде. Қазақстан - олардың көшілігінің туған отаны және бұдан былай да мәңгі тұрақтап қалар мекені болмақ. Сондықтан олардың әрқайсысы Қазақстанды ата жұртым деп танып, оның тәуелсіздігін қорғауға және материалдық байлығын арттыруға еңбек етуге тиіс. Сол себепті «Қазақстандық патриотизм» ұғымы күнделікті өмірде жиі қолданылып отыр. Ерте заманда қазақтың тілінде «патриотизм» деген сөз болмаған. Бұл ұғым Қазан төңкерісінен кейін енді. Патриотизмнің негізгі мағынасы әразаматтың ұлтын, Отанын сүйуден туындайды. Патриотизм - грек сөзі. Оның қазақшасы - жерлес, отандас дегенді білдіреді, яғни, Отанды, ұлтын сүйу, оны жаудан қорғау.

Ерте заманда елім деп еміреніп, егеулі найза қолға алып, еңку-еңку жер шалып, өз елін жаудан қорғау үшін қасықтай қаны қалғанша, ақтық демі біткенше алысқан, Махамбетше айтқанда «Қара қазан, сары баланың қамы үшін соғысқан» батырларымыз аз болмады. Қаракерей Қабанбай, Қанжығалы Бөгенбай, Шапырашты Наурызбай, Исатай, Махамбет, тағы басқа батырларымыздың ерен ерліктерін ерекше айтуға болады. Халық ауыз әдебиетінің бір саласына жататын ел қорғау, батырлық істер жайында туған халық мақалдары да халықтың бұл ой-тілегі, арман-мүддесі, патриоттық сезімі, ұлттық мақтанышы қандай екенін көрсетіп отырады.

Осы тақырыптағы мақалдар, ең алдымен кімге боса да, туған жер, өсіп-өнген ел - Отан аса қажетті, қадірлі, қымбат деп көрсетеді. Мысалы «Ел іші-алтын бесік», «Туған жердің топырағы да ыстық», «Туған жерден топырақ бұйырсын деп, отансүйгіштік сезімді дәріштеген халқымыз «Отанды қорғау-азаматтық парызың» дейді. Ал «Ер жігіт ел үшін туады, ел үшін өледі», «Ерлік білекте емес, жүректе» т.б мақалдар өз елін жаудан қорғау үшін қасықтай қаны қалғанша, ақтық демі біткенше алысу, сөйтіп дұшпаннан Отанын қорғап қалу - нағыз халқын сүйген әрбір адамның міндеті болатынын танытады. Қазақ-ежелден басқа халықтардай Отанын, ұлтын жанындай сүйе білген халық. Ерлеріміз найзаның ұшымен, білектің күшімен Отанын, жерін, ұлтын жаудан қашан да қорғай білген. Қазақтың ұлтжандылығы, Отансүйгіштігі ежелден қалыптасқан.

Оған қазақтың мақал-мәтелдері дәлел. Мәселен, туған жер, Отан туралы мақал-мәтелдер «Туған жерге туың тік», «Ит тойған жеріне, Ер туған жеріне», «Туған жердей жер болмас, Туған елдей ел болмас» т.б болып кете береді. Жастарды патриоттық рухта тәрбилеудің қайнар көзі-мақал-мәтелдер. Мақал-мәтелдердің өзі қазақтың елін, жерін, отанын сүйуінің негізі болып табылады. Патриотизм - Бауыржан Момышұлы, ол-Отанға, мемлекетке деген сүйіспеншілік. Қоғамымыздың іргетасын нығайту үшін бүгінгі жас ұрпаққа үлгілі, өнегелі тәрбие беру-қазіргі міндеттердің бірі. Иmandылық, ізгілік,

адамгершілік, елжандылық және де толып жатқан кісілік қасиеттер мектеп қабырғасында қалыптасады. Мектептегі өскелең ұрпақтар – Қазақстан азаматтары. Ескінің көзінде, жаңаның өзінде болып ХХ ғасыр есігінен еркін еніп жүре алатын, дүниежүзілік мәдениетті танытын, өзін сыйлата алатын рухани дүниесі бай, интеллект деңгейі жоғары, білімді де білікті әрі саналы, парасатты, жан-жақты мәдениетті, еліміздің еңсесін өркениетке жетелейтін патриот азаматтарымыздың көп болуы әбден керек-ақ дегім келеді. Отан... Бұл сөз адамның ең қымбатты, терең және күшті сезімін білдіреді.

Отан деген сүйіспеншілік - Отан үшін барлық қиындыққадайын болу, қоғамның дамуын да рухтандыратын қайнар бұлақ. «Патриотизм» - ғасырлар бойы жинақталған ең терең сезімдердің бірі. Отанға деген сезім болмаса, патриот болу мүмкін емес. Біздің ата-бабаларымыз Отан сондай сүйіп, оны барлық жаулардан қорғап, бүгінгі ұрпаққа сый ретінде ұсынды десек болардай. Отанның гүлденуіне және оны қорғауға деген патриоттық сезім адам жүрегіңде өмір сүрген, өмір сүре бермек. Бірақ патриоттық сезім адамда өзінен өзі не болмаса туа пайда боламайды. Ол ерте жастан адамға әсер ететін, ұзақ мақсатты түрде бағытталған тәрбиенің, мектептің, мектепке дейінгі мекеменің және түрлі қоғамдық ой пікірлердің әсер етуімен қалыптасады.

Патриоттық тәрбие берудің басты бағыты - Қазақстан Республикасының жаңа Конституциясы мен еліміздің мемлекеттік нышандары. Әнұранын, Туын, Елтаңбасын оқушыларға үйрету және орындату мәселелері. Еліміздің Конституциясы бұлжытпай орындау, мемлекеттік нышандарға құрметпен қарау-оқушы бойына құқықтық-саяси және этикалық әдет-ғұрып мәдениетін сіңіруді қалыптастырады. Жас ұрпаққа патриоттық тәрбие берудің бастапқы қадамы-ол оқушылардың Мемлекеттік рәміздерге деген құрмет сезімін ояту болып табылады. Әр елдің тәуелсіз ел, Мемлекет екенін білдіретін ең басты үш белгісі бар. Олар: Елтаңба, Туы, Әнұраны. Өз еліне ғана тән мұндай белгілері жоқ мемлекет дербес бола алмайды. Мемлекеттік белгілерде Республикамыздағы ел-жұрттың, алдымен тұрғын халықтың төл тарихының ұшқындары мен мемлекеттің, барлық халықтың мүддесіне сай келетін бейбітшілікке деген ұмтылысы бейнеленген. Сонымен қатар, әлемдік өркениетке қол созған ақ пейіліміз де аңғарылған бастауыш сыныпта патриоттық сананың негізгі жүйесін мына ретте қалыптастыруға болады:

1. Қазақстан Республикасының мемлекеттік рәміздерін құрметтеуге үйрету.
 2. Ұлттық дәстүрлер мен әдет-ғұрыптарды дамыту.
 3. Батыр, қаһарман, елжанды азаматтардың ерлігін үлгі ете отырып, отаншыл, ұлтжанды, намысшыл, ұлттық тілді меңгерген, тарихын білетін патриот тұлға тәрбиелеу.
- Қазақстандық патриотизмге, ұлтжандылыққа, елдегі барлық халықтарды достық қатынасқа тәрбиелеу-аса маңызды міндет.

Қазіргі Қазақстан Республикасы-тәуелсіз мемлекет. Мұнда көптеген ұлттың өкілдері мекендейді. Осы тәуелсіз жас мемлекеттің гүлденуі үшін барлық халықтардың бір-бірімен тату-тәтті, сыйластық ынтымақта қатынас жасауы тиіс. Себебі олар Қазақстанның тарихын, табиғатын, онда өмір сүріп отырған қазақ халқының салт-дәстүрін, әдеп-ғұрпын құрметтеп, түсінбесе, олардың ұлттық болмысында сүйіспеншілік, ұғынушылық болмаса онда бұл ұлттар арасында патриоттық сезім оянуы мүмкін емес. Өсіп келе жатқан жас буындардың бойында Қазақстандық патриотизм сезімін қалыптастыру үшін әр ұлттар, ұлыстар тек өз мәдениетін ғана танып білуі жеткіліксіз, сонымен қатар олар бірінкіні бірі біліп танып құрметтеуге тиіс. Қазақстан олардың бәрінің Отаны болғандықтан, біздің елді мекендеген барлық халық Қазақстандық отаншылдық рухында тәрбиеленуі қажет.

Бірақ ешкімге елін, Отанын күштеп, үгіттеп жел сөздің күшімен алдап-арбап сүйгізе алмайсыз. Елін сүю әркімнің жеке ісі, өз арының ісі. Қасиетті сезім ананың сүтімен бірге келмейді, ол адам өсе, есейе келе, өз ақылы өзіне жетіп, өз басымен тіршілік ете бастағанда, ол-азаматтың бойында біртіндеп қалыптасатын құдіретті сезім. Бұл сезім әркімде әр кезеңде оянып, кейін кәмелетке келгенде біржола буыны қатып, тәрбиемен, жаспен, уақытпен, білімен, қоршаған ортаның ықпалымен, мемлекеттік және қоғамдық социологиялық институттардың «Балабақша, отбасы, мектеп, жоғары оқу орындары, бұқаралық ақпарат құралдары, қоғамдық ұйымдар, әр түрлі саяси ұйымдар мен қозғалыстардың» әсерімен қалыптасады. Сабақтан тыс өткізілетін іс-шаралар да

патриоттық сезімді оятуға себін тигеді. Мысалы, тілдер мерекесіне арналып өткізілген мәнерлеп оқу сайысы, Республика күніне арналған кеш, Тәуелсіздік күніне байланысты ұйымдастырылған «Тәуелсіздік-тұғырың» атты әдеби-музыкалық қойылымда оқыушылар еліміздің өткенінен мол мағлұмат ала отырып, Райымбек, Қабанбай, Наурызбай, Әлия мен Мәншүк сынды батырлардың елі, жері үшін аянбай күрескенін, кешегі Желтоқсан құрбандары-Ләззат Асанова, Қайрат Рысқұлбеков, Ербол Сыпатаевтың ерлігін үлгі етері сөзсіз. Әрқашан да Отанын сүйетін, елін жаудан қорғау үшін қасық қаны қалғанша аянбай шайқасқан Қобыланды, Алпамыс, Баян батыр тұлғалары, ақын-жыраулардың, көсембилердің татулыққа, адамгершілікке, елін сүйуге шақырған өлең-жырлары, шешендік сөздерін жас жеткіншектер бойында патриоттық сезімді қалыптастыруда үлкен рөл атқарары сөзсіз. Бұл істі атқаруда мектеп ұстаздарының еңбегі зор.

Отансүйгіштік-бұл кісінің бойындағы күш-қуатын, білімі мен өмір тәжірибесін халық мүддесінің игілігіне, кіндік кескен жеріне деген ыстық махаббаты мен кісілігін танытатын ерекше асқақ сезім. Әр заман ғұламалары адамның осынау қасиетін қастерлеп, сөздерінің небір дәмді ой түйіндерін осы қасиетіне арнаған. Мәселен М.Әуезов: «Отан-анам, Отаным, сенен аяр жаным жоқ, сенен іскер күшім жоқ» десе, В.А. Сухомлинский «Отан-өз бесігің, өз үйің, өз бесігіңді ұмыта көрме»-дейді. Жас ұрпақты отаншылдық қасиетке тәрбиелегенде, Қаз дауысты Қазыбек бидің «Алтын ұям – Отаным қымбат, туып өскен елім қымбат, кіндік кесіп кір жуған жерім қымбат» деп келетін аталы сөздерін қалай еске алмассың. Қазақстан тәуелсіз Республика болғандықтан, келешекте қазақ халқының өркениетті идеологиясы, салт-дәстүрі, әдет-ғұрпы, үстемдік ету тиіс.

Ол үшін әрбір қазақта нағыз ұлттық намыс қалыптасуы қажет. Міне, бізге жетпей тұрғаны-осы, ұлттық намыс. Ұлы жеңісті дәріптеу, өз Отанын сүйуге, елін қорғай білуге баулу, Ұлы Отан соғысында ерлік көрсеткен ата-бабаларымыздың қайсар қайратын қастерлеп, рухын көтеру, үлгі-өнеге тұту мақсатында «Бейбітшілікті сүйеміз» атты тәрбие сағатын өткіздім. Тәрбиелік мәні бар жиынға арнайы қонақтар шақырылып, оқушылармен ой бөлістім, естеліктерін айтты. Ұлы Отан соғысының шежіресіне Мәншүк Мәметова мен Әлия Молдағұлованың, Мәлік Ғабдуллиннің, Бауыржан Момышұлы мен Талғат Бигельдиновтың және көптеген жерлестеріміздің аттары алтын әріптермен жазылды. Ұлы жеңіске жау тылында ел кегін, ер намысын қорғаған партизан жасақтары да үлес қосты.

Партизан отрядтарына командир, комиссар болған, есімдері ел аузында аңызға айналып, кейінгі ұрпаққа жеткен Әди Шәріпов, Қасым Қайсенов, Жұмағали Саин есімдері көзі қырақты көпшілікке мәлім. От кешіп, қан жұтқан сол бір жылдар барған сайын бізден алыстауда. Майдан мен тылдың аты аңызға айналған ерлері барған сайын азая түсуде. Бірақ олар жасаған ұлы ерлік ешқашан ұмытылмақ емес. Зұлым жаумен шайқаста әке, аға, бауырларымыз қанын төгіп, қолымыз жеткен жеңіс шапағы кейінгі ұрпақтарға жетпек. Келешек үшін, дүниежүзілік жаңа жойқын соғысқа жол бермеу үшін бұл туралы ұмытуға болмайды. Қазіргі жас ұрпақ-соғыстың қуғын-сүргін кейпін көрмегенмен, Ұлы Отан соғысына қатысқан ата-әжелерінің ерліктеріне деген қызығушылықтары күннен-күнге ұлғаюда.

К.Д.Ушинский айтқандай, «Тәрбие дәрменсіз болмауы үшін, ол халықтық болуы тиіс»-дейді, яғни әрбір ұлттың өзіндік дәстүрін, салтын сақтап, сол рухта тәрбиелеуге баса назар аудару қажеттігін ескерткен. Сондықтан да осы айтылғанды ескере отырып жас ұрпақты Отанын сүйуге, ол үшін аянбай қызмет етуге, елжандылық пен ерлікке тәрбиелеу-біздің басты міндетіміз болмақ. Әр адамның бойына намыс, ар, сүйіспеншілік сезімдерін ұялатып, туған жер, табиғаты, ана тіл, салт дәстүрі, тарихы, ата-бабаларымыздың ерлігі Отанға деген сезімнің шынайы қайнар көзі екеніне өз іс-әрекеттеріміз, іс-шараларымыз арқылы көз жеткізуіміз қажет. Бауыржан Момышұлының «Әрбір азамат өз ұлтын сүйуге тиіс және өз ұлтына деген терең сүйіспеншілік пен мақтаныш сезімі арқылы басқа ұлттарды танып, құрметтеп, оларды сүйе білуге міндетті деген сөзінде намыс, имандылық секілді адамның азаматтық қасиеттерін насихаттауға болады. Адам махаббаты қандай мәңгі болса, оның патриотизмі де солай. Адамзат махаббатсыз, мұратсыз өмір сүре алмайды, оны теріске шығару еш нәтиже де, жемісте бермейді. Қазақстандық патриотизмсіз біз де өркениетті ел бола алмаймыз. Сол үшін азаматтардың биік Отаншылдық сезімі бүгінге

емес, ертеңге де мәңгі керек. Заманымыздың қожасы да, тұтқасы да болатын жастарды отансүйгіштік рухта, сонымен бірге, адамгершілік, эстетикалық бағытта тәрбиелеу-барша педагогтың, яғни, біздің басты міндетіміз.

ЭТНОСОЛЬФЕДЖИОНЫҢ ЖАҒАНДАНУ ЖАҒДАҰЫНДА ҚАЗАҚТАРДЫҢ ӘН МҰРАСЫН САҚТАУ МЕН ДАМУДАҒЫ РӨЛІ

Файзулина Жанат Алимовна

Аннотация: Мақала жаһандану дәуірінде қазақтардың дәстүрлі музыкасын сақтау және беру мәселесіне арналған.

Мақаланың мақсаты – «дәстүрлі музыкалық өнер» білім беру бағдарламасының мазмұнын ашу және этносольфеджионың оқушыларды кәсіби даярлаудағы рөлін анықтау. Педагогикалық тәжірибені жалпылау (бақылау, нормативтік құжаттаманы зерттеу, сауалнама) әдістерінің негізінде халық әншілеріне бейімделген этносольфеджио сабағын оқытудың көп жылдық тәжірибесі ұсынылған. Жүргізілген жұмыстың нәтижесінде дәстүрлі музыканың тарихи дамуын түсіну, оның қазіргі мәдени контексттердегі рөлін және оны сақтау және одан әрі сақтау қажеттілігін түсіну үшін қажетті теориялық және практикалық база алынды. Мақалада этносольфеджио сабағының жаңалығы шығармашылықты дамытудан тұрады деген қорытынды жасалады.

Дәстүрлі әншілерге тән ауызша және импровизацияға негізделген, композиторлық әлеуетті ашуға әкелетін жұмыс формалары, бұл дәстүрлі музыканың құндылық қасиеттерін сақтаудың кепілі, оның одан әрі дамуын қамтамасыз етеді.

Түйіндісөздер: дәстүрлімузыка, этносольфеджио, ауызша қабылдау, импровизация өнері, шығармашылықтың шығармашылық формалары.

Қазақстанда музыканттардың білімін жалпы еуропаландыру нәтижесінде қазіргі уақытта оркестрлік, фортепиано немесе баянға арналған «өңдеулерде» әндер дәстүрлі жеке күйлерді көпшілік алдында орындаудың басым нысаны болды. Өткеннің классикалық туындылары «заманауи жақтауда» ойналады. Популист музыканттар ХХ ғасырдың 40-жылдарында құрылған және еуропалыққа бағытталған білім беру жүйесінің кепіліне айналды. Импровизацияны, композиторлық принципті және әртүрлі жергілікті мектептердің орындаушылық ерекшеліктерін теңестіретін дәстүрлі музыканың жеткіліксіздігіне қарамастан, оқу орындарының түлектері арасында техниканы шебер меңгерген, кең репертуары бар, өткен шығармалардың жарқын интерпретациясы бар кәсіби орындаушылар көп. Алайда, олардың арасында жаңа шығармаларды (күйлер, әндер) жасаушылар өте аз. Олардың шығармашылық белсенділігі өткен адамдармен салыстыруға келмейді.

Педагогикалық тәжірибені жалпылау әдістері, оқушыларды даярлау практикасындағы жұмыс нысандары бізге шығармашылық тәжірибені енгізу шарттарын негіздеуге мүмкіндік берді. Бүгінгі таңда дәстүрлі музыканың рухани құндылықтарын заманауи оқу процесінде тарату арқылы шығармашылық белсенді орындаушыларды ғана емес, сонымен қатар жаңа шығармаларды жасаушыларды да қалыптастыруға ықпалету қажет. Кәсіби талдау нәтижесінде оқушыларды даярлау, дайындық болашақ музыкант белгілі бір автохтонды шынайы орындаушылықты тасымалдаушылармен жалғастырушыларды тәрбиелеуге түбегейлі бағытталмаған дәстүрлер анықталды. Біз бүгін мұраны сақтау үшін рухты жаңғырту бұрынғыданда маңызды дәстүрлі шынайы орындау екенін түсінеміз. Классикалық дәстүрдің ең көрнекті және ерекше композитор-орындаушыларының қолжазбасын интерпретациялау ретінде заманауи музыканттардың шынайы орындаушылыққа деген көзқарасын тәрбиелеу маңызды. Бұл ең толық және толық негіз болып табылатын шынайы орындау екенін ұмытпауымыз керек. Автордың ниетін, орындалатын музыканың көркем бейнесін дәл жаңғырту. Музыкалық мұраны өзінің шынайы түрінде сақтау-өткен дәуірлердегі музыканың қайталанбас мазмұнын, өткен

ұрпақтардың дүниетанымы мен сезімін сақтау, бұл олар өмір сүрген рухани әлемді сақтау. Ең бастысы-негізді сақтау, онсыз халықтың дәстүрлі музыкалық өнерінің сабақтастығы мен одан әрі дамуы мүмкін емес.

Дәстүрлі музыканың тарихи қалыптасу процесінде оның үздіксіз дамуын дарынды тұлғалар – Қазақстанның түрлі ауызша-кәсіби ән мектептерінің өкілдері жүзеге асырғаны белгілі. Ауызша мәдениеттің өмірі жаңа және сол арқылы дәстүрді дамытатын осы көрнекті музыканттардың өмірінде тәжірибемен білімді тікелей жеткізбестен мүмкін емес. Бұған ғасырларбойы қалыптасқан Ұстаз-шәкірт (мұғалім-оқушы) музыканттарды ауызша оқыту жүйесі қызмететті.

XX ғасырдың бірінші жартысындағы жаһандық әлеуметтік өзгерістер Қазақстанға оқыту жүйесі мен еуропалық музыкалық мәдениеттің дәстүрлерін әкелді, ол нота жазуына сүйене отырып дамыды. Консерваторияда дәстүрді іжаңдандыру мүмкін емес ұстаз-шәкірт көптеген объективті және субъективті себептерге байланысты. Ән дәстүрін дамытудың бұл функцияларын ішінара «Қазіргі қазақ әуесқойлық музыкасы – революциядан кейінгі Қазақстанның музыкалық тәжірибесінде ауызша ән дәстүрі негізінде дамитын музыкалық қызметтің жалғызтүрі» алды[1,576]. Шығармашылықтың әуесқойтүрі үшін жаңа жанрдың пайда болуы - жаппай орындауға арналған «Жаппай ән», ол оданда көп басқалары идеологиялық бағытқа сәйкескелді. Біртіндеп, форманың өзгеруі нәтижесінде «Жаппай» термині орыналды ән «Кеңес әні» терминімен, содан кейін жаңа комбинация – «Эстрадалық ән» пайда болады. Кеңестік және посткеңестік кезеңдегі барлық жаңа ән жанрлары үшін дәстүрлі ән дамудың негізі болды. Сонымен бірге дәстүрлі әннің өзі – фольклорлық және кәсіби-өзінің шынайы түрінде «Мәдениет алаңында» қалды. Ол біртіндеп өзектілігін жоғалтқан мәдени жәдігердің рөлін және соның салдарынан жаппай тыңдау ортасын анықтады.

Біз соңғы он жылдықтарда белсенді тенденция – дәстүрлі мәдениеттің тасымалдаушыларын даярлауға қызмет ететін жоғары музыкалық білім беру жүйесінде оқыған кәсіби халық әншілерінің поп-музыкаға ағыны бар екенін айтуға мәжбүрміз. Кейбір халық әншілері «поп-музыкаға» тартылып, дәстүрлі репертуарымен келеді. Осылайша, дәстүрлі вокалдық жанрлар фольклорлық және классикалық авторлық лирикалық әндерден бастап шағын эпикалық жанрларға дейін ұйымдастырылған композициялар үшін «шикізат» ретінде қызмет етеді. Осы сәнді ағымның жалпы таралуы нәтижесінде «жаңа» орындаушылық стиль қалыптасты. Көп жағдайда мұндай қойылымдарда Китч үшін таңдалған «түп нұсқаның» музыкалық семантикасы ескерілмейді, композицияның терең мағынасы толығымен бұрмаланады. Әдетте, ойын-сауық үшін құрылған мұндай жасанды түрде жасалған стильдендірілген орындаушылық терең эстетикалық және энергетикалық әсерге ие емес. Мұның жойқын салдары - қабылдау мәдениетінің жоғалуы, көп бөлігі жасына қарамастан заманауи тыңдаушылар категориялар - бұл «Бір күндік шығармалардың» кепілі.

Көптеген замандастар дәстүрлі музыка тек көңіл көтеру мен ләззат алу құралы ғана емес, ол болмысты үйлестіру, адам мен ғарышты біріктіру тәсілі болды, ол «Әмбебап принципін» қамтыды деп күдіктенбейді [2, 796]. Дәстүрлі музыка қоғамның рухани жағдайына жағымды әсер етті, әр адам музыкаға назар аудара отырып, руханияттың жоғары салаларына қосылды.

Бүгінгі таңда орындаушыны бас әріппен, дәстүрлі ән айтудың классикалық дәстүрлерін жалғастырушыны бұрынғыданда талап етеді. Дәстүрлі музыкалық мәдениеттің негізгі эстетикалық және моральдық-этикалық құндылықтарын алып жүру, сондай-ақ ноталар мен классикалық еуропалық музыканы білу арқылы енгізілген мүмкіндіктерді пайдалана отырып, мұндай орындаушы заманауи мәдениеттің әртүрлі түрлерімен формаларына бейімделе алады, онда әртүрлі музыкалық және стиль жүйелерінің белсенді өзара әрекеттесуі жаһандық деңгейде жүреді.

Қазіргі заманғы халық орындаушыларының жеке орындаушылықты ғана емес, сонымен қатар олардың кейінгі кәсіби қызметін толық түсінуі жоғары музыкалық білім беру жүйесінде қалыптасқан білім негізінде жүзеге асырылуы мүмкін. Алайда, музыкалық өнердің заңдылықтарының өзі тарихи түрде қалыптасып, дамып, өзгеріп отыратындықтан, музыкалық шығармашылықтың тарихи қозғалысының процесіне сәйкес дамыған музыкалық-теориялық негіздер құрылуы керек. Бұл үшін дәстүрлі

музыканың даму перспективаларын түсіну қажет. Музыканттарды оқыту жүйесіндегі музыка заңдылықтарын терең түсінуді қалыптастыратын маңызды пән - сольфеджио. Ұзақ уақыт бойы бұл пәнді аяқтау Еуропа музыкасына негізделген. Ғасырдың басында бұрынғы КСРО аумағында пәнді құру, ресми тану және оқу процесіне енгізу процесі жаңданды сольфеджиолар ұлттық мәдениеттердің музыкасына негізделген. Олар этносольфеджио деп аталады [3-5].

Қазақстандағы Этносольфеджио жаңа буын орындаушыларын тәрбиелеу үшін қолайлы жағдай жасады. Этносольфеджионың көпжылдық тәжірибесі практикалық қызметте бекітілген қазақ дәстүрлі музыкасының теориялық негіздерін баяндау музыканың мәніне тереңірек үңілуге мүмкіндік беретінін, оқушылардың шығармашылық әлеуетін, импровизациялық және тіпті композиторлық қабілеттерін ашатынын көрсетеді.

XIX ғасырдың әндестүрі (классикалық кезең) - қазақ дәстүрлі музыкасының ең жарқын, көрнекті құбылыстарының бірі. Осыған байланысты мәдениеттің құндылық қасиеттерін шынайы ашу әртүрлі орындаушылық мектептер мен композиторлық даралықтардың стилистикалық ерекшеліктерін білместен мүмкін емес. Ауызша және кәсіби ән стилін зерттеу оның қалыптасуы мен дамуының бір тұтас көрінісін қалпына келтіру бойынша кезең-кезеңмен зерттеуді қамтиды. Осыған байланысты стиль ерекшеліктерін – музыкалық тілді және фольклорлық және ауызша-кәсіби әндердің қалыптасуын жан-жақты зерттеу қажет, бұл этносольфеджио курсына ән стилін дәйекті теориялық және практикалық игеру үшін қажетті ән формаларын күрделендірудің ие рархиялық жүйесін құруға мүмкіндік береді. Сабақта зерттелген әртүрлі орындаушылық мектептердің ән стилі (Ақан сері, Біржансал, Әсет, Мұхат, Кенен және т.б.), белгілі бір мектептің стилі ретінде ерекше тұлғалар, сондай-ақ нақты стиль жеке автордың бір туындысын ұсынады тұтастай алғанда, бүкіл тарихи дәуірдің дәстүрлі стилі.

Қарастырылып отырған құбылыстардың барлық көп қырлылығын байланыстыратын дәстүрлі ән стилі бәріне енетін объективті көркемдік бірлікті білдіреді дәстүрлі әннің жақтары-функционалды-жанрлық, бейнелі-поэтикалық сипаттама, музыкалық тіл және форма. Сонымен қатар, ең маңызды компонент, әрине, композиторлық идея (көрнекті классикалық әншілер түрінде), өйткені музыкалық өнердің барлық элементтері шығармашылық ойда шоғырланған-онда композитордың эстетикалық тенденциялары аясында шындық көркем түрде бейнеленген, ол көркем мәдениеттің, мектептің ұлттық дәстүрлерінің әсерінен қалыптасады, ол табылған жанды жауап. Өз уақытының орындаушылық практикасының сұраныстары және тыңдаушылар аудиториясының мүдделері [6,116].

Осылайша, этносольфеджио пәні халық әншілерінің мақсаты-көрнекті жасаушылар жасаған ән стилін теориялық және практикалық игеруге негіз болатын білім жүйесін құру. Нақты жасаушылардың ән стилін теориялық зерттеу музыкатану, филология және мәдени білім кешенін ұсынады. Бұл-автордың дүниетанымын, өлеңнің поэтикасымен ритағының ерекшеліктерін, жанрлық функцияларын, сондай-ақ оның әндерінің музыкалық және стильдік негіздерін зерттеу. Стилистикалық барлық композитор-әншілердің ән мұрасын талдау классикалық кезең біртұтас дидактикалық принципке негізделген. Риода біртұтас дидактикалық принципке негізделген. Бұл келесі компоненттерді талдау: әншінің дүниетанымы (өткен музыканттардың жалпы діни көзқарасы), өмірбаяндағы маңызды оқиғалар, оқыту (медресе және ұстаз-шәкірт), шығармашылық портрет, тақырыптар, мазмұн және әндердің поэтикалық негіздері, сондай-ақ ән мұрасының жеке-стильдік және қалыптастырушы ерекшеліктері. Жұмыстың бұл түрі тек музыкалық ойлауды қалыптастыруға ғана емес, сонымен қатар оқушыларды болашақ орындаушылар, мәдени дәстүрдің құндылықтарын жеткізушілер ретінде қалыптастыруға бағытталған.

Еуропалық сольфеджиоға тікелей байланысты жұмыстың жазбаша нысандары этносольфеджио пәнінде үлкен орыналады, оның негізгі міндеттеріне: ноталық жазуды және шифрды ашу дағдыларын еркін меңгеру, сондай-ақ оқушыларға әндерді домбыра жүйесіне транспозициялау дағдыларын үйрету және бұрын шығарылған әндерді реконструкциялау кіреді, өйткені қазақ әндерінің баға белгілеулерінің негізгі бөлігі домбыра құрылысын есепке алмай берілген, ал әуендер абсолютті биіктікте жазылған. Жазбаның дәлсіздігіне байланысты көптеген ноталық әндер ешқашан орындалмады, сондықтан этносольфеджио пәнінің басты міндеттерінің бірі-осындай әндерді редакциялау

және транспозициялау олар домбыра құрамына кіреді. Бұрын шығарылған әндерді қайта жаңғырту халық әншілерін болашақ орындаушылық қызметінде қажетті этнографиялық жинақтармен әрі қарай жұмыс істеуге белсенді тартуға - А.Затаевичтің («Қазақ халқының 1000 әні» және «500 қазақ әндері мен күйлері») жазбаларында қазақ халқының бай әндер жинағын жаңғыртуға және насихаттауға, «Жаңа әндер мен күйлерді» концерттік өмірге енгізуге арналған ауызша-кәсіби дәстүр бойынша орындалмайтын, аудио жазбаларда сақталмаған және ноталарда толық жазылмаған әндер.

Этносольфеджио курсының басым міндеттерінің бірі ауызша дағдыларды қалыптастыру болып табылады. Әндерді синкретикалық шығармашылықтың өнімі ретінде қабылдау. Айта кету керек, бүгінде дәстүрлі ән жаңа концертті кинтерпретацияда баяндау бөлігін орындаудың дәстүрлі жағдайында ажырамас болып қалды, бұл әңгіме музыкация актісін тікелей алдын-ала қабылдады және орындалатын композицияның мәнін түсіну үшін маңызды көркемдік мәнге ие болды. Сондықтан жұмыстың біртүрі әндердің жасалу тарихын зерттеу және әнді орындамас бұрын олардың (әңгімелерінің) көркемдік жаңғыру дағдыларын пысықтау болды.

Осылайша, қазіргі жағдайда ұлттық дәстүрлердің композиторлық тәжірибесінің сабақтастығы механизмін оқу орындарына тарату қажет. Мамандандырылған этносольфеджио, жанрлық ерекшеліктерді, композициялық заңдылықтарды игеруге негізделген және дәстүрлі музыкалық экспрессивтілік құралдары ән және аспаптық мәдениет өткір қажет. Шынында да, этносольфеджио пәнінде импровизация және жазу тәжірибесі арқылы дәстүрлі импровизатор музыкантының қызметін модельдеуге тырысады, ол дәстүрлі орындаушылық мектептердің тасымалдаушысы және жалғастырушысы ғана емес, сонымен бірге импровизатор мен жасаушының әмбебап қасиеттеріне ие болды. Жоғары музыкалық оқу орындарында оқитын халық әншілері импровизация жасау үшін барлық қажетті компоненттерді-ең жақсы классикалық үлгілер дәстүріндегі шығармаларды алады.

Олар дәстүрлі музыкалық тілді меңгерген, «мамандық» бойынша сыныпта меңгерілген дәстүрлі әндердің жеткілікті үлкен репертуары бар. Бұл кешенді этносольфеджио пәні бойынша біліммен толықтыра отырып – дәстүрлі ән бойынша теориялық негіздер мен практикалық дағдыларды зерделей отырып – жас кәсіпқойлар өз тыңдаушыларын замандастарының арасынан табатын дәстүрлі стильдегі ерекше және көркем мағыналы музыкалық шығармалар-әндер жасай алады.

Әдебиеттер тізімі:

1. Әбдірахман Г. Қазақ музыкалық мәдениетіндегі заманауи көркем өнерпаздар ән шығармашылығы. - Алматы, 2022. – 176 б.
2. Нұрланова К. Қазақ халқының көркем мәдениетінің эстетикасы. - Алматы: Ғылым, 2017. – 176 б.
3. Аманов Б. Музыкалық жоғары оқу орындарына арналған кешендісольфеджио курсының бағдарламасы /Б.Аманов,А.Мұхамбетова,С.Райымбергенова [және т.б.].- Алматы,2021.- 30 б.
4. Альпеисова Г. Қазақстандағы этносольфеджионың теориялық және практикалық аспектілері: Автореф. дис. ...канд. сотиск. – А., 2019. – 25 б.
5. Байбек А. Этносольфеджио контекстіндегі арканың ән стилі (жоғары оқу орны курсы): реферат. дис. Аликанд.өнертану. – А., 2019. – 25 б.
6. Скрёбков С. Музыкалық стильдердің көркемдік принциптері -М, 2018-446 б.

ВЛИЯНИЕ ОБЪЕКТИВНЫХ ФАКТОРОВ НА ПРОЦЕСС РАЗРАБОТКИ ЭЛЕКТРОННЫХ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ РЕСУРСОВ ДЛЯ СОВРЕМЕННОГО МУЗЫКАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Станевич Надежда заведующая отделением
оркестровых инструментов, ДМШ Дворца школьников, г. Алматы

В разные периоды развития нашей страны при советской власти в качестве целей были поставлены такие идеальные модели, как: «строитель коммунизма», «всесторонне развитая личность», которые определяли содержание и направленность процесса воспитания. Система воспитания претворяла их в жизнь. Современный глобальный мир обозначил новые вызовы для системы образования и воспитания молодого поколения.

Общество все более осознает, куда ведут эти процессы, как дорого обходятся нации. Начинается интенсивный поиск новых подходов к воспитанию и возвышению его роли. Наиболее активно эта работа ведется педагогами-исследователями, что естественно. Однако они ограничивают предмет проблематикой школьного воспитания. Поиск должен быть значительно расширен, в него должны включиться философы, социологи, психологи, ученые других направлений. Главное - решить общие вопросы и от них перейти к частным, прогнозируя развитие, а не наоборот - искать истину методом проб и ошибок, как это происходит сейчас. Работы в области поиска новой философии и создания новой концепции воспитания, на наш взгляд, имеют первостепенное значение.

Гуманизация позволяет и требует осуществлять вариативное воспитание молодежи, учитывая интересы и особенности различных классов, социальных слоев и групп страны. Она включает также идеи, на основе которых будут формироваться общие психологические и гражданские качества личности, жизнеспособной в условиях переходного периода и построения новой России.

«Идеального» молодого казахстанца наших дней должно характеризовать: а) стремление к успеху; б) воля к победе; в) принятие всей меры ответственности за результаты своей деятельности только на себя; г) преданность национальной идее (мечте). Главный, системообразующий элемент всех ценностных ориентации здесь – «успех». Изменяться могут представления о средствах достижения успеха, но сам успех остается центром жизненных устремлений. Казахстан нуждается в людях, верящих в победу над обстоятельствами, мечтающих о великой и могучей Родине, в которой они - хозяева жизни. Общество дает шанс каждому. Не смог им воспользоваться - вини себя и никого более. Такова логика пути «наверх», к благосостоянию, таков способ изменения национального характера казахстанцев, привыкших ожидать «манны небесной». Такова жестокая честность законов рынка и свободной конкуренции; честность жизни.

В качестве цели воспитания, учитывающей условия переходного периода и ориентированной на определенную перспективу, можно предложить формирование жизнеспособной, гуманистически ориентированной индивидуальности по отношению к обществу и к себе самой.

В недавнем прошлом система коммунистического воспитания формировала коллективистское мировоззрение и соответствующие ему личностные качества, моральные установки и традиции. Новая концепция воспитания, особенно в переходный период, должна быть направлена на формирование в определенной степени индивидуалистического типа личности, способного к конкурентной борьбе.

Решение специфических задач музыкального воспитания актуально для всех народов и эпох. На рубеже XX – XXI веков необыкновенные достижения научно-технического прогресса привели к необходимости поиска новой концепции образования в целом, включая и музыкально-художественное образование. На фоне происходящих процессов модернизации мировой системы образования активизируются музыкально – педагогические эксперименты, в результате которых формируются новые, современные

тенденции в сфере музыкально-художественного воспитания. Педагогов уже не устраивают устоявшиеся требования проведения урока, формы контроля, да и сами концептуальные принципы системы музыкального воспитания. Основным принципом в обучении становится следующее: в конечном счете - сделать занятия музыкой увлечением жизни. А главное в проведении урока для музыканта – творчество. Работа с детьми – это всегда импровизация.

Каждое столетие рождает новое в технологиях и методиках обучения. В настоящее время в области начального музыкального обучения существуют две тенденции. Первая связана с разработкой новых методик и технологий образовательного процесса - педагогическими инновациями. Вторая заключается в строгом следовании традиционным установкам. Очевидно, что в контексте совершенствования начального музыкального образования особое значение принадлежит обеим из обозначенных тенденций, так как эффективность внедрения новшеств обусловлена обязательным учетом накопленного педагогического опыта. Проблема заключается в преодолении противоречия между исчерпавшимися педагогический ресурс образовательными технологиями и современными потребностями в новаторских подходах к начальному музыкальному обучению.

Современное отечественное музыкальное образование (включая начальный этап обучения игре на фортепиано) нуждается в преодолении противоречий между устаревшими образовательными программами, учебными пособиями и требованиями нового времени. Эффективность начального обучения игре на фортепиано может быть достигнута путем осмысления и внедрения в музыкально-образовательную практику педагогических инноваций, нацеливающих образовательный процесс на актуализацию творческого потенциала ребенка и становление его субъектной позиции в процессе общения с музыкой.

Целевой задачей в стратегии развития образования Министерством Образования и Науки Республики Казахстан определена задача создания и поддержки инфокоммуникационной инфраструктуры системы образования, аппаратно-программное обеспечение, разработка цифровых образовательных ресурсов и технико-педагогическая поддержка. В настоящий период происходит массовое внедрение учебных материалов нового поколения и инструментов поддержки учебного процесса.

Учебные предметы всех уровней образования оцифровываются в форме интерактивных мультимедийных электронных учебников и учебных пособий на 3-х языках в соответствии с государственными стандартами образования. Разработчиками цифровых образовательных ресурсов становятся все заинтересованные предприятия, организации образования, физические лица (учителя и преподаватели, профессорский состав) и творческие коллективы.

В начале XXI столетия скоростной темп жизни молодого поколения обозначил актуальнейшую тему в музыкальной педагогике: возможность интенсивного обучения игре на музыкальном инструменте. Невероятный рост желающих обучиться музыкальному исполнительству взрослых людей еще более актуализировал данную тему. Креативные музыканты, обладающие большим педагогическим опытом, а также совсем молодые, но талантливые и инициативные, обратились к поиску методов решения проблемы интенсивного обучения.

Поколение современных детей социологи называют «поколением Z», они намного быстрее и успешнее своих родителей осваивают технические новинки. Доступность и обилие информационных потоков представляют реальную опасность для ребенка в правильности выбора ценностей. Отвлечь от избытка негативной информации, помочь ее правильному пониманию и оцениванию невозможно методами давления или запугивания. На современных детей не действуют увещевания и запреты. Их нужно заинтересовать, пробудить в них живой интерес, фантазию и азарт. Найти приемы, которые увлекают ребенка, растущего в динамичном и постоянно меняющемся мире.

Молодые педагоги-новаторы обращаются к формированию нового подхода к проведению уроков, в отличие от традиционных форм изобретают ведение урока в дистанционном формате, запись материала на цифровых носителях.

Появилось множество различных интернет-платформ, размещающих оцифрованные нотные и исполнительские ресурсы, причем они изобилуют не только

аудио записями великих исполнителей прошлого, но и видеозаписями современных исполнителей, а также музыковедческой и биографической литературой. У современной обучающей и обучающейся аудитории в настоящий момент имеется огромная потребность в электронных мультимедийных учебно-методических пособиях, содержащих наглядное пошаговое видеоруководство процессом постижения тонкостей музыкального исполнительства. Конечно, сейчас много различных источников можно найти на обширных просторах интернета, в том числе и мастер-классов известных педагогов-музыкантов, а также множество примеров исполнения музыкальных произведений. Однако в любом образовательном процессе необходимо выстраивать последовательную систему обучения, только в этом случае гарантируется получение успешного результата, из чего следует: нам не обойтись без грамотно составленного методического пособия.

Итак, в реализации современного музыкального образования актуальным становится применение ИКТ (информационно-коммуникационных технологий) и перед нами открываются два основных направления в разработке и производстве пособий:

- создавать их в виде информационных потоков со ссылками на видео-аудио материалы, в большом количестве имеющиеся на различных интернет-платформах;
- разработать их в виде приложения или на съемных носителях с прикрепленными подкастами и встроенными видео файлами.

Мы убеждаемся в том, что оба эти направления будут востребованы, так как возможность применения таких пособий зависит от геолокации наших пользователей и, как следствие, в наличии достаточной скорости интернета. В отдаленных местностях далеко не всегда можно получать стабильный интернет-сервис. Разрабатывая современные пособия, важно учитывать, что они предназначены для обучения совершенно особенного поколения – поколения Z.

Поколение Z изменило все. Зуммеры последовательно и уверенно задают качественно другой ритм и создает новые тренды во всех областях жизни. Они полностью диджитализованное поколение — у большинства из них первый смартфон появился уже в детстве и соответственно коммуницировать они привыкли онлайн — лаконично и оперативно. И там, где этот процесс можно ускорить и оптимизировать, они точно это сделают. Например, эмоджи и стикеры, когда один вижуал транслирует подтекст, или те же голосовые сообщения. Как и что они коммуницируют, отражает так же и то, как они привыкли действовать. При выборе занятий по интересам обращают внимание на ценность проекта — амбициозность идеи и бренда, на команду — насколько интересны и открыты люди, с которыми придется проводить немало времени. Они хотят персонализацию во всем — продукт или сервис, подход, коммуникация — все должно учитывать их фокус. Да, скорость и удобство — в приоритете для них и тратить свое время на дополнительные (а в их понимании «лишние») движения они точно не готовы. Знать и понимать паттерны поведения поколения Z сегодня должны учитывать и педагоги, и, в дальнейшем, работодатели. Это важно по двум аспектам — во-первых, чтобы знать, что именно им нужно предложить (продукт/сервис) и попасть в их потребность и запрос, и во-вторых, чтобы понимать, как им это прокоммуницировать и достучаться до них, преодолев весь фоновый информационный шум.

Для Зуммеров важно, чтобы по отношению к ним соблюдали толерантность. «Если компании не будут придерживаться принципов разнообразия, равенства и интеграции, они в конечном итоге потеряют способность привлекать и удерживать множество молодых талантов. В долгосрочной перспективе это окажет негативное влияние на будущее развитие рабочей силы», — считает Кейси Уэлч, соучредитель и генеральный директор Tallo. Для зуммеров важен гибкий график и возможность удаленной работы. Видимо, это связано с пандемией. Они полностью адаптировались к удаленной среде. Пандемия ковидадала зуммерам настоящее представление о гибкости, свойственной удаленной работе. Особенность зуммеров заключается в их мобильности.

Если говорить о том, какие тренды будут формировать представители поколения Z в дальнейшем, то выделить нужно следующие:

- **Персонализация продуктов и сервисов** — и дальше будет на первом месте для них. В мобильном приложении они больше всего ценят удобный UX/UI — каждый шаг

должен быть интуитивным и минимум кликов. Онбординг является одним из первых шагов, по которому можно оценить мобильное приложение и чем оно быстрее и проще, тем больше вероятность, что пользователь его завершит успешно.

• **Доступность и удобство сервисов** — критично важно для зетов, чтобы в одном приложении было все необходимое.

Согласно исследованиям, представители поколения Z приспособлены и привыкли действовать в условиях стресса — и здесь речь идет о влиянии не только Covid, но и безумном ритме жизни, который в принципе ускоряется. Хотя, по мнению педагогов, они и сами достаточно умны и продвинуты. Уже ясно, что за поколением Z тщательно следят бизнесы и настраивают свои продукты и сервисы под них.

Анализ вышеизложенного позволяет сделать вывод о том, что **современным детям намного удобнее пользоваться электронными мультимедийными учебно-методическими пособиями современного формата**, так как (повторюсь) они полностью диджитализованное поколение — у большинства из них первый смартфон появился уже в детстве и соответственно коммуницировать они привыкли онлайн — лаконично и оперативно. Они живут практически в онлайн: коммуницируют, развлекаются, зарабатывают средства, учатся в чатиках, соцсетях.

Список литературы:

1. Юлия Новик CEO L361on, директор инвестиционной компании CYFRD. Топ-5 трендов. Как рынок труда меняется под запросы поколения Z/ журнал НВ Бизнес № 3, Украина, 2022г.

КОЛЛЕДЖ №17 ВНУТРИКОЛЛЕДЖНАЯ МАЛАЯ НАУЧНО-ТВОРЧЕСКАЯ КОНФЕРЕНЦИЯ

РЕСПУБЛИКА КАЗАХСТАН МИНИСТЕРСТВО ПРОСВЕЩЕНИЯ УПРАВЛЕНИЕ РАЗВИТИЯ ЧЕЛОВЕЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ТУРКЕСТАНСКОЙ ОБЛАСТИ

Предмет: Русский язык и литература

Тема малой научно-творческой работы:

Антон Павлович Чехов «Человек в футляре»

Автор: Сейлхан Лаура Сапархановна

Научное направление: Гуманитарный цикл

Руководитель: преподаватель русского языка и литературы

Тлеуханова Сауле Тлеухановна

Содержание

I. Введение.

II. Основная часть

2.1. Краткая автобиография Антона Павловича Чехова.

2.2. «Человек в футляре» краткое содержание рассказа А.П.Чехова.

2.3. Главные герои рассказа «Человек в футляре» Антона Павловича Чехова.

2.4. Образ и характеристика Беликова в рассказе «Человек в футляре» описание и портрет в цитатах.

2.5. История создания рассказа.

2.6. Футлярные люди – кто они?

2.7. Мечты о женитьбе, которой не суждено было состояться

2.8. Анализ произведения.

2.9. Отзывы о произведении «Человек в футляре».

III. Заключение.

IV. Использованные литературы.

I. Введение

Внутриколлежной научно-творческой конференции будет ознакомлено личности Антона Павловича Чехова, обзорно представлены географические места, связанные с именем писателя, раскрыть смысл понятия «футлярная жизнь» через анализ рассказа Антона Павловича Чехова «Человек в футляре», показать образ и характеристика Беликова в рассказе «Человек в футляре», историю создания рассказа, анализировать художественное произведение, видеть его смысл.

Антон Павлович Чехов сказал как-то И.Бунину: «Читать... меня будут все-таки только лет семь...». Писатель ошибался. Прошло уже более 100 лет, творчество писателя продолжает волновать умы и души современных читателей.

Роль Чехова в русской литературе огромна: он первым из писателей доказал, что о человеке можно писать лаконично, на двух страничках рассказа.

Чехов первым из писателей изобразил ярко и кратко духовную деградацию русского общества второй половины 19 века, получившую название «футлярная жизнь», а люди, живущие такой жизнью «футлярных людей». И в наше время имеет место «футлярная жизнь» и «футлярные люди».

Каждый рассказ писателя – повод задуматься о жизни, о современниках, о себе.

Жизнь Человека – Чехова: духовный пример самовоспитания и постоянного преодоления себя. Человек – Чехов был равнодушен к бедам простых людей, его активная общественная деятельность, восхищает.

Интересные факты

- Антон Павлович Чехов очень любил подписывать свои рассказы интересными псевдонимами, которых насчитывалось около 50. Самым популярным среди них был Антоша Чехонте.
- В семье Чехова считалось, что фамилия их рода происходит от предка чеха.
- Женой драматурга Чехова была артистка театра Ольга Леонардовна Книппер, которая пережила его на 55 лет. После смерти мужа по завещанию она получила дачу в Гурзуфе и пять тысяч рублей.
- У Чехова было две любимых собаки породы такса, которым он дал необычные имена – Бром Исаевич и Хина Марковна.

О рассказе «Человек в футляре»

Год написания – 1898 г.

История создания – Рассказ явился завершением трилогии. В то время, когда автор работал над этим произведением, у него был обнаружен туберкулез, что привело к увяданию творчества.

Тема – Главной темой рассказа является избегание человеком жизненной правды, его замкнутость в собственную скорлупу. Как факт, отсюда выходит тема одиночества, и апатии к жизни. Имеет место и тема любви.

Композиция – Рассказ написан доступным для понимания языком, он разделен на небольшие фрагменты, в которых ярко выражена основная мысль.

Жанр - Рассказ, являющийся одной из составной трилогии.

Направление - Сатира.

«Жизнь дается человеку один раз, и нужно прожить её бодро, осмысленно, красиво»
Антон Павлович Чехов.

2.1 Краткая автобиография Антона Павловича Чехова.

Антон Павлович Чехов – русский писатель, прозаик, драматург, врач.
Классик мировой литературы. По профессии врач. Почетный академик Императорской Академии наук по разряду изящной словесности. Один из самых известных драматургов мира. Его произведения переведены более чем на сто языков.

Самое главное в его творчество – это то, что многие произведения стали классикой мировой литературы, а его пьесы ставятся в театрах по всему миру.

Родился: 29 января 1860 г. г. Таганрог, Россия.

Умер: 15 июля 1904 г. Баденвайлер, Германия.

Род деятельности: прозаик, драматург, врач.

Рассказы: Хамелеон, Крыжовник, Человек в футляре, Ионыч, Тоска, Дама с собачкой, Пари, О любви и т.д.

Образование: Медицинский факультет Московского университета.

2.2 «Человек в футляре» краткое содержание рассказа

Антон Павлович Чехова.

Наверное, на пути каждого из вас встречались люди, которые боялись сделать лишний шаг, одевая на себя маску, чтобы не пасть под осуждение. Но в широко известном произведении Антон Павлович Чехова. Пишется не просто об осторожном, а о чрезвычайно закомплексованном человеке по фамилии Беликов, который окружил себя законами, правилами, уставами, живя в постоянном страхе. «Человек в футляре» - так называется этот глубокий и серьезный рассказ, и подобный заголовок как нельзя лучше отражает характер главного героя.

2.2 «Человек в футляре» краткое содержание рассказа Антон Павлович Чехова.

2.3 Главные герои рассказа «Человек в футляре»

Антон Павлович Чехова.

Беликов – преподаватель греческого языка в гимназии.

Коваленко Михаил Саввич – молодой украинец, учитель истории и географии.

Варенька – сестра Михаила Саввича.

Буркин – учитель гимназии, преподаёт точные науки.

Марфа – жена сельского старосты.

Повар Афанасий – повар Беликова.

Главные герои рассказа

Беликов — учитель греческого языка, служивший вместе с Буркиным в гимназии, маленький человек с лицом, похожим на морду хорька, боязливый, мнительный зануда и бюрократ

Афанасий — слуга Беликова, полоумный пьяница 60-ти лет

Михаил Саввич Коваленко — учитель истории и географии; молодой, смуглый, высокий мужчина, родом из Малороссии, говорит гулким басом и ходит в вышитой сорочке

Варенька Коваленко — сестра Михаила Саввича, 30 лет, высокая, стройная, чернобровая и румяная, весёлая певунья и хохотушка

2.4 Образ и характеристика Беликова в рассказе

«Человек в футляре» описание и портрет в цитатах.

Господин Беликов является главным героем рассказа «Человек в футляре» Чехова.

В этой статье представлен образ и характеристика Беликова в рассказе «Человек в футляре», описание внешности и характера героя, его портрет в цитатах.

Беликов – учитель греческого языка:

«... некий Беликов, учитель греческого языка, мой товарищ...»

Внешность Беликова:

«... своими темными очками на бледном, маленьком лице, знаете, маленьком лице, как у хорька...».

«... и лицо, казалось, тоже было в чехле, так как он все время прятал его в поднятый воротник. Он носил темные очки, фуфайку, уши закладывал ватой...».

«... рядом с ней Беликов, маленький, скрюченный, точно его из дому клещами вытащили...».

«... говорил он мне со слабой кривой улыбочкой...».

Даже в хорошую погоду Беликов ходит в калошах и с зонтом и в теплом пальто:

«...Он был замечателен тем, что всегда, даже в очень хорошую погоду, выходил в калошах ис зонтиком и непременно в теплом пальто на вате..»

«...однако же этот человечек, ходивший всегда а калошах и с зонтиком...»

«...человек, который во всякую погоду ходит в калошах...»

«А под вечер оделся потеплее, хотя на дворе стояла совсем летняя погода...»

Возраст Беликова – за 40 лет:

«Ему давно уже за сорок...»

Беликова называют «человеком в футляре» потому что он любит одиночество и прячется от окружающего мира:

«... еще глубже ушел в свой футляр...»

«... у этого человека наблюдалось постоянное непреодолимое стремление окружить себя оболочкой, создать себе, так сказать, футляр, который уединил бы его, защитил бы от внешних влияний...»

Беликов держит свои мысли в футляре. У него «футлярные», узкие соображения:
«...И мысль свою Беликов также старался запрятать в футляр...»

«...он просто угнетал нас \diamond своими чисто футлярными соображениями...»

Беликов хранит свои вещи в футлярах и чехлах -зонт, часы, нож и т.д:

«... И зонт у него был в чехле, и часы в чехле из серой замши, и когда вынимал перочинный нож, чтобы очинить карандаш, то и нож у него был в чехольчике...»

Беликов – тревожный, робкий человек:

«... Действительность раздражала его, пугала, держала в постоянной тревоге,и, быть может, для того, чтобы оправдать эту свою робость, свое отвращение к настоящему,он всегда хвалил прошлое и то, чего никогда не было »

Беликов любит древние языки, потому что они отвлекают его от действительности:

«...древние языки, которые он преподавал, были для него, в сущности , те же калоши зонтик, куда он прятался от действительности жизни... »

«...О, как звучен, как прекрасен греческий язык!- говорил он со сладким выражением»

Беликов все время боится , «как бы чего не вышло»:

«... Когда в городе разрешали драматический кружок, или читальню, или чайную, то он покачивал головой и говорил тихо;

- Оно конечно, так-то так, все это прекрасно, да как бы чего не вышло...»

Беликов не любит, когда кто-то нарушает правила:

«...Всякого рода нарушения, уклонения, отступления от правил приводили его в уныние, хотя, казалось бы, какое ему дело? Если кто из товарищей опаздывал на млебен, или доходили слухи о какой -нибудь проказе гимназистов, или видели классную даму поздно вечером с офицером, то он очень волновался и все говорил, как бы чего не вышло...»

Беликов – чрезмерно осторожный и мнительный человек. Это он угнетает от окружающих:

«... А на педагогических советах он угнетает нас своею осторожностью, мнительностью и своими чисто футлярными соображениями насчет того, что вот-де в мужской и женской гимназиях молодежь ведет себя дурно, очень шумит в классах, , - ах, как бы чего не вышло»

Беликов – солидный, уважаемый человек:

«... за такого солидного, всеми уважаемого человека, как Беликов...»

Беликов работает в гимназии 15 лет:

«... держал в руках всю гимназию целых пятнадцать лет!»

Беликов ходит в гости для приличия, а не ради удовольствия:

«... ходить к нам и сидеть было для него тяжело, и ходил он к нам только потому, что считал это своею товарищескою обязанностью...»

Учителя и даже директор боятся Беликова:

«... Мы, учителя, боялись его. И даже директор боялся...»

«...вот подчинились же, терпели...То -то вот оно и есть...»

Весь город боится Беликова:

«...однако же этот человечек \diamondдержал в руках всю гимназию целых пятнадцать лет! Да что гимназию? Весь город! Наши дамы по субботам домашних спектаклей не устраивали, боялись, как бы он не узнал; и духовенство стеснялось при нем кушать скромнее и играть в карты»

Беликов создает вокруг себя удушающую атмосферу, как в полицейской будке:

«... Эх господа, как выможете тут жить! Атмосфера у вас удушающая, поганая. Разве вы педагоги, учителя ? Вы чинодралы, у вас не храм науки, а управа благочиния, и кислятиной воняет, как в полицейской будке...»

Обстановка в квартире у Беликова похожа на футляр:

«И дома та же история: халат, колпак, ставни, задвижки, целый ряд всяких запрещений, ограничений, и – ах, как бы чего не вышло»

Спальня Беликова тоже похожа на футляр или ящик:

«... Спальня у Беликова была маленькая, точно ящик, кровать была с пологом...»

Беликов боится общественного мнения. Он не хочет, чтобы о нем думали плохо: «...Женской прислуги он не держал из страха, чтобы о нем думали дурно...» «... Постное есть вредно, а скромное нельзя, так как, пожалуй, скажут, что Беликов не исполняет постов, и он ел судака на коровьем масле, - пища не постная, но и нельзя сказать чтобы скромная...»

Беликов боится, что его слуга его убьет, что его обворуют и т.д: «...И ему было страшно под одеялом. Он боялся, как бы чего не забрались воры, и потом всю ночь видел тревожные сны...»

Беликов по натуре одинокий человек. Он не любит быть среди людей: «...а утром, когда мы вместе шли в гимназию, был скучен, бледен, и было видно, что многолюдная гимназия, в которую он шел, была страшна, противна всему существу его и что идти рядом со мной ему, человеку по натуре одинокому, была тяжело...»

Беликов не любит шум: «... Очень уж шумят у нас в классах, - говорил он, как бы стараясь отыскать объяснение своему тяжелому чувству...»

Беликов очень почтительно относится к властям: «И прошу вас никогда так не выражать в моем присутствии о начальниках. Вы должны с уважением относиться к властям...»

Учитель Коваленко считает Беликова «фискалом», «мерзкой рожей» и «Иудой»: «...не понимаю, как вы перевариваете этого фискала, эту мерзкую рожу...» (фискал – то есть ябедник, доносчик)

«...Я не люблю фискалов...»

«...Уеду, а вы оставайтесь тут со своим Иудой...»

Это был цитатный образ и характеристика Беликова в рассказе «Человек в футляре» Чехова, описание внешности и характера, портрет в цитатах.

2.5 История создания рассказа.

Чтобы глубже понять суть произведения, необходимо обратиться к истории его возникновения.

О том, кто явился прообразом известного героя Беликова, не существует однозначного мнения. Некоторые современники классика полагали, что А.Ф Дьяконов, другие же опровергали это мнение.

Ю.Соболев предполагал, что прообразом чеховского героя мог быть публицист Меньшиков М. О, о котором Антон Павлович упоминал в одном из дневников.

Как бы там ни было, ясно одно: главный герой рассказа Беликов – образ собирательный.

Над произведением автор трудился в конце весны и начале лета 1898 г. в Мелихове, где в этом же году было создано еще два рассказа «Крыжовник» и «О любви», впоследствии составившие трилогию.

15 июня рукопись передали в журнал.

2.6 Футлярные люди – кто они?

Главный действующий герой рассказа Антон Павловича Чехова – Беликов, который работает преподавателем греческого языка в гимназии. Но произведение не сразу начинается с описания его характера. Сначала в диалог между собой вступают доктор Иван Иваныч и преподаватель гимназии Буркин, который в ответ на описание собеседником некой Мавры, в последние годы сидящей за печкой и только выходящей на улицу лишь ночами, затрагивает тему «футлярных людей», не желающих выйти из своей скорлупы.

С его рассказа мало-помалу раскрывается история Беликова, человека странного и очень подозрительного. Казалось бы, такие люди вредят только себе, но, всмотревшись внимательнее в образ, можно понять, что от них, на первый взгляд тихих и скромных, нет покоя окружающим. Они прячась от реальной жизни, невольно требуют того же и от других. «Когда в циркуляре запрещалось ученикам» выходить на улицу после девяти часов вечера или в какой-нибудь статье было для него ясно... запрещено – и баста» - говорится о Беликове.

Его пугала свобода мысли, были неприятны всякие нововедения: открывали в городе читальню или разрешали драматический кружок...

«Как бы чего не вышло» - эта фраза прочно засела в сознании главного героя, сделавшись его девизом. Целых пятнадцать лет заставлял Беликов подчиняться правилам всю гимназию. И даже учителя, глубоко порядочные и мыслящие, попали под его влияние. Но не только они. От «человека в футляре» дрожал весь город – люди боялись всего: отправлять письма, громко говорить, помогать бедным, читать книги, знакомиться друг с другом, учить детей грамоте...»

У Беликова еще одно неприятное качество характера: он любил ходить по гостям. Нет, он не вел себя непристойно и бесчинно в чужих домах, но просто сидел час- другой и молчал и угнетало сильнее грубых слов.

Он всего боялся: чтобы не забрались в дом воры, чтобы не зарезал слуга Афанасий, всегда пьяный выживший из ума человек, поэтому, когда ложился спать, накрывался одеялом с головой.

2.7 Мечты о женитьбе, которой не суждено было состояться.

Итак в судьбе Беликова вдруг произошли перемены. Это случилось, когда в их гимназию приехал новый учитель географии Коваленко Михаил Саввич, да не один, а с сестрой по имени Варя. Этой, непохожей на остальных, отличавшейся веселым и бойким нравом женщине, было уже за тридцать. После того, как на дне рождения директора она спела «Виют витры», учителей осенила одна и та же мысль: хорошо бы поженить Вареньку и Беликова.

Сначала они действительно стали встречаться: Варенька была не против выйти замуж, относилась к Беликову ласково, сердечно, и он сделал вывод, что тоже необходимо иметь спутницу жизни. Вот тут бы снять с него калоши и выбросить зонтик. Но нет! Учитель так и не изменил своего образа жизни, но только рассуждал о том, что брак – это важный и серьезный шаг.

А потом случилось то, что повергло Беликова в настоящий шок. Казалось бы ничего, предосудительного не произошло: он увидел, как катаются на велосипеде Варенька и её брат. Но человек в футляре был возмущен до глубины души: «Разве позволительно это учителям и женщинам?»

И не в силах успокоиться, пошёл побеседовать об этой ситуации к Коваленко.

Финал этой грустной истории предсказуем: конечно же, брат Вареньки не выдержал такого занудства, наговорил своему коллеге грубостей (чего прежде никто себе не позволял), а когда фискал (как с раздражением называл его Коваленко) пообещал, что расскажет суть этого разговора директору, просто столкнул Беликова с лестницы со словами: «Ступай, докладывай».

Может, все бы закончилось не настолько плачевно, если бы как раз в этот момент на пороге подъезда не появилась Варенька. Она, не зная в чем дело, громко захохотала, «и этим раскатистым, залихватным «ха-ха-ха» завершилось все: и сватовство, и земное существование Беликова».

Главный герой не смог пережить такого унижения и впал в жесточайшую депрессию. Он лег в постель и больше уже не вставал, а спустя месяц умер. Гроб стал для Беликова футляром, из которого уже он не сможет выйти никогда.

2.8 Анализ произведения.

Главной причиной того, что человек прячет себя в оболочку, пытаясь скрыться от действительности, является страх.

Именно он парализует волю, не дает свободно жить, мыслить, творить, даже дышать.

Беликов боялся сделать лишний шаг, чтобы, не быть осужденным обществом, и эта боязнь свела на нет полноценную жизнь, превратив её жалкое существование. Именно такой порок и обличал Антон Павлович Чехов в своем рассказе.

К сожалению, таких людей, как Беликов, которые ставят каноны и всевозможные правила выше свободы, в годы жизни Чехова было очень много.

Но немало встречаются их в нашем современном мире. Сейчас тех, кто неукоснительно следует букве закона и не прислушивается к нуждам простых людей, называют бюрократами.

На вопрос «кто же они – люди в футляре» остается открытым. Жертвы ли это общества, которое заставляет подстраиваться под свои правила или «футлярность» - лишь форма укрытия от действительности. Так или иначе, подобных людей много. И это болезнь, которая изнутри поражает все общество.

2.9 Отзывы о произведении «Человек в футляре».
(материалы из интернета)

- «Читала рассказ «Человек в футляре» и невольно задумывалась о нашей современной молодежи. В свое время Антон Павлович даже не мог бы помыслить, что настанет такой век, когда техника будет управлять разумом человека и люди станут искать утешения в компьютерных играх, социальных сетях. А ведь это самый настоящий уход от реальности. Футлярность в наше время приобрела более изощренные формы.

- «Человек в футляре» очень обширное и глубокое произведение. С какой стороны к нему ни подойди, обязательно найдутся темы для рассуждения. Я заметила, что в рассказе ни одним словом не упомянуто, как реагировали ученики гимназии на такое странное поведение Беликова? Неужели тоже беспрекословно слушались? Неужели прониклись духом «футлярности»? В наше время такого бы, наверное, не произошло».

- Антон Павлович Чехов глубоко затронул тему, когда человек ради каких – то никому не нужных законов жертвует своей свободой мысли и прячется в скорлупу. К сожалению, правила не пошли на пользу учителю Беликову, они сделали его настоящим рабом и, в конце концов, погубили. Но есть и хорошие правила, которые для некоторых людей являются рамками, сдерживающими от непристойного поведения. Здесь очень тонкая грань, которую нужно замечать».

- «Когда я читала произведение «Человек в футляре», я поняла, что это серьезный рассказ, порождающий немало мыслей и рассуждений. Его можно анализировать с разных сторон, подмечая детали и вникая в суть.

Фраза « человек в футляре» давно считается афоризмом, и это выражение широко используют в наши дни».

- Рассказ «Человек в футляре» настолько актуален со времени жизни Антон Павловича Чехова до наших дней, что его читали и читают многие поколения, делая для себя полезные и важные выводы. Он включен в школьную программу и занимает важное место в нише произведений для подрастающего поколения. Ведь проблема обособленности людей, специально ставящих себя в рамки и не желающих мыслить свободно и здраво, не опираясь на чье – то мнение, до сих пор стоит очень остро. И этот порок пытался вскрыть в своих произведениях легендарный классик.

- «Для человека требовательного, недовольного собой и окружающими, беспокойного, - нет хуже общества, чем он сам». Эту мудрую фразу я прочитала в повести Людмилы Шторк «Знакомство с жизнью». Вдруг задумалась над рассказом Антон Павловича Чехова «Человек в футляре» А ведь это и к нему относится: Учитель гимназии Беликов только с первого взгляда кажется тихим и скромным, на самом деле он требователен, поскольку держал в узде не только всю гимназию, но и весь город. Люди при нем боялись многого: учить детей, вводить какие-то новшества.

Именно эта боязнь самого себя толкала Беликована частое посещение гостей. Общество, пусть даже то, которое не принимало его, казалось ему лучшим, чем одиночество. Но когда Беликову показалось, что его опозорили при всех, он ушел в себя. И в конце концов погиб. Не вынес последовавшего за этим одиночества.

III. Заключение

Главный герой рассказа Антона Павловича Чехова «Человек в футляре» лишается человеческого облика. Он превращается в механическую машину правил. И эти правила и предрассудки он навязывает всему окружающему миру, в котором к так все цели ставятся и достигаются только по необходимости. Угнетая всех своей осторожностью, Беликов давит на людей, заставляет жить по его понятиям.

III. Использованные литературы:

1. Антон Павлович Чехов рассказы из книг «Хамелеон», «Крыжовник», «Человек в футляре», «Ионыч», «Тоска», «Дама с собачкой», «Пари», «О любви» и т.д.
2. Интересные факты о жизни А.П.Чехова из интернета.
3. Материалы из журналов и газет, а также материалы из интернета.
4. Фотографии из рассказа «Человек в футляре».
5. Отзывы о произведении «Человек в футляре».

«МЕТОДИЧЕСКИЕ РЕКОМЕНДАЦИИ К ПОДБОРУ РЕПЕРТУАРА В КЛАССЕ ЭСТРАДНОГО ВОКАЛА ДЛЯ ПЕДАГОГОВ ДМШ»

ГККП «Детская музыкальная школа №10»
Управления образования города Алматы
Педагог Козырева О.Р.

ВВЕДЕНИЕ.

Методические рекомендации предназначены для педагогов отделения эстрадного вокала ДМШ.

В данной работе будут предложены решения и принципы подбора репертуара преподавателям, основанные на физиологическом, методическом и патриотическом воспитании учащегося соответственно их возврату.

Подбор репертуара, является актуальной темой в наше время, предложенная методическая работа поможет педагогам переосмыслить, структурировать работу с выбором вокального материала для учащихся всех классов и возрастов с учетом всех рекомендаций.

Подбор репертуара играет большую роль в обучении и является важнейшей частью работы преподавателя с учеником на уроке вокала. Творческий путь каждого вокалиста неразрывно связан с необходимостью тщательного выбора репертуара. Именно от репертуара зависит дальнейшая профессиональная востребованность, что немаловажно для любого начинающего или уже опытного певца.

Подбор репертуара имеет основополагающее значение при обучении ребенка вокально-техническим навыкам, для развития художественного вкуса и музыкальной культуры учащегося.

В последнее десятилетие в обществе возрос интерес именно к эстрадной музыке, чему немало способствовали телевизионные шоу и влияние западно-исполнительской традиции на массовую музыкальную культуру страны. На данный момент в связи с обилием музыкальных телешоу, главными участниками которых являются дети, таких как: «Голос. Дети», «Х-фактор» и пр. для педагога-вокалиста вопрос с подбором репертуара стоит очень остро. В сущности, эти передачи для большинства несведущих людей стали мерилом и критерием детского вокала. Ориентиры на то, что ребенок должен исполнять посильные для его возраста произведения, смысловое содержание которых также является детским, сменились.

Исходя из этого, возникает потребность в инновационном подходе к выбору репертуара, интеграции прошлого опыта с нынешними потребностями времени.

СОДЕРЖАНИЕ.

Раздел 1 - «Общие рекомендации в подборе репертуара»:

Класс эстрадного вокала – разновозрастное объединение, в котором обучаются дети с различными музыкальными и певческими данными. Процесс подбора репертуара весьма интересен, требует от педагога наличия широкого кругозора в области современной, национальной, эстрадной музыки и постоянного пополнения знаний. Как показывает практика, правильно подобранный репертуар вызывает у певца эмоциональный отклик, облегчает работу педагогу и ученику, давая возможность добиться хороших результатов. Так какие же проблемы могут возникнуть? И на что педагогу следует обратить пристальное внимание при подборе репертуара? – попробуем разобраться.

Первый вопрос – определение возрастной категории. Большинство педагогов на вокальном отделении работают с детьми разного возраста – от дошкольников до студентов. В среднем это ребята от 6 до 18 лет. Условно можно разделить по категориям: 0 класс, 1-2 классы, 3-4 классы, 5-7 классы. Конечно, такое разделение приблизительно. Здесь также следует учесть одно важное обстоятельство: каждый ребенок сугубо индивидуален, часто в

рамках одной возрастной категории находятся дети, резко отличающиеся друг от друга по общему физическому и умственному развитию, не говоря уже о вокальных данных. Поэтому весьма вероятны репертуарные вариации как в сторону более легкого, так и в сторону более сложного выбора репертуара. Но если говорить о стандартном представлении, о каждой из детских возрастных категорий, то здесь существуют общепринятые правила: подбираемый репертуар должен соответствовать данному жизненному периоду ребёнка, отражать его увлечения, привязанности, учебную деятельность, личные эмоции и духовные ценности.

Следующим шагом при подборе репертуара является определение особенностей характера. На основе общения с ребёнком педагог сможет подобрать подходящий репертуар, раскрывающий индивидуальность ученика. При этом нельзя постоянно исполнять схожие по настроению произведения. Необходимо учить чувствовать и передавать любой характер песни, даже не совпадающий с темпераментом ребёнка. При этом замкнутые дети, исполняя произведения активного характера, неожиданно раскрываются, становясь подвижными и артистичными, а гиперактивным детям – наоборот, спокойные песни помогают сосредоточиться. Однако бывает, что попытки добиться результата могут оказаться неудачными. Тогда следует сменить произведение, чтобы не формировать негативные эмоции у певца.

Одним из главных моментов при подборе репертуара является ориентирование на вокальные данные. Нельзя выбирать произведения, не соответствующие вокальному уровню ребёнка. Песня должна исполняться с ощущением комфорта и качественным выполнением всех задач, поставленных педагогом. Завышенные репертуарные требования приводят к стойкому внутреннему зажиму и формируют у ребёнка комплекс «плохого вокалиста». С другой стороны, не стоит выбирать и слишком простой репертуар. Должен быть стимул к развитию и совершенствованию исполнительского мастерства.

При выборе произведения необходимо учитывать мнение ученика. Если песня ему нравится, исполнение будет лёгким, радостным и эмоциональным. Никогда нельзя навязывать репертуар, но иногда, если есть необходимость в конкретной песне, педагогу нужно обосновать своё мнение и объяснить целесообразность выбора именно этой песни. Бывает, что интерес к произведению проявляется постепенно, в процессе разучивания. Общим требованием при подборе репертуара является внимание к текстам песен. В меньшей степени это касается общепризнанных образцов народной песни, в которых раскрываются темы вечных ценностей: любви к Родине, семье, доброты, дружбы, которые актуальны всегда и для всех. Более избирательно следует относиться к современной эстраде. Новый детский репертуар очень скуден, зачастую содержит примитивные тексты и посредственную мелодику.

При выборе репертуара необходимо вводить в программу творчество Казахстанских исполнителей и композиторов, с целью патриотического воспитания, нравственно-эстетического развития нашей молодёжи, а также изучения национальной культуры и наследия нашей Родины. Это могут быть народные песни в обработке, а также песни звезд нашей эстрады.

Сейчас многие дети успешно владеют иностранными языками, что даёт возможность разнообразить репертуар песнями зарубежных исполнителей, чаще всего англоязычных. Западная эстрада является богатым источником качественного вокального материала для всех детских возрастных категорий. При обращении к иностранным текстам, следует детально знать их перевод. Проникновение в смысл этих произведений будет способствовать культурному обогащению учащихся, а также поможет избежать казусных ситуаций. Если педагог использует в репертуаре песни на других языках, следует очень тщательно подходить к работе с текстом, добиваться точности произношения слов и специфических звуков.

Каждой возрастной категории присущи свои проблемы подбора репертуара. Проще всего обстоит дело с младшим школьным возрастом, львиную долю репертуара которого составляют песни из мультфильмов, детских кинофильмов, песни советских композиторов, народная музыка.

Наиболее проблемный вопрос – репертуар для подростков. Для переходного возраста не актуальны как детские темы, так и взрослые проблемы. Учитывая активность

процесса формирования личности ребёнка в этот период, педагогу необходимо относиться к подбору репертуара с повышенной ответственностью. Лучшие образцы российской и западной юношеской эстрады, казахские народные песни о Родине и красоте нашего края, а также музыка из советских кинофильмов, песни из репертуара ВИА 70-80-х годов являются беспроектным вариантом.

В старшем школьном возрасте активно развивается тема личных отношений. При выборе взрослых песен важно оставаться корректным по отношению к ребёнку и детскому учреждению, в котором он обучается. Этот возраст предполагает более смелое и широкое обращение к современной эстраде, мюзиклам, кинофильмам и т.д.

Раздел 2 - «Требования к репертуару по классам. Технические особенности каждого возраста»:

Как говорилось в начале, при подборе репертуара нужно обращать внимание на характер песни, ее содержание, язык исполнения и отношение самого учащегося. Но перед педагогом ещё стоит одна из важных задач, цель всего обучения –развить голосовой аппарат, силу и гибкость голоса, научить ученика использовать приемы эстрадного вокала.

В этом разделе рассмотрим подбор репертуара с технической стороны по возрастным категориям.

0 класс –учащиеся возраста 6-7 лет; голоса этой группы отличаются в большинстве случаев легким фальцетным звучанием, небольшим диапазоном и небольшой силой подачи звука. На этом начальном этапе закладываются необходимые профессиональные навыки пения – точное интонирование, элементы вокальной техники, навыки вокального дыхания и т.д.

В течение первого года обучения преподаватель должен всесторонне изучить вокальные данные ученика, устойчивость его общего профессионального здоровья, его внимания, работоспособности, а также установить степень его музыкальности (слух, память, ритм). Работа с учащимся должна решить вопрос о целесообразности его дальнейшей подготовки к профессиональной деятельности.

В результате первого года обучения учащийся должен:

1. овладеть элементами правильного звукообразования, обусловленными взаимодействиями певчего дыхания, атаки звука;
2. добиться освобождения мышц лица, шеи и челюсти, правильной корпусной постановки и свободного положения гортани при пении;
3. научиться правильно формировать певческие гласные и согласные на центре диапазона голоса;
4. овладеть навыками правильной фразировки, четкой дикцией и правильной артикуляцией;
5. музыкально петь упражнения, осмысленно и выразительно исполнять простейшие песни с текстом, добиваться чистой интонации;
6. добиваться плотного звука, на опоре, хорошего легато, интонационной и ритмической точности. «Удобного исполнения».

6-7 лет – это возраст, граничащий между дошкольным и школьным, в связи с этим процесс подачи материала должен быть интегрированным, педагогу необходимо включать элементы игры, что еще характерно для данной возрастной категории.

При выборе репертуара для группы данного возраста необходимо учесть:

- небольшой диапазон (от квинты до октавы) в пределах первой октавы;
- по большей части гаммообразное движение или движение мелодии по трезвучию, небольшие скачки;
- исключить фразы, требующие большого дыхания;
- умеренные динамические оттенки;
- умеренный темп.

Примеры песен для 0 класса:

1. Дос-Мукасан «Той жыры»
2. Дос-Мукасан «Сулдуқыз»
3. И. Шемякина «Королевой буду я»
4. Сл. Игорь Шевчук, музыка Евгения Зарицкая «Раз ладошка»

5. Песни группы «Барбарика»
6. Песни группы «Волшебники нашего двора»
7. Песни группы «Кукутики»
8. Песни группы «Непоседы»

1-2 класс (8-9 лет) – на данном этапе все заложенные профессиональные навыки пения постепенно отшлифовываются и усложняются.

Особое внимание должно быть обращено на организацию дыхания, связанного с осуществлением опоры, фразировку (работа над началом и концом фразы).

Технические требования данного периода, учитываемые при выборе репертуара:

- Диапазон октава – децима;
- Элементы пения в разных регистрах;
- Фразировка смешанная, с включением фраз, требующих удержания и распределения воздуха;
- Динамические оттенки внутри фраз;
- Знакомство с народным звуком.

В данной возрастной категории активизируется художественно-исполнительская работа. В вокальных произведениях без текста (вокализах) учащийся должен уметь определить и выявить при исполнении общий характер музыкального произведения, его структуру, движение мелодической линии, динамику музыки в связи с содержанием. При изучении вокальных произведений с текстом музыкальная задача усложняется выявлением идейной и художественной сущности текста, передача его содержания, общего настроения, кульминации, логических ударений, акцентов в слове, орфоэпии и т.п.

Примеры песен для 1-2 классов:

1. Каракат Абилдина «Келші, келші балашым»
2. Мадина Садуакасова «Сүйгенжурек»
3. Мадина Садуакасова «Жан әке»
4. Жанна Мухамеджанова «Тұған жер»
5. «Буги-вуги для осьминога» исполнитель Ж. Колмагорова
6. «Королевство кошек» исполнитель Д. Макеева
7. Каз. нар. песня «Ақ баян» исполнитель Тамара Асар
8. Песня Моаны из м/ф «Моана»
9. Группа «Волшебники двора» «Лети, лето»
10. Песни группы «Непоседы»

3-4 класс (10-12 лет) – здесь намечаются элементы грудного звучания, индивидуальный тембр, диапазон несколько расширяется. Голоса детей 10-12 лет отличаются некоторой насыщенностью звучания. У мальчиков мутационный и предмутационный период, у девочек начинает определяться тембр женского голоса, на что нужно обратить внимание при подборе песен.

Технические требования данного периода:

- Диапазон полторы октавы;
- Разнообразие в динамике и фразировке;
- Элементы микстового звучания;
- Элементы звука с воздухом (субтон, фальцет);
- Вибрато и глиссандо;
- Соединение регистров;
- Пение в разных стилях.

В 3, 4 классах продолжается работа над развитием технических и художественно-исполнительских навыков учащегося. Вокально-техническая сторона работы должна предусматривать расширение ряда правильно формируемых звуков. Кроме того работа предусматривает сглаживание регистров. В этот период обучения необходимо включать в работу знакомство с разными стилями (джаз, блюз, рок-энд-ролл, рок и другие), знакомить с их историей, а также спецификой исполнения.

Основные задачи: закрепить пройденный материал, познакомится с новыми приемами и стилями. В произведениях использовать элементы новых приемов и стилей.

Примеры песен для 3-4 классов:

1. Макпал Исабекова «Сен мунын бер маған»
2. Батырхан Шукенов «Әке»
3. «Дударай» из репертуара группы «Арнау»
4. Ани Лорак «Я вернусь»
5. Музыка Д. Чуракова, слова Э. Устинова «Волшебник джаз»
6. «Отличница» исполнитель Головченко Александра
7. Детские песни - «О чём мечтаю я»
8. Соня Лапшакова «А мне бы петь и танцевать»
9. Алиса Кожикина «Стала сильнее»
10. Каз. нар. песня «Күсни Қорлан»
11. Дж. Керн «Дым»
12. Кристина Перри и Дэвид Ходжес «A Thousand Years»
13. Кристина Агилера «Loyal Brave True»
14. Leonard Cogen «Hallelujah»
15. Песни с репертуара группы «Кеш you»

5-7 класс (учащиеся от 13 лет). Голоса подростков от 13 лет, в известной степени сформировавшиеся.

В отношении вокально-технических навыков от учащихся требуется:

- Диапазон до двух октав;
- Использование основных приёмов звука (грудной, головной, микст, народный, субтон, фальцет);
- Мелизматика;
- Введение приёмов: расщипление, йодоль и другие.

В старших классах художественно-исполнительское развитие должно быть направлено на углубление работы над музыкальным и текстовым содержанием произведения. Большое значение при этом имеет воспитание в ученике воли к творчески выразительной передаче содержания музыкального произведения, стремление найти для этого выразительные краски и динамические оттенки.

Основные задачи: свободное владение основными приемами эстрадного вокала. Включение в репертуар мелизматику и другие дополнительные приёмы. Ещё к основным задачам нужно отнести развитие самостоятельной работы учащихся. Необходимо научить их правильно подбирать для себя репертуар, делать его разбор, самостоятельно работать над текстом (на другом языке), мелодией и техническими приемами.

Примеры песен для 5-7 классов:

1. Из репертуара певицы Sia
2. Из репертуара певицы Adele
3. Из репертуара певицы Гагариной
4. Из репертуара певицы Лары Фабиан
5. Из репертуара певицы Кристины Агилеры
6. Жанар Дунгалова «Сүйеміндеші»
7. Динара Султан «Сен»
8. Джон Форман «Only Hope»
9. Джонни Коффер, Карла Уильямс «Running»
10. Анна Бутурлина, саунтреки из м/ф «Холодное сердце»
11. Песни из мюзиклов
12. Песни из кинофильмов

Общие рекомендации:

- При выборе репертуара на технические зачеты, в частности вокальных упражнений (вокализов), необходимо учитывать проработку тех приёмов, которые вы планируете использовать в произведении;
- При выборе знаменитого репертуара, технически исполнение должно быть приближено к оригиналу;
- Все выбранные песни должны соответствовать возможностям ученика, освоению им материала согласно возрасту и классу. Допускается завышение выбранного вокального материала с условием точного технического и вокального исполнения

предложенного в оригинале;

- На начальном этапе разбора произведения, педагогу необходимо обязательно подобрать удобную тональность для учащегося.

Раздел 3 «Особые требования к репертуару»:

1. Выбор репертуара в выпускном классе.

Особый подход выбора репертуара требуется в выпускном классе. Задача педагога показать на выпускном экзамене все возможности учащегося, при этом учитывать «вокальную выносливость» выпускника.

Четыре произведения должны включать в себя следующие требования:

- Исполнение на разных языках. Обязательно на казахском, русском и английском. Четвертое на выбор;
- Песни должны быть разнохарактерные;
- Показать исполнение в разных стилях или стилизованные песни;
- Показать песни разного поколения;
- В программе должны присутствовать все виды основных приемов эстрадного вокала;
- Динамическое разнообразие;
- В одной из песен показать максимальный диапазон выпускника;
- Подача художественного материала, как в вокальном исполнении, так и во внешнем образе.

2. Выбор репертуара на концерты.

Любое публичное выступление имеет свою цель и тематику. В зависимости от причины публичного выступления подбирается и программа.

При выборе концертной программы необходимо учитывать:

- Тематику мероприятия;
- Уровень мероприятия: внутришкольный, городской, республиканский или международный;
- Аудитория слушателей;
- Сложность репертуара. Репертуар должен соответствовать уровню исполнителя, его возможностям, исполняться удобно и легко;
- Концертный репертуар должен легко восприниматься слушателем;
- Сам номер должен быть ярким, интересным и художественно оформленным.

3. Выбор репертуара на конкурсы:

Для юных вокалистов, планирующих принять участие в вокальном конкурсе важно грамотно подобрать репертуар, соответствующий вокальным данным и специфике данного вокального конкурса, так как многие из них являются тематическими, например «Конкурс вокалистов, посвященный Великой Победе» или «Конкурс произведений композиторов Казахстана». Члены жюри будут оценивать не только вокальные данные, но и соответствие репертуара возрасту вокалиста, умение держать себя на сцене, эмоциональность выступления. Конкурсный репертуар не должен быть очень сложным, ученик должен в полной мере справляться с песней, но и сильно облегчать не стоит.

Прежде чем выставлять песню на конкурс прослушивание, необходимо с данным номером выступить на внутришкольных мероприятиях, предложить коллегам вокалистам прослушать и дать рекомендации.

Выбор вокального материала по данным трем категориям требует особого внимания, детально продуманного выбора, так как задачи отличаются от подбора «учебного репертуара».

ОБОБЩЕНИЕ.

Одной из наивысших задач вокально-эстрадной педагогики является формирование у ребенка собственной манеры исполнения, которая постепенно складывается в процессе обучения из его стилистических предпочтений. Необходимо знакомить детей с лучшими представителями различных музыкальных стилей и направлений. Формированием музыкального кругозора ребенка на основе разнообразного репертуара следует заниматься с самого раннего возраста.

В процессе обучения каждый ребенок должен накапливать собственный репертуарный багаж, чтобы иметь возможность в любой момент и в различных ситуациях применить имеющийся опыт.

Таким образом, грамотный подбор репертуара является важнейшим и основополагающим фактором успешного учебного процесса.

ТВОРЧЕСКИЕ ПРОЕКТЫ В ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЕ ДШИ ИМ. Ш. КАЛДАЯКОВА КАК ФАКТОР РАЗВИТИЯ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ И ЛИДЕРСКИХ КАЧЕСТВ У ДЕТЕЙ

Лапшакова Е.В.
Заместитель директора по ВР
«КГКП ДШИ им.Ш.Калдаякова» п.Топар
Карагандинская область

В Концепции развития Казахстанской системы образования определены важность и значение системы дополнительного образования детей, способствующей развитию у детей мотивации к познанию и творчеству; укреплению здоровья; профессиональному самоопределению и организации творческого труда, социализации воспитанников, укреплению семейных отношений, формированию общей культуры и организации содержательного досуга.

Дополнительное образование детей способно влиять на качество жизни, так как приобщает детей к здоровому образу жизни, раскрывает творческий потенциал личности, побуждает к достижению общественно значимого результата. Этот вид образования способствует развитию склонностей, способностей и интересов, гражданских и нравственных качеств, жизненному и профессиональному самоопределению подрастающего поколения. Решение этих задач вызвало необходимость применения новых педагогических подходов и технологий в образовательном процессе ДШИ, а именно использование проектной деятельности.

Проектная деятельность - это возможность максимального раскрытия творческого потенциала учащегося, ведь в творческой работе у детей максимально раскрывается характер и отношение к миру. Таким образом, реализуется одна из задач художественного, музыкально – эстетического воспитания - развитие творческого потенциала учащихся Детской школы искусств посредством реализации проектной деятельности. Этот вид деятельности интересен как педагогам, так и учащимся детской школы искусств.

Проектная деятельность нашей школы представлена широким спектром долгосрочных и краткосрочных проектов, охватывающих все сферы деятельности детской школы искусств.

- Основным средством формирования творческой личности учащихся художественного отделения является организация и проведение выставок – творческих работ учащихся. На отделении изобразительного искусства реализуется проект «Малая картинная галерея». Данный проект способствует формированию творческой культуры учащихся, а также предполагает, что дети научатся ценить и понимать прекрасное; участвовать в процессах поддержания и обновления общественной культуры. В рамках работы проекта организуются выставки работ учащихся отделения ИЗО. Для пропаганды изобразительного искусства выставки организовываются в общеобразовательных школах, в Доме культуры поселка и района.

- Конкурсная деятельность является значимым результатом образовательного процесса и важной частью целостного развития каждого ребенка. Развитие конкурсной деятельности в школе является серьезной поддержкой для творчески одаренных детей. Возможность участия в конкурсах является сильнейшим стимулом для упорной работы как

учащихся так и педагогов ДШИ. Организованная конкурсная деятельность стимулирует учащихся продолжать обучение, рождает интерес к публичным выступлениям. Участие в конкурсах ставит перед детьми конкретную цель, близкую их пониманию: померяться силами с другими в соревновательной форме. Победы и участие учащихся в конкурсах и фестивалях являются яркими показателями качества образования. Следующий проект, который реализуется на музыкальном отделении «Жаңа жұлдыздар».

В рамках данного проекта предполагается выступление учащихся на районных конкурсах: юных пианистов «Будущее Казахстана»; юных флейтистов «Волшебная флейта»; юных вокалистов «Алтын дауыс». Конкурсы проводятся ежегодно среди учащихся ДШИ Абайского района.

Одна из основных составляющих успеха работы школы — это сотворчество - «педагог — родитель — ребёнок». Только тесное сотрудничество с родителями может способствовать раскрытию творческого потенциала учащихся. Безусловно, школа помогает раскрытию наилучших сторон личности, подрастающего человека посредством искусства, но это будет более эффективным при поддержке родителей, если в доме ученика царит дух любви и уважения к музыке и искусству. Поэтому одной из основных задач воспитательной деятельности нашей школы считаем приобщение родителей к процессу обучения, воспитания и развития творческой личности, а именно преодоление отстраненности родителей от воспитательного процесса.

Но остается проблема: как привлечь родителей в школу? Какие создать условия, чтобы им захотелось с нами сотрудничать? Или — хотя бы посещать родительские собрания? Ответ вроде бы прост — надо сделать так, чтобы им было в школе интересно, а посещение приносило пользу, не вызывая негативных эмоций.

Что бы успешно решить данную проблему коллектив школы реализует проект «Учимся вместе». Он направлена работу педагогов школы с детьми и их родителями. Результатом этой деятельности является вовлечение родителей в учебно-воспитательный процесс, а также улучшение взаимоотношений в семье. Он реализуется в форме организации коллективно-творческой деятельности. Проведение мероприятий нацелено на раскрытие творческого потенциала учащихся и их родителей, на сотрудничество членов семьи и их совместную импровизацию. В работе проекта принимают участие педагоги и родители учащихся ИЗО и эстрадного вокала.

На отделении изобразительного искусства педагоги проводят творческие мастерские для родителей и детей. Были проведены такие мероприятия: мастер-класс «Пушистые

друзья», на котором родители и дети выполняли игрушку из ниток, следующий мастер-класс «Новогодняя игрушка «Снеговик», мастер-класс прошел в преддверии нового года родители и дети изготовили игрушку на елку в технике квиллинг. Также познакомили родителей на мастер-классе с техникой рисование шерстью. Родители с большим удовольствием посещают наши мастерские. Так же была организована выставка работ родителей «Золотые руки», на которой родители представили свои работы.

На отделении эстрадного вокала традиционно проводятся вечера отдыха, на которых педагог знакомит родителей с методами и формами работы на уроках. На таких вечерах родители вместе с детьми занимаются вокалом, разучивают распевки, артикуляционные упражнения, играют в музыкальные игры и, конечно, вечер заканчивается песней.

Проанализировав данную работу мы решили расширить рамки проекта и в этом учебном году включили в него работу с учащимися. Был проведен урок музыкальной литературы «Знакомство с музыкальными инструментами» для учащихся изобразительного искусства.

Провели урок изобразительного искусства «Трафаретная живопись» для учащихся музыкального отделения. Наши музыканты с удовольствием рисовали, играли в игры, отгадывали загадки. Так же провели урок хора «Вместе весело поем» для учащихся отделения изобразительного искусства. Юные художники учились петь, выполняли вокальные упражнения. Итогом урока стало исполнение песни. Очень интересная работа, которую мы будем продолжать дальше. Так учащиеся нашей школы познакомились с работой других направлений.

В этом учебном году школа реализовывает районный проект «Өнершеберлері». «Өнершеберлері» - это площадка, где учащиеся Детских школ искусств Абайского района демонстрируют свои музыкальные и художественные таланты, повышают свой профессиональный уровень, приобретают опыт концертной деятельности.

По плану работы проекта были проведены такие мероприятия: «Природа музыкой полна», концерт прошел на базе ДШИ им. Шамши Калдаякова п.Топар. торой концерт «В стране мульти-мульти», концерт прошел в ДШИ г.Абая. И заключительный концерт «Достығымыз бірлескен» прошел в ДШИ с.Дубовка клуб-ЮНЕСКО. На концерты были приглашены учащиеся общеобразовательных школ, ученики ДШИ района, родители и педагоги.

Основная идея проекта «Өнершеберлері» - это создание в районе объединения солистов, коллективов в творческий союз, в который войдут ученики детских школ искусств. Таким образом, реализация данного проекта способствует привлечению большей части подрастающего поколения в сферу дополнительного образования, развитию мотивации обучающихся к познанию и творчеству, созданию условий, способствующих их самореализации, а также популяризации классической, народной и современной музыки и изобразительного искусства.

И, конечно, у нашей работы есть итог- это работа проекта «Салют,Талант!». Многие годы существует традиция в нашей школе вручать грамоты самым лучшим, талантлевым и одаренным учащимся. В конце учебного года решением комиссии и педагогического совета, лучшие учащиеся школы награждаются грамотами в номинациях: «Талант года», «Успех года» и «Надежда года». Церемония вручения проводится в торжественной, праздничной обстановке. Победителями данного проекта становятся учащиеся, которые стали победителями конкурсов различного уровня, принимали активное участие в концертной деятельности школы и класса, а так же окончившие учебный год на 4 и 5. Стать лучшим - это настоящая победа! И таких победителей у нас немало.

Список литературы:

1. Об утверждении Концепции развития образования Республики Казахстан на 2022 – 2026 годы от 28 марта 2023 года № 249.
2. Евладова Е.Б., Логинова Л.Г., Михайлова Н.Н. Дополнительное образование детей. - М.: Гуманит.изд.центр ВЛАДОС, 2002.
3. Меняева И.Н. О методе проектов // Педагогическая мастерская. – 2004. – №4.

«ПРАКТИЧЕСКОЕ ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ДЕКЛАМАЦИОННОГО МЕТОДА НА УРОКАХ ФОРТЕПИАНО»

**Яковлева Елена Павловна,
педагог по классу фортепиано,
КГКП «Детская школа искусств им.Ш.Калдаякова»
Казахстан, Карагандинская область, п.Топар
kgkp-topar@mail.ru**

Работая педагогом 35 лет и наблюдая тенденции развития музыкального образования в нашей стране, я, как и многие из нас, пришла к выводу, что времена, когда на первый план выходила профессиональная пригодность ученика, его музыкальные способности, прошли, теперь время и действительность диктуют свои условия. И наша задача становится несколько шире: не только давать профессиональное образование талантливым ученикам, но и способствовать творческому, личностному развитию любого ребёнка, независимо от его способностей, и инклюзивного в том числе. Ведь для детей главное – познать себя, поднять своё «я» на планку выше. И вот тут в деле обучения детей с разными потребностями все средства, что называется, хороши: петь, плясать, рисовать, считать, декламировать, словом придумывать такое-эдакое, но обязательно интересное, несущее образный смысл и наполненность.

Педагогика как сама жизнь, невозможна без постоянной творческой коррекции, выбора той или иной методики, апробации новых приёмов, знакомства с новыми

авторскими программами. Наряду с маститыми и знаменитыми (Кабалевским, Артоболевской, Николаевым, Ляховицкой, Милич, Баренбоймом и т.д.) появляются новые имена. Признаться честно, ещё до знакомства с методикой, о которой пойдёт речь чуть ниже, я достаточно часто использовала одну из особенностей устройства человеческого организма, а именно: центр развития мелкой моторики рук и центр речевого развития находятся в одной области головного мозга человека, иными словами развитие моторики рук и речи взаимосвязаны. Не случайно в целях лучшего развития речи у детей младшего возраста в детском саду большое внимание уделяется именно играм на мелкую моторику рук: собирание пирамидок, складывание пазлов, мозаик, всевозможные пальчиковые игры и т.д. Раз есть такая связь движения и речи, значит, существует и обратная линия развития – от речи к движению. Так, многие пианисты знают и в бытность свою учениками использовали способ точного, ритмически чёткого исполнения трудных пассажей. Достаточно было во время исполнения быстрых ритмических последовательностей параллельно с игрой проговорить сам пассаж на слоги «та-та» или «да-да», как результат улучшался в геометрической прогрессии.

Причём, чем твёрже и чётче говорил «твой язык», тем лучше исполняли «твои пальцы»! Как раз это обстоятельство я и использовала в работе со своими учениками. Эта особенность ещё в большей степени проявляется в работе с детьми со сниженным уровнем ритмического слуха. В своё время для меня открытием стала Ирина Дмитриевна Перфильева, автор работы «Декламационный метод обучения и его воздействие на развитие музыкальных способностей». Метод игры с параллельной декламацией по Перфильевой заключается в том, что исполнение музыкального произведения сопровождается чтением или пропеванием стихотворного текста. За основу берётся соответствие размера, ритма музыки и стиха. Традиционно эти особенности используются в вокальной музыке. Но И.Д.Перфильева в своей работе доказывает, что этот способ вполне оправдан и весьма полезен в процессе разучивания и заучивания инструментального произведения. Помимо решения ритмической задачи велико выразительно-речевое и эмоциональное воздействие этого метода. Ещё один значимый момент: переключение на работу с декламацией даёт ученику возможность преодолеть скованность во время игры, появляется непринуждённость в исполнении.

Автор предлагает использовать этот метод по следующим направлениям:

Освоение нотной грамоты

Успешное преодоление ритмических трудностей

Формирование различных приёмов звуковедения

Сопровождение первых пьес

Усвоение аппликатуры

Психологическая подготовка

Быстрое запоминание текста

Как видите эти направления очень актуальны для становления юного музыканта во все времена! А сейчас я предлагаю перейти к практической части ...

Все без исключения ученики во время начального обучения проходят этап заучивания порядка нот в восходящем и нисходящем звукоряде. Моё желание внести творческую искру в учебный процесс вылился в конкурс среди малышек на сочинение «нотных» поговорок. И вот, что у нас получилось:

«До, ре, ми, фа, соль, ля, си,

В дом к нам счастье пригласи.

До, си, ля, соль, фа, ми, ре,

У меня цветок в руке.» (автор – ученица класса РЭР, Шидловская Т.)

«До, ре, ми, фа, соль, ля, си,

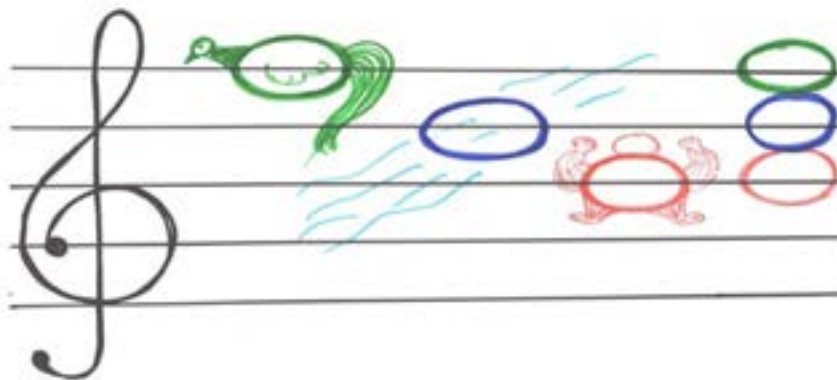
Мы порежем апельсин.

До, си, ля, соль, фа, ми, ре,

Сладко будет детворе.» (автор – ученица класса РЭР, Раменская Э.)

Вы спросите у меня, а для чего весь этот сыр-бор с поговорками, конкурсами? ... Так ведь это и интересно в первую очередь для детей!

А вот так звучит пример запоминания нот второй октавы:
«Фазан упал в Реку, и Силач его достал.»

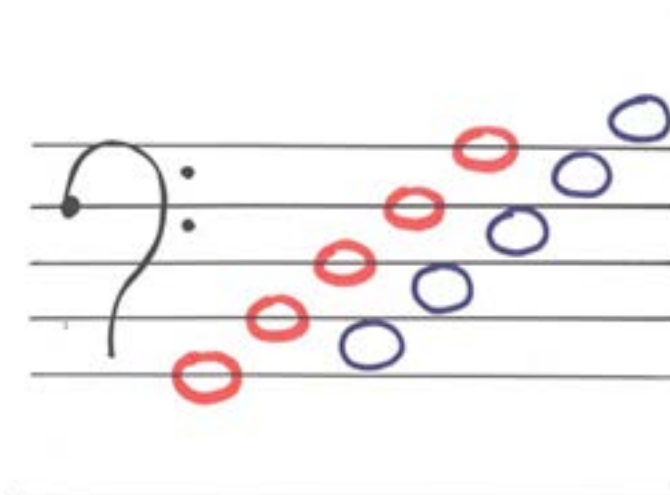
Если снабдить эту литературную формулу картинкой для пушей наглядности, таким своеобразным светофором, то получится универсальный приём для освоения нотной грамоты. Поскольку мы с детьми в первом классе ведём альбомы-разукрашки,

и всё, что изучаем, включая пьесы, записываем в альбом, то и освоение нот второй октавы у нас происходит наглядным путём. Предлагаю ученику взять разноцветные карандаши и у себя в альбоме отметить исходные звуки этой поговорки: «фа» (фазан) – зелёным цветом, «ре» (река) – синим и «си» (силача) – оранжевым или жёлтым.

И далее ученик движется по тексту, чётко ориентируясь по этим своеобразным «маякам». Ирина Перфильева предлагает запоминать ноты басового ключа — вот таким образом: «Ты басы запомни точно – соль, си, ре, фа, ля построчно, между – ля, до, ми и соль, си над всеми, как король»

Этот стих следует тоже сопровождать наглядностью. Сама автор предлагает показывать ноты на пальцах руки, используя их, как линейки нотного стана. Я же предпочитаю наглядность в цвете. И также, как в случае с нотами второй октавы, обозначать в тексте «маяки» разным цветом. Ноты «построчные» допустим красным, а «межстрочные» - синим. Такие своеобразные таблицы есть у каждого моего ученика, во время домашней подготовки они ставятся на пюпитр рядом с нотами. Поверьте, это очень удобно. Допустим, ребёнок не знает ноту, я прошу его на картинке найти её, сказать стих и узнать ноту. Постепенно в картинке отпадает необходимость.

Теперь давайте рассмотрим варианты использования декламационного метода непосредственно при разучивании музыкальных произведений...

Начальный этап обучения – это всегда очень ответственно и трудоёмко для любого педагога. И вот тут метод декламации по Перфильевой очень приходится к месту. Например, с одной из первоклассниц мы готовили к академическому концерту всем известную «Колыбельную» Филиппа. Казалось бы, что такого страшного есть в ней? Но моя девчоночка оказалась с очень слабой памятью, она бесконечно путала окончания первых 2-х предложений. И тогда нас выручили слова: «Баю-баю, глазки закрываю, баю-баю, носиком соплю». Кстати, ударение в слове «баю» как нельзя лучше подчёркивает глубокую и мягкую сильную долю.

Или такой вариант помощи при разучивании правильной фразировки и динамической направленности мелодии – «Вальс», Д.Кабалевский. Здесь очень показателен момент между двумя частями, обычно дети нарушают фразировку, объединяя конец 1-й части с началом 2-й. Но при правильном декламировании стихотворного текста, эта задача будет решена.

«Вперёд, наверх, к вершине спешим.
Идём смелей к победе!
Теперь пора спуститься вниз,
Чтоб отдохнули мы.
И с солнцем встаём!
Наверх, к вершине спешим...»

119. ВАЛЬС

Умеренно Д. КАБАЛЕВСКИЙ

И.С.Бах стоит отдельной вехой в творческом пути любого музыканта, будь то ему 10 лет или 20. Баховские циклы «Маленькие прелюдии», «Инвенции и Симфонии», «ХТК», «Нотная тетрадь А.М. Бах» знают все музыканты. Старинное звучание, яркая полифоничность, использование мелизмов создают трудности для освоения этих произведений у современных детей. Наша задача приблизить, сделать понятной эту музыку, научить её любить. Если перейти от общих фраз к конкретному примеру, то я бы хотела показать, как мы с ученицей, обладающей довольно средними музыкальными способностями осваивали «Менуэт d-moll» из «Нотной тетради А.М.Бах».

При разучивании данного произведения, ученица столкнулась с ритмической проблемой в начале второго предложения, к слову сказать именно это место вызывает у многих юных исполнителей желание приостановиться, растянуть общее движение. Так вот мы с этой проблемой справились, подобрав фразу, повторяющую рисунок мелодии: «Вот, солнце встало вы-ы-ше, и потом оно о-о-пять зашло». К тому же слова отражают мелодическую линию восходящего, а затем нисходящего движения, что также ускоряет процесс заучивания произведения наизусть.

Мы, как говорится, «убили двух зайцев»: успешно преодолели ритмические трудности и ускорили запоминание текста.

Ещё одна легендарная личность в репертуарном плане фортепианных отделений музыкальных школ: Карл Черни. Нет ни одного ученика, кто бы ни разу не обращался к этюдам знаменитого композитора. Перед моим учеником возникла проблема точного ритмического исполнения «Этюда G-dur» из сборника Черни-Гермера. Регулярно повторяемый оборот, основанный на восходящем движении по звукам арпеджио был успешно отработан при помощи ритмически согласованного текста.

«Вот я стремлюсь наверх, вот так вот!

Мне не сдержат свой смех, вот так вот!

Но продолжаю и успеваю песенку чудесную, заветную, весёлую допеть!»

К тому же в словах кроется явный позитивный посыл на преодоление скованности и зажатости, что ведёт к непринуждённости в исполнении. Ученик настраивается на игру с хорошим настроением, нацеленным на позитивный результат – вот такая у нас получилась психологическая подготовка.

Воспитание в классе ученика-виртуоза — это и почётно, и очень ответственно! Это большой труд педагога и не менее значительные усилия со стороны ученика. Без виртуозных пьес, этюдов никак не обойтись при обучении музыканта. Уже с первых шагов в музыкальной школе, ученики пробуют свои силы на этом поприще. Задача умного педагога – не отбить желание, направить в правильное русло талант и смелость. Мне очень импонирует в качестве виртуозного опыта произведение С. Майкапара «Тарантелла». Яркая, легко запоминающаяся мелодия, простая, повторяющаяся форма, текст, физиологически удобный для игры маленькими руками – всё это вкуче делает это произведение особенно часто исполняемым и любимым в моём классе. Эту пьесу к тому же отличают достаточно быстрый темп и определённая трудность в ярко выраженной триольности мелодии.

Чтобы почувствовать внутреннее движение триолями и вступить с первого звука в нужном темпе, мною были придуманы слова, подстёгивающие исполнителя, заставляющие его «не садить» темп и сохранять ощущение триолей при исполнении пьесы: «Ты побыстрее играй, смелей. Ты побыстрее играй смелей!»

Об этом замечательном методе можно рассказывать и показывать много. Я со своей стороны вижу возможность яркой и интересной наглядностью дополнить положительные стороны декламации, поскольку наша задача «произвести впечатление и запомниться надолго», даже у не читающего пока в силу возраста, ученика. В заключении хочется сказать следующее...

Широкое применение декламационного методического приёма даёт возможность: Преодолевать ритмические и технические трудности при обучении детей с разным уровнем способностей и разным возрастом

Формировать стремление к творческому поиску

А вкупе с приёмом наглядности:

Развивать и закреплять умения и навыки самостоятельной работы

Повышать интерес учащихся к изучаемому предмету

Раскрывать творческие способности учащихся, раскрепощать их

Список литературы:

1. Ветлугина Н. Музыкальное развитие ребенка. – М., 1978.
2. Бах И.С. Нотная тетрадь Анны Магдалены Бах, редакция Л.И.Ройзмана-М.1973
3. Калачева С. Стих и ритм. – М., 1978.
4. Николаев А. «Школа игры на фортепиано» - М.2004
5. Перфильева И.Д. Музыкальные способности и их развитие путём применения декламационного метода обучения. [электронный ресурс]: Режим доступа: http://musicteachers.at.ua/load/perfileva_i_d_muzykalnye_sposobnosti_i_ikh_razvitie_putem_primeneniya_deklamacionnogo_metoda_obuchenija/3-1-0-372
6. Хрестоматия для фортепиано. С. Майкапар «Тарантелла» стр.76
7. Черни К. Избранные этюды, редакция Г.Гермера. –М.,1981

«ВОСПИТАНИЕ ЭМОЦИОНАЛЬНОЙ КУЛЬТУРЫ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ В ПРОЦЕССЕ МУЗЫКАЛЬНО- ИСПОЛНИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ ПРИ ИГРЕ НА ФЛЕЙТЕ»

**Смирнова Оксана Владимировна,
педагог по классу флейта,
КГКП «Детская школа искусств им.Ш.Калдаякова»
Казахстан, Карагандинская область, п.Топар
oksana_krylova@list.ru**

Цель: обобщение опыта работы над темой «Воспитание эмоциональной культуры младших школьников в процессе музыкально-исполнительской деятельности при игре на флейте».

Задачи: овладения музыкальными знаниями в процессе музыкально-исполнительской деятельности развивать личностное познание мира младшего школьника: воспитания эмоциональной культуры детей в процессе музыкально-исполнительской деятельности, и формирование художественного вкуса.

В музыкально-исполнительской деятельности переживание достигается в форме выражения, открытой демонстрации слушателю, и фиксируется в восприятии как яркое исполнение, соответствующее художественному замыслу произведения. Что помогает педагогу в воспитании эмоциональной культуры учащихся.

Формирование эмоций в процессе их выражения – это способ сознательного переживания. Целенаправленно выражаемые эмоции – это всегда осознаваемые эмоции и, в результате, переживаемые более глубоко и устойчиво. В осознаваемых переживаниях музыкальной эмоции, соответственно проявляются с особой силой и актуальностью, требуют высокой степени их участия. В результате глубокого и чувственного звукоизвлечения рождается яркая выразительность в исполнении. Максимальное единение с авторской идеей позволяет достичь исполнительского замысла. Благодаря сильной эмоциональной заинтересованности в музыкальных переживаниях формируется стойкий мотив к трудоемкой и энергозатратной для учащегося деятельности как исполнительская. Выражаемые эмоции доступны наблюдению, они в большей степени поддаются контролю и управлению со стороны педагога. Внешние выразительные движения учащихся как проявления их внутренних эмоциональных процессов, фиксируемые учителем, могут быть скорректированы им прямо и непосредственно.

Специфика организации музыкально-исполнительской деятельности в учебном процессе такова, что обучение осуществляется в индивидуальной форме, и поэтому специфика процесса воспитания эмоциональной культуры учитывается полностью. В

эмоциях люди скорее отличны друг от друга, чем похожи. Только в тесном контакте учителя и ученика один на один могут быть учтены учителем все факторы, влияющие на формирование эмоциональной культуры ученика. Среди них: индивидуальные свойства его темперамента, эмоциональный климат в семье, настроение в данный момент времени, природные свойства его технического аппарата как средства выражения эмоциональных состояний в музыке и др. В условиях массового обучения учесть невозможно. Благодаря этим особенностям музыкальной деятельности как исполнительской, педагогический процесс воспитания эмоциональной культуры учащихся может быть в большей степени оптимизирован.

Педагог создает все условия для проявления эмоционального отклика учащихся на музыку. Только потом он подводит их к осознанию содержания произведения, выразительных элементов музыкальной речи и комплекса выразительных средств. Благодаря этому произведение оказывает более сильное воздействие на чувства и мысли детей. У них формируются навыки внимательного слушания, умения рассуждать о музыке, давать нравственную оценку ее содержания. Учитель разными средствами стремится внести чувство радости в общение детей с музыкой. У каждого ребенка с его особым внутренним миром свои интересы. Младшие школьники с радостью слушают веселую, жизнерадостную музыку. Они с интересом воспринимают произведения, посвященные героической тематике. Их привлекают пьесы, выражающие детский мир, отличающиеся конкретностью, яркостью образов, живым поэтическим содержанием, гибкостью ритмов и ясностью языка и формы. Такие произведения как «Ладушки – Ладушки», «Муравей» Ю.Должикова, «Сказочка» С.Майкопара, «Маленькая танцовщица» А.Жилинский, «Колыбельная» Т.Хренникова вызывают у младших непосредственный интерес и формируют их чувства.

О музыке рассказывать достаточно сложно, ибо первый уровень восприятия — эмоциональный. Для вступительного слова важно найти образные сравнения, яркие выражения. Это способствует созданию эмоционального настроения, необходимого для восприятия произведения, вызывает интерес к нему, формирует музыкальные ощущения. Эмоциональная культура восприятие музыкального произведения может способствовать более глубокому проникновению в его содержание и осмыслению его идеи. Каждый ученик, имея свой небольшой музыкальный опыт и индивидуальные особенности, по-своему воспринимает музыкальное произведение. При этом восприятие музыкального образа зависит от уровня развития эмоциональных и музыкальных способностей,

Работа с детьми предполагает использование:

во-первых, максимального количества методов обучения и воспитания, включая, в первую очередь, специфические методы музыкального воспитания;

во-вторых, расширение музыкального материала и привлечение наиболее интересных произведений, которые отвечают запросам детей этого возраста и их восприятию;

в-третьих, инициировать творческий поиск учащихся, который может идти в направлении литературно-музыкальном с целью развития различных чувств.

Дети получают знания о содержании музыки, о разнообразии этого содержания, о наиболее распространенных ее жанрах, о выразительных средствах.

В образовательных учреждениях должны быть созданы специальные условия для эффективного воспитания эмоциональной культуры младших школьников в процессе индивидуального обучения игры на музыкальном инструменте способствующие

эмоционально-положительный тон общения с детьми

творческая личность педагога

организованная полноценная среда образовательного учреждения

эстетика поведения и внешнего облика педагога

представление большей самостоятельности детям

внутрисемейные отношения

музыкальная подготовка учителя

Задача педагога состоит в том, чтобы «возбуждать» активность личности младшего

школьника и ненасильственно вовлекать его в музыкальный процесс, исходя из реальных возможностей учащегося.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Одной из сущностных характеристик музыкальной деятельности является ее потенциальная направленность на эмоции человека. В процесс переживания музыкальных настроений вовлечены действия по эмоциональной отзывчивости на музыку, сопереживанию композитору, произвольной коррекции своих эмоций с эмоциями в музыке, эстетическому переживанию, все из которых развиваются как аналоги составляющих общей эмоциональной культуры и образуют, таким образом, в совокупности ее музыкальную модель. Появление этого набора действий в опыте учащегося может послужить предпосылкой к формированию у него эмоциональной культуры как общей и универсальной способности.

В музыкально-исполнительской деятельности переживание детей формируется в процессе его выражения. При активном участии сознания, доступном наблюдению учителя, в индивидуальном общении с педагогом, то есть в наиболее оптимальных в педагогическом смысле условиях. Следовательно, если музыкально-исполнительская деятельность будет организована как процесс переживания детьми музыкальных настроений, то в ней открываются самые благоприятные возможности для воспитания их эмоциональной культуры.

Список используемой литературы:

1. Изард К. Психология эмоций. – СПб.: Питер 2008.
 2. Кабылбекова З. Б. Психологические основы воспитания культурной личности // Труды научной конференции «История и современность». Т.2. – Шымкент, 2000.
 3. Кошелева А.Д. Эмоциональное развитие. – М.: Просвещение, 1985.
 4. Смирнов М.А. Эмоциональный мир музыки. – М.: Музыка, 1990.
 5. П.М. Эмоциональная жизнь школьника. – М., 1966.
- Электронный ресурс:
6. Наука / Педагогика – Режим доступа: <http://nauka-pedagogika>.
7. Образовательно-информационный Центр Библиотека ЮКГУ – Режим доступа: <http://www.lib.ukgu.kz>.

ҚҰРМЕТТІ ӘРІПТЕСТЕР!

«Қосымша білім және тәрбие» педагогтерге арналған республикалық оқу-әдістемелік журналы бүгінгі таңда еліміздегі балаларға арналған қосымша білім беру жүйесінде жалғыз республикалық басылым болып табылады.

«Қосымша білім және тәрбие» журналының мерзімдік шығарылымы: 1 жылда 4 рет қазақ және орыс тілдерінде.

Журналда оқу-тәрбие үдерісіндегі инновациялар мен инновациялық технологиялар жөнінде мақалалар және тағы басқа материалдар жарияланады. Біздің журналымыздың оқырмандары – жалпы орта, қосымша (оқушылар үйі, сарайы, балалар мен жасөспірімдер шығармашылығы орталығы; жас натуралистер, туристер, техниктер станциялары; балалар өнер мектебі, балалар музыка мектебі, балалар көркемөнер мектебі; балалар аула клубы және т.б.), кәсіптік және техникалық білім беру ұйымдарының, балалардың қоғамдық ұйымдарының педагогикалық қызметкерлері.

Журнал редакциясының келісімі бойынша Сіз ұйымның қызметі туралы және мерейтойлық материалдарды жариялай аласыз.

Сіз толық ақпаратты 8 (7172) 64-75-87 телефоны немесе e-mail: kosymsha20@bk.ru арқылы біле аласыз

УВАЖАЕМЫЕ КОЛЛЕГИ!

Республиканский учебно-методический журнал «Қосымша білім және тәрбие» для педагогов на сегодняшний день является единственным республиканским изданием в системе дополнительного образования детей в Казахстане.

Периодический выпуск «Қосымша білім және тәрбие»: 4 раза в год на казахском и русском языках.

В журнале публикуются статьи об инновациях и инновационных технологиях в учебно-воспитательном процессе и другие материалы.

Читатели нашего журнала – педагогические работники организаций общего среднего, дополнительного образования детей (дворец, дом школьников, центр детского и юношеского творчества; станции юных натуралистов, туристов, техников; детская школа искусств, детская музыкальная школа, детская художественная школа; детский дворовый клуб и др.), технического и профессионального образования, детских общественных организаций.

По согласованию с редакцией журнала Вы можете опубликовать юбилейные материалы и о деятельности организации.

Более подробную информацию Вы можете получить по телефону: 8 (7172) 64-75-87 или e-mail: kosymsha20@bk.ru